

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет перекладознавства

Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І. В. Корунця

Кваліфікаційна робота магістра з перекладознавства

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ
АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ МОРСЬКОГО ПРАВА
ТА СПОСОБИ ЇХ ВІДТВОРЕННЯ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Студента групи МПа 51-18
денної форми навчання
факультету перекладачів
спеціальності 035 Філологія,
спеціалізації 035.041 Германські мови і
літератури (переклад включно),
перша – англійська,
освітньо-професійної програми
Перекладознавство: професійно-
орієнтований переклад (англійська мова і
друга іноземна мова)
Гаврися Ігоря Володимировича

Допущена до захисту
«___» _____ 2019 року

Завідувач кафедри

_____ проф. Ніконова В.Г.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Науковий керівник:
кандидат філологічних наук,
професор Максимов С. Є.

Національна шкала _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ЄКТС _____

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE

KYIV NATIONAL LINGUISTIC UNIVERSITY

School of Translation Studies

Korunets Department of English and German Philology and Translation

Master Qualifying Paper in Translation Studies

STRUCTURAL AND SEMANTICS SPECIFICS
OF THE ENGLISH TEXTS OF THE LAW OF THE SEA
AND WAYS OF RENDERING THEM INTO UKRAINIAN

Group MPa 51-18
Faculty of translation
Full-time student
Majoring 035 Philology,
Specialization 035.041 Germanic
Languages and Literature (including
Translation), English as the first language,
Educational Programme Translation
Studies: Specialized Translation (English
and Second Foreign Language)
Ihor V. Havrys

Research supervisor:
S. E. Maksimov
Candidate of Philology
Professor

Kyiv – 2019

Київський національний лінгвістичний університет
Кафедра англійської і німецької філології та перекладу
імені професора І.В. Корунця

Затверджую:

Завідувач кафедри англійської і німецької філології
та перекладу імені професора І.В. Корунця
_____ (підпис)
д.ф.н., проф. Ніконова В.Г.
“10” вересня 2019 р.

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства

студента II курсу 51-18 групи факультету перекладознавства КНЛУ
Гаврися Ігоря Володимировича

(ПІБ студента)

спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)**

Тема роботи Структурно-семантичні особливості англійськомовних текстів морського права та способи їх відтворення українською мовою

Науковий керівник кандидат філологічних наук, доцент, професор Максимов С. Є.

Дата видачі завдання “10” вересня 2019 р.

Графік виконання кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства

№ п/п	Найменування частин і план кваліфікаційної роботи	Графік виконання	Підписи студента і керівника
1.	Аналіз наукових першоджерел і складання бібліографії	Жовтень 2018 р.	
2.	Написання теоретичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 1)	Листопад 2018 р.	
3.	Добір мовного матеріалу тексту і складання Додатку (100 англійськомовних речень та їх переклад)	Грудень 2018 р.	
4.	Аналіз мовного матеріалу тексту, який досліджується, і написання аналітичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 2)	Березень 2019 р.	
5.	Проведення перекладацького аналізу досліджуваного мовного явища і написання практичної частини кваліфікаційної роботи (розділ 3)	Травень 2019 р.	
6.	Написання вступу і висновків дослідження, подання завершеної кваліфікаційної роботи науковому керівнику для попереднього перегляду	Вересень 2019 р.	
7.	Попередній захист кваліфікаційної роботи і подання завершеної кваліфікаційної роботи на кафедру	17 жовтня 2019 р.	
8.	Оформлення документації (відгуки) і підготовка презентації до захисту кваліфікаційної роботи	Жовтень 2019 р.	
9.	Захист кваліфікаційної роботи магістра з перекладознавства	Грудень 2019 р.	

Науковий керівник _____ (підпис)

Студент _____ (підпис)

**ВІДГУК НАУКОВОГО КЕРІВНИКА
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА**

студента II курсу 51-18 групи факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, освітньо-професійної програми Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)

Гаврися Ігоря Володимировича

(ПІБ студента)

за темою Структурно-семантичні особливості англійськомовних текстів морського права та способи їх відтворення українською мовою

Відповідність кваліфікаційної роботи нормативним вимогам (необхідне позначити √ або +)		
1.	Наявність основних структурних компонентів	☐ усі компоненти присутні , ☐ один компонент відсутній ☐ декілька компонентів відсутні
2.	Відповідність оформлення, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ незначні помилки в оформленні ☐ оформлення неправильне
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження	☐ повна відповідність ☐ відповідність неповна ☐ не відповідає вимогам

Особиста думка керівника _____

Кваліфікаційна робота _____ може бути (не може бути)

(ПІБ студента)

рекомендована до захисту

(підпис керівника)

(_____)
(ПІБ керівника)

” ___ ” _____ 2019 року.

РЕЦЕНЗІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА З ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

студента II курсу 51-18 групи факультету перекладознавства спеціальності 035. Філологія, спеціалізації 035.041 Германські мови і літератури (переклад включно), перша – англійська, **освітньо-професійної програми** Перекладознавство: професійно-орієнтований переклад (англійська мова і друга іноземна мова)
Гаврися Ігоря Володимировича

(ПІБ студента)

за темою структурно-семантичні особливості англійськомовних текстів морського права та способи їх відтворення українською мовою

	Критерії	Оцінка в балах
1.	Наявність основних компонентів структури роботи — загалом 10 балів (усі компоненти присутні – 10 , один компонент відсутній – 5 , декілька компонентів відсутні – 0)	
2.	Відповідність оформлення роботи, посилань і списку використаних джерел нормативним вимогам до кваліфікаційної роботи — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи у форматуванні – 8 , незначні помилки в оформленні – 6 , значні помилки в оформленні – 4 , оформлення переважно не відповідає вимогам – 0)	
3.	Відповідність побудови вступу нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , поодинокі огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки у формулюваннях – 6 , суттєві помилки у формулюваннях – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
4.	Відповідність огляду наукової літератури нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві помилки у формулюваннях – 8 , недостатня кількість проаналізованих іноземних джерел (мін. 30%) – 6 , відсутній критичний аналіз наукових праць – 4 , не відповідає вимогам за структурою і змістом – 0)	
5.	Відповідність аналітичної частини дослідження заявленій меті та завданням — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність власного аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
6.	Відповідність практичної частини дослідження нормативним вимогам — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , несуттєві помилки при перекладі фактичного матеріалу – 6 , суттєві помилки при перекладі й аналізі фактичного матеріалу – 4 , відсутність перекладацького аналізу фактичного матеріалу (100 речень) – 0)	
7.	Відповідність висновків результатам теоретичної та практичної складових дослідження — загалом 10 балів (повна відповідність – 10 , несуттєві огріхи стилістичного характеру – 8 , неповне висвітлення результатів дослідження – 6 , часткове висвітлення результатів дослідження – 4 , не відповідає результатам дослідження – 0)	

Усього набрано балів: _____

(ПІБ рецензента)

(підпис рецензента)

” ____ ” _____ 2019 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	1
РОЗДІЛ 1	
СПЕЦИФІКА МОВНОЇ БУДОВИ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ТЕКСТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ ДИСКУРСУ МОРСЬКОГО ПРАВА.....	5
1.1 Мова морського права та її загальна характеристика	5
1.2 Мова міжнародного права як проблема перекладу	12
1.3 Міжнародне право та морське право як точка перетину юридичного і дипломатичного дискурсів.....	18
Висновки до розділу 1	25
РОЗДІЛ 2	
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ПАРАМЕТРИ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ МОРСЬКОГО ПРАВА	28
2.1 Жанрова типологія текстів морського права Європейського Союзу	28
2.2 Структурні характеристики директиви та конвенції ЄС у галузі міжнародного морського права	33
2.3 Мовностилістичні параметри текстів міжнародного морського права.....	36
2.3.1 Лексико-семантичний рівень.....	36
2.3.2 Граматико-синтаксичний рівень	43
Висновки до розділу 2	50
РОЗДІЛ 3	
ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ ПЕРЕКЛАДАХ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ МОРСЬКОГО ПРАВА	52
3.1 Лексичні засоби передачі при перекладі структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права.....	52
3.1.1 Збереження вихідної форми.....	52
3.1.2 Практична транскрипція	53

3.1.3 Калькування.....	55
3.2 Лексико-семантичні трансформації та їх роль у передачі структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права.....	59
3.2.1 Диференціація	59
3.2.2 Генералізація	63
3.2.3 Конкретизація.....	64
3.2.4 Модуляція	65
3.3 Граматичні трансформації при відтворенні структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права.....	67
3.3.1 Граматичні заміни.....	68
3.3.2 Додавання	71
3.3.3 Вилучення	74
3.4 Лексико-граматичні трансформації та особливості їх застосування як засобу передачі при перекладі структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права	76
3.4.1 Цілісне перетворення.....	76
3.4.2 Антонімічний переклад	78
Висновки до розділу 3	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	94
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	94
ДОДАТОК. Фрагменти текстів дискурсу міжнародного морського права та їх переклад.....	96
SUMMARY	126

ВСТУП

Кваліфікаційну роботу магістра з перекладознавства присвячено вивченню структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права та способів їх відтворення українською мовою.

Вчинення великих географічних відкриттів, встановлення торгових відносин в міжконтинентальному вимірі, колонізація і розділ метрополіями цілих континентів і народів, що їх населяють, і інші процеси, які сприяли переходу до Нового часу, завдяки чому виникли грандіозні зміни для людської цивілізації, що в значній мірі відбулися завдяки мореплаванню. У цих умовах складалася одна з найстаріших галузей міжнародного права – морське право, що базується переважно на міжнародно-правових нормах.

Незважаючи на наявний теоретичний досвід з різних проблем мови права, або юридичної мови, юридично-правової мови (Г. А. Анцелевич, Д. О. Бабич, А. Н. Баскаков, А. Вагнер, К. А. Войуева, О. А. Гришина, В. В. Дайнеко, Є. В. Додін, С. Дорда, О. П. Єлезаров, С. Ю. Кашкін, Д. Ю. Колодзян, Н. К. Кравченко, О. В. Кулікова, І. К. Нагі, Ж. О. Павленко, Л. В. Пономарьова, М. О. Саракуца), до теперішнього часу не проводилося глибокого комплексного аналізу структурно-семантичних особливостей текстів морського права.

Сьогодні, коли активно розвивається торговельно-економічне та ділове співробітництво, зростає число транскордонних угод, учасники яких належать до різних юрисдикцій, і здійснюється безліч міжнародних проектів, окремі складові яких можуть регулюватися правом різних країн, переклад текстів морського права набуває все більшої актуальності (Д. С. Касяненко, А. І. Криворучко, Т. Ді Лауреа, К. М. Левітан, О. В. Лось, В. Матус, М. В. Мельничук, В. Нестерович, Н. М. Попович, А. В. Стегалюк, О. О. Ходаковська, Л. Ф. Чернікова, В. В. Шабуліна, Р. Є. Шкілев, Д. Н. Шлепнев). Тексти галузі морського права являють собою одну з найбільш

складних і затребуваних сфер, в яких необхідно наукове осмислення теорії і практики пошуку міжмовних відповідностей.

Актуальність теми дослідження визначається нагальною потребою у вивченні міжнародно-правових текстів та необхідністю ґрунтовного аналізу структурно-семантичних особливостей текстів морського права та їх відтворення при перекладі.

Метою роботи є аналіз структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права та способів їх відтворення українською мовою.

Відповідно до мети, в роботі поставлено наступні **завдання** дослідження:

- розглянути мову морського права та представити її загальну характеристику;
- вивчити мову міжнародного права як проблему перекладу;
- показати міжнародне право та морське право як точку перетину юридичного і дипломатичного дискурсів;
- дослідити жанрову типологію текстів морського права Європейського Союзу;
- проаналізувати структурні характеристики директиви та конвенції ЄС у галузі міжнародного морського права;
- визначити мовностилістичні параметри текстів міжнародного морського права;
- проаналізувати лексичні, лексико-семантичні, граматичні та лексико-граматичні засоби передачі при перекладі структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права.

Об'єктом дослідження є тексти директиви та конвенції ЄС як приклади текстів галузі морського права.

Предмет дослідження – жанрові, структурно-семантичні та мовностилістичні параметри текстів морського права та перекладацькі

трансформації, які використовуються при їх відтворенні в українськомовних перекладах.

Методологічна база дослідження включає: методи аналізу та синтезу при вивченні теоретичних передумов дослідження; методи жанрового, структурного, семантичного та стилістичного аналізу з метою аналізу основних лінгвістичних параметрів текстів морського права; перекладознавчий аналіз як засіб виявлення засобів передачі в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає в тому, що в роботі вперше розглянуто дискурс морського права як окремий тип дискурсу на перетині юридичного та дипломатичного дискурсів. Окрім того, в роботі визначено основні структурно-семантичні характеристики текстів дискурсу морського права, а також основні перекладацькі трансформації на різних мовних рівнях, які використовуються для передачі таких текстів українською мовою, що також становить новизну для вітчизняної перекладознавчої науки.

Практичне значення роботи полягає в тому, що її результати стають певним внеском до теорії дискурсу, оскільки виявляють загальні особливості дискурсу морського права, поглиблюють знання про структурно-семантичну специфіку текстів даної тематики. Результати дослідження також становлять внесок до перекладознавства, оскільки систематизують інформацію з питань перекладу текстів міжнародного права та морського права зокрема, із визначенням найбільш частотних засобів їх передачі.

Практичні результати дослідження можуть бути використані у лекційних курсах («Лексикологія англійської мови», «Стилістика англійської мови», «Міжкультурна комунікація», «Практичний курс перекладу», «Аспектний переклад»), у спецкурсах з юридичної лінгвістики, юридичного перекладу, при написанні курсових і дипломних робіт. Результати проведеного дослідження можуть знайти безпосереднє застосування при розробці актуальних проблем

перекладознавства в аспекті порівняльно-зіставного вивчення юридичних текстів.

Структура кваліфікаційної роботи магістра. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, висновків до всієї роботи, трьох списків використаних джерел, додатку та резюме.

РОЗДІЛ 1

СПЕЦИФІКА МОВНОЇ БУДОВИ

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ТЕКСТІВ ТА ОСОБЛИВОСТІ

ДИСКУРСУ МОРСЬКОГО ПРАВА

1.1 Мова морського права та її загальна характеристика

На сучасному етапі розвитку людства важливу роль в життєдіяльності країн світу відіграє Світовий океан, ресурси якого мають вирішальне значення для прискореного розвитку світової економіки та є найважливішим фактором геополітики [24: 3]. Правовідносини, що існують у Світовому океані, безпосередньо стосуються морського права, тісно пов'язаного з іншими галузями права, та зазвичай включають до свого складу інші норми, в тому числі міжнародного публічного та міжнародного приватного права [27: 224].

Питання безпеки мореплавства сягають корінням у стародавні часи, коли морська торгівля і мореплавство регулювалися звичаями і застосовувалися мореплавцями добровільно [20: 180]. Міжнародне морське право змінювалось упродовж розвитку цивілізації й удосконалювалось залежно від потреб самого людства. До остаточної кодифікації морського права відносини, які виникали у зв'язку з використанням морських просторів, урегульовували за допомогою договорів, звичаїв, морської практики [14: 197]. Найбільш суттєвими збірниками морських звичаїв, які дійшли до нашого часу, є Родоський кодекс, Кодекс Базиліка, Єрусалимські асизи, закони Вісбі і Олеронські свитки [20: 180]. На Середземному морі застосовувався збірник «*Consolato del Mare*» («Міжнародне право»), який, на думку Г. О. Анцелевича, став основою для більш пізніх морських кодексів європейських країн [1: 40]. Цей збірник завоював довіру всього торгівельного світу і був визнаний обов'язковим із загальної згоди країн Середземномор'я. На початку XIX ст. виникли суттєві розбіжності у практиці держав, що віддзеркалили історичні особливості їх

розвитку. Небачений раніше розвиток морського судноплавства і морської торгівлі стикнулися з національними бар'єрами у морському праві, що поставило питання про повернення до уніфікованих норм морського права [20: 180].

Сьогодні морське право є однією з найбільш кодифікованих галузей міжнародного права, має широкую систему міжнародних інституцій та комплекс вимог до учасників міжнародної морської діяльності, зафіксованих в міжнародно-правових документах [44: 269]. Морське право в цілому може бути визначене як система принципів і норм, які встановлюють правовий режим морських просторів і регулюють відносини, що виникають у зв'язку з використанням Світового океану (під цим терміном розуміються всі морські простори (ЕМ: 3)) і морського дна [12: 10—11; 45: 176]. Морське право розуміють як систему понять і правових норм, що регулюють відносини між державами й іншими суб'єктами міжнародного права у зв'язку з використанням людиною морів, океанів і морського права, включаючи торговельне мореплавання [33: 4—8].

Влучну характеристику міжнародної інституційно-правової основи морського права наводить О. М. Шемякін, зазначаючи, що «сучасний розвиток міжнародного морського права свідчить про те, що практично в усіх сферах суспільних відносин, пов'язаних з використанням Світового океану, існує значний масив принципів і норм, дотримання яких є необхідною умовою існування земної цивілізації» [57: 3].

Нині інституційно-правова система регулювання морського права повинна мати високий рівень динамічності й бути здатною оперативно реагувати на нові виклики безпеці судноплавства модернізацією стандартизованих вимог, скерованих на її забезпечення [44: 270]. Це означає, що мова морського права повинна забезпечувати ефективну комунікацію фахівців у цій галузі.

Тексти з морського права належать до спеціальних текстів. Спеціальні мови (“specialized languages”) є підгрупою загальної мови та лексичних одиниць загальноновживаної мови. М. Коанка розуміє «загальноновживану мову» (“common language”) як «немарковану, неспеціальну мову» (спеціальна мова відрізняється від загальноновживаної мови, а поняття «загальна мова» (“general language”) позначає всю мову: «загальноновживана мова» + «спеціальна мова» Природно, існує різниця між загальноновживаними та спеціальними мовами, і особливість останніх здебільшого визначається їх використанням, тому «загальнономвні одиниці використовуються в ситуаціях, в яких вони можуть вважатися немаркованими» [64: URL].

Історія наук у значній мірі є історією спроб використання спеціальної мови. Фахівці в різних галузях наук намагаються розробити терміни і фрази, які залишаються прозорими і з часом розповсюджуються у суспільстві. Створення спеціальної мови має дві основні цілі: по-перше, звільнення фахівців та організації від багатозначності загальноновживаної мови; по-друге, виявлення та маркування основних концепцій наукових доктрин. Навіть коли перша мета вбачається недосяжною, друга залишається досить досяжною та корисною [80: 913].

Історія розвитку спеціальних мов (або мов спеціального призначення) датується 60-ми роками ХХ ст., хоча книги і матеріали, розроблені для викладання англійської мови для фахівців у різних галузях (особливо бізнесу й економіки), були опубліковані ще в перші десятиліття ХХ ст. В історії розвитку спеціальних мов виділяються чотири важливі етапи. Перший етап охоплює 1960-ті та 1970-ті роки, коли викладання спеціалізованих мов зосереджувалося на рівні речення. Проведені дослідження зосереджувалися на лексико-граматичних особливостях професійних реєстрів, таких як мова техніки або мова права. На кінець 1970-х – початок 1980-х років приходить другий етап вивчення спеціальних мов, коли аналіз речень і граматичних форм почали інтегруватися з метою визначати риторичні характеристики таких мов. Третій

етап еволюції спеціальних мов інтегрував відкриття двох попередніх етапів (лінгвістичні особливості та риторичні елементи). У цей період основна увага приділялася ситуації спілкування та комунікативним потребам у різних професійних контекстах, що призвело до впровадження так званого функціонально-поняттєвого підходу. Четвертий етап розпочався у другій половині 1980-х років. Якщо раніше акцент робився на дискурсі та його граматичних рисах, на комунікативній ситуації або на комунікативній меті, то тепер увага змістилася на стратегії, які використовуються учнями для освоєння мови. Лише нещодавно лексикографи та термінологи почали менше зосереджуватися на дидактичних аспектах, а більше – на проблемі спеціальних мов, і цього разу основним питанням було не те, як викладати спеціальні мови, а те, якими характеристиками володіють такі мови [71: 262—264].

Т. М. Кабре використовує термін «спеціальні мови» у значенні субкоду загальнонавчальної мови, що характеризується такими ознаками:

1) спеціальні дисципліни – це теми, які не є частиною загальних знань учасників комунікації; вони є об'єктом конкретного навчального або виробничого процесу;

2) комуніканти, які володіють певним типом знань, є користувачами спеціальних мов, іншими словами, предметними фахівцями, хоча тут варто розуміти відмінність між авторами та одержувачами спеціальної інформації;

3) спілкування спеціальними мовами зазвичай є формальним і відбувається в ситуаціях, що регулюються професійними або науковими критеріями;

4) спеціальні мови характеризуються низкою мовних функцій (одиниць і правил) і текстових функцій (типів текстів та документів);

5) спеціальна мова не є структурно монолітною підмножиною, а допускає певні варіації залежно від використання та комунікативної ситуації, включаючи ступінь абстракції, комунікативну мету, географічні, історичні та соціальні відмінності, особистий стиль; більше того, спеціальні мови мають низку

прагматичних і мовних характеристик, що дозволяє розуміти їх як підмножину загальної мови [63: 65—66].

I. К. Негі стверджує, що спеціальні мови мають багато спільних рис із загальноповсякденною мовою, тому визначення спеціальних мов повинно включати такі характеристики:

1) визначальні елементи спеціальних мов не є ізольованими явищами, а скоріше взаємопов'язаними наборами ознак;

2) мета спілкування є більш важливою, ніж інші, додаткові функції;

3) особливий характер спеціальної мови визначається відмінностями у предметному полі, знаннях учасників комунікації та галузі використання [71: 266].

Т. да Лореа виділяє одинадцять характеристик мови спеціальних текстів: точність, об'єктивність, абстракція, узагальнення, щільність інформації, лаконічність, емоційна нейтральність, відсутність багатозначності, безликість, логічна когерентність, використання конкретних термінів, символів і цифр [70: 17].

Спеціальний текст має складну інформаційну структуру, яку можна представити двома інформаційними прошарками: професійна інформація та фонові інформація [10: 48]. За О. В. Куліковою, спеціальний текст є багаторівневою структурою, ефективно та успішно сприйняття якого зумовлене головним чином професійним запитом читача та його спеціальними знаннями. У певній мірі спеціальний текст імітує певний тип комунікації [26: 242].

Основна вимога до мови спеціальної літератури – це точний і чіткий виклад, опис і пояснення фактів. Головний наголос робиться на логічну, а не емоційну сторону інформації. Автор прагне виключити можливість довільного тлумачення сутності предмета. Спеціальна література має обмежене коло читачів, для яких саме формально-логічний стиль забезпечує найбільш повну та ефективну інформацію [46: 221].

Прийнято вважати, що літературі юридичного та науково-технічного типів дискурсу властивий нейтральний спосіб викладу матеріалу, або нейтральний стиль [46: 220]. Головною стилістичною особливістю спеціальних текстів є майже повна відсутність образності (метафор, метонімії, епітетів, гіпербол тощо), образність використовується лише як засіб проявлення індивідуальної манери автора роботи [8: 424—431]. О. А. Гришина вказує на широке використання термінів у спеціальних текстах. На думку дослідниці, таким текстам властиве широке використання термінів та лексичних одиниць із абстрактним значенням, вживання слів у прямому значенні [10: 47].

В контексті цього дослідження варто вказати, що лексика спеціальних текстів поділяється на три основні групи: загальна лексика, загальнонаукова та власне термінологія [7: 38]. Так, за І. К. Негі, у спеціальних текстах є три групи лексем:

- 1) загальномовні лексичні одиниці;
- 2) специфічні лексичні одиниці які можна віднести до прикордонної області між загальною мовою та спеціальною мовою;
- 3) лексичні одиниці, властиві лише спеціальним текстам, так звані одиниці *terminus technicus*¹ [71: 267].

Загальна лексика та загальнонаукова лексика характеризуються багатозначністю та вживаються в інших контекстах. У спеціальних текстах переважну кількість лексики складають терміни та термінологічні сполуки [10: 47]. Поняття терміну й термінології є ключовими в науці; термін забезпечує точність, ясність і розуміння наукової думки. Термінологія становить частину спеціальної лексики, до якої відносять слова і словосполучення, які називають предмети і поняття різних сфер професійної діяльності людини і не є загальноновживаними. Це – особлива область лексики,

¹ *terminus technicus* «технічні терміни».

система, організована за своїми законами і вимагає своїх методів і прийомів вивчення [28: 42].

Терміни як словесні позначення понять, які входять у систему понять певної галузі професійних знань, та як основні одиниці мови, що вживаються зі спеціальною метою, виступають, з одного боку, важливими елементами фахових мов, що використовуються фахівцями різних галузей науки й техніки для комунікації, пов'язаної з професійною діяльністю, а з іншого боку, належать до певної терміносистеми – свідомо вибудованої системи термінів [4: 22].

Відносно морського права, важливо зазначити, що у розвитку термінології мореплавання велике значення мають соціолінгвістичні причини, що сприяють вдосконаленню морської терміносфери, яка стає все більш розгалуженою, складною у зв'язку з потребами точної номінації предметів і процесів [5: 53]. Морське право використовує юридичні терміни – словесні позначення правових понять. За визначенням П. М. Рабіновича, юридичний термін – слово або словосполучення, що виражає поняття з правової сфери суспільного життя і має визначення в юридичній літературі (нормативно-правових актах, юридичних словниках, довідниках, енциклопедіях, наукових працях тощо) (ЮЕ: 482). Юридичний термін співвідноситься з правовим поняттям як першоелементом правовою знання і слугує його знаковою (мовною) моделлю, репрезентованою у звуковій і літерній формах, а правове поняття, його внутрішній зміст, обсяг і структура є логіко-смісловою основою для окреслення термінологічного значення у формі дефініції, яка узагальнює найістотніші ознаки і взаємозв'язки правового явища [61: 100].

Спеціальні тексти відрізняються один від одного не тільки галуззю науки чи техніки, до якої вони належать, але і за ступенем їх спеціалізації. Текст технічних довідників, каталогів, описів поставок, технічних звітів, специфікацій та інструкцій, юридичних документів може іноді містити речення,

в яких відсутній присудок (при перерахуванні технічних даних тощо) або підмет (якщо він мається на увазі за контекстом) [46: 220].

Таким чином, мову міжнародного права взагалі відносимо до спеціальної мови – субкоду загальноживаної мови, що характеризується наявністю спеціальної комунікативної ситуації та засобів комунікації; а тексти, написані такою мовою – до спеціальних текстів – багаторівневих структур, ефективно та успішно сприйняття яких зумовлене головним чином професійним запитом читача та його спеціальними знаннями.

1.2 Мова міжнародного права як проблема перекладу

При відтворенні текстів міжнародного права перекладач має справу з певним жанром мови спеціальної сфери, який функціонує в галузі міжнародного права, слугує основою комунікації між фахівцями, має особливе соціальне призначення (зобов'язуюча функція юридичного дискурсу), вирізняється специфічними композиційними, стилістичними та лексико-семантичними ознаками і виявляється в юридичній мові [16: 8]. Оскільки міжнародне право є предметною областю, пов'язаною з соціально-політичними та культурними особливостями країни, юридичний переклад представляє собою непросте завдання, вважається одним з найбільш складних видів перекладу тексту, тому що для адекватної передачі юридичної інформації та зобов'язуючої функції мова юридичного перекладу має бути особливо точною ясною та достовірною [31: 317].

З точки зору загальноприйнятої жанрово-стилістичної класифікації переклад текстів міжнародного права є різновидом інформативного перекладу. Головне завдання такого перекладу полягає в найбільш повній передачі інформації, що міститься в тексті. При цьому слід зазначити, що інформація правового характеру, що підлягає передачі, може стосуватися будь-якої сфери міжнародної діяльності, що є додатковою складністю для перекладача [60: 3].

Тому серед проблем, пов'язаних з перекладом документів міжнародного права, проблема лінгвістичної та правової адекватності видається найбільш серйозною [30: URL].

Лінгвістична адекватність належить до моделі теорії «скопос» К. Райс та Г. Вермейера, які позначали даним терміном співвідношення між текстом оригіналу та текстом перекладу з огляду на мету повідомлення, яка відтворюється в процесі перекладу (ЛЕ: 145). О. Д. Швейцер визначає адекватність крізь призму реакції перекладача на комунікативну ситуацію, адже адекватність відштовхується від припущення, що рішення, прийняте перекладачем, часто є компромісом, що переклад вимагає жертв, та що в процесі перекладу тлумач часто вимушений вдатися до певних втрат задля передачі головних, основних аспектів вихідного тексту [56: 96]. Виходячи з цього, переклад може бути адекватним, навіть якщо він еквівалентний з вихідним текстом лише в одному функціональному вимірі, однак кожне відхилення від еквівалентності повинне бути продиктованим об'єктивною необхідністю відтворення зобов'язуючою функції юридичних текстів, а не бажанням перекладача (DTS: 5).

Поняття правової адекватності перекладу ще не визначене у сучасній перекладознавчій науці. Однак аналіз теоретичних джерел дозволяє стверджувати, що правова адекватність перекладу тексту міжнародного права полягає у здатності тексту перекладу володіти такою ж регулятивною дією, як і текст оригіналу [29: 26], що передбачає точну передачу соціально і історично обумовленої системи способів і правил словесного вираження понять і категорій, що вироблені і застосовуються з метою правового регулювання поведінки суб'єктів міжнародних відносин [58: 217—218].

У контексті перекладу міжнародно-правових документів розуміння терміну еквівалентність дещо змінюється і суттєво відхиляється від його традиційного тлумачення в перекладознавстві. Термін «еквівалентність» перекладачі та правники застосовують в міжнародних інстанціях для

позначення рівності та автентичності різномовних версій юридичних документів міжнародного рівня, а не для оцінки якості їхнього перекладу, як це прийнято у класичному перекладознавстві [15: 142]. К. Коскінен, зокрема, вважає, що переклад міжнародно-правових документів не має нічого спільного з комунікативною функцією цих текстів і зумовлений символічним характером багатомовних версій міжнародно-правових документів, пов'язаний з феноменом стратегії багатомовності в об'єднаному світу. Юридичні документи, укладені офіційними мовами певної міжнародної організації, він позначає «екзистенційно еквівалентними» [68: 51], оскільки вони апріорі рівні і мають однакову юридичну силу (є рівно автентичними), що задекларовано політикою багатомовності такої організації.

Тож міжнародно-правові тексти володіють високим ступенем перекладності, мають «клішовану форму, і інформація, що міститься в них, повинна оформлятися раз і назавжди встановленим чином, згідно суворим конвенціям» [3: 17]. Проте було б помилково вважати, що для успішного перекладу достатньо досконально освоїти термінологію та правила оформлення подібного виду текстів. В дійсності виявляється, що цього мало. На прикладі міжнародно-правового перекладу можна точно стверджувати, що необхідно ще й досконально розбиратися у культурних особливостях носіїв вихідної мови, у специфічних конструкціях, належних тільки їм [31: 317].

Міжнародно-правовий переклад є не тільки перекладом з однієї мови на іншу мову, але і з однієї правової системи в іншу правову систему. На відміну від областей «чистої» науки, право продовжує залишатися національно-специфічним явищем. Кожна правова система має свій власний термінологічний апарат, джерела та методологічні підходи. Все це не може не впливати на специфіку перекладу, який носить не тільки міжмовний, а й міжкультурний та міжсистемний характер [59: URL].

І, хоча критерії доступності і прозорості текстів міжнародного права вимагають дедалі більшої уніфікації національних термінологій, тобто

збільшення в них прошарку спільних термінів на базі уніфікованих лексем, які збігаються як за формою, так і за змістом. Однак, у кожній національній мові функціонують так звані гетеролексеми на позначення наднаціональних концептів. Саме вони викликають певні труднощі при перекладі на офіційні мови країн світу [42: 245].

Зважаючи на той факт, що комунікація у сфері міжнародного права зазвичай переслідує певні цілі, слід дотримуватися функціонального підходу до перекладу. Необхідно визначити техніку та стратегію для представлення відповідного перекладу. Крім цього, зазначення функції тексту, аудиторії, часу, місця та мотивів зробили б вагомий внесок у чіткість та повноту перекладу [73: 137].

Якщо ж розглядати переклад як міжкультурну комунікацію, де і джерела, і мова вкорінені у відповідні культури, можна зробити висновок, що перекладач має бути експертом в галузі різних культурних середовищ. Тим не менш, застосування невибіркового принципу культурної вкоріненості, тобто зв'язку мови з відповідною культурою, може виявитися сумнівним. У міжкультурних правових угодах, а саме в міжнародних договорах, наприклад, там, де тільки одна правова система визначається як головна, цей принцип може бути застосований лише на лінгвістичному, а не на культурному (правовому) рівні. Більше того, рівень перекладності правових концепцій залежить від спорідненості правових систем, а не залучених мов [55: 221].

Тож основні труднощі при перекладі міжнародно-правових текстів пов'язані з проблемами передачі змісту правових понять, відсутніх в правовій системі мови перекладу, що також може викликати труднощі в сприйнятті серед носіїв цієї мови [34: 77]. До того ж, лексична одиниця, що вживається в різних ситуаціях, нерідко набуває нового значення, що вимагає від перекладача пошуку нових еквівалентів в мові перекладу. В залежності від тематики документу та його спрямованості, іноді в самому документі укладачі вдаються до тлумачення значення термінів, якого вони набуватимуть в даному контексті.

Так, в Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, у Главі I пояснюються основні терміни, на яких базується увесь зміст Конвенції, чим значно полегшується робота перекладача: *“proceeds” means any economic advantage from criminal offences. It may consist of any property as defined in sub-paragraph b of this article.* В українському перекладі маємо: *«доходи» означає будь-яку економічну вигоду, одержану чи набуту, прямо чи опосередковано, від злочинів. Вона може складатися з будь-якого майна, зазначеного в підпункті “b” цієї статті* [30: URL].

Отже, серед проблем, пов'язаних з перекладом документів міжнародного права, проблема перекладу юридичної термінології є вкрай складною, бо проблема правової адекватності рівно автентичних текстів угод різними мовами тут постає як проблема еквівалентності правової термінології, що вживається при перекладі в тексті угоди. Завдання перекладача багатомовної угоди полегшується, якщо терміну дається визначення, що закріплює основні ознаки поняття, що ним передається [30: URL].

Невідповідності та розбіжності змісту, які часом можна знайти в рівноавтентичних текстах документів міжнародного права, загалом мають наступні причини й форми. По-перше, розбіжності між текстами виникають при вживанні близьких за звучанням або написанням термінів різними мовами, які передають різні поняття в національних системах права. Задля досягнення рівнозначності іноді вживають буквализми, тобто ідентичні за написанням терміни. Цей спосіб створює видимість повної адекватності, але на практиці породжує труднощі й викликає необхідність тлумачення, іноді досить складного. Наприклад, при перекладі статті 19 Міжнародного пакту про цивільні та політичні права виникло питання щодо передачі термінів *ordre public* (фр.), *public order* (анг.) – ‘громадський порядок’. Французький та англійський терміни мають різне значення, бо передають різні поняття різних

систем права. Так, для передачі французького терміну англійською мовою вжили *public policy*, що в цілому передає дану ідею.

Особливу групу розбіжностей, що виникають при перекладі термінів національних систем права, складають терміни, які передають поняття властиві тільки даній системі права і не мають аналогів в інших правових системах. Так, в статті 15 Консульської Конвенції між Урядом України і Урядом Королівства Бельгії йдеться про «державні, районні та місцеві податки» (*impôts nationaux, régionaux, communaux*). На час ратифікації даної Конвенції українське право не мало повних відповідників для усіх форм бельгійського оподаткування, тому вищеназваний термін описував поняття лише бельгійського права [30: URL].

Крім відсутності в правовій системі мови перекладу термінів, які використовуються в правовій системі вихідної мови або відсутності відповідних лексичних еквівалентів, існує проблема невідповідності текстових конвенцій мови оригіналу текстовим конвенціям, які існують у мові перекладу. Для мовних конструкцій, характерних для мови оригіналу, можуть бути відсутні прямі еквіваленти в мові перекладу. У зв'язку з цим виникає проблема знаходження конструкцій у мові перекладу, які б дозволили адекватно передати значення мовних конструкцій, що не мають прямих еквівалентів, мовою перекладу [34: 77—78].

Офіційні документи, що належать до дискурсу міжнародного права, повинні перекладати тільки професійні перекладачі, що спеціалізуються на юридичному перекладі. Як правило, вони мають відповідну юридичну освіту або, як мінімум, значний досвід перекладів юридичної тематики [53: 184]. Перекладачеві варто визначити галузь права, обсяг поняття, що перекладається, знайти український відповідник, порівняти значення термінів, прагнучи адекватного перекладу [52: URL]. Помилки у перекладі тексту міжнародно-правового документа можуть призвести, наприклад, до спричинення матеріального збитку і пред'явлення судового позову, за що несе відповідальність перекладач.

При перекладі тексту з області міжнародного права перекладачеві не можна забувати про те, що початковий текст організований відповідно до правової системи, наявної у конкретній групі країн або навіть країні, що знаходить своє віддзеркалення у юридичних формулюваннях цього тексту, а текст перекладу призначений для використання в рамках іншої правової системи з характерними саме для неї юридичними формулюваннями [53: 184].

Таким чином, головна мета передачі при перекладі текстів дискурсу міжнародного права – створення адекватного перекладу на лінгвістичному та правовому рівні. Міжнародно-правовий переклад є перекладом з однієї правової системи в іншу правову систему, тому найбільші складнощі у цьому процесі викликає переклад термінології та окремих мовних конструкцій що викликані невідповідністю текстових конвенцій мови оригіналу текстовим конвенціям, які існують у мові перекладу.

1.3 Міжнародне право та морське право як точка перетину юридичного і дипломатичного дискурсів

XX століття в лінгвістиці в значній мірі пройшло під знаком заперечення мовного вживання як важливого об'єкта наукового дослідження. Концепції Ф. де Сосюра і пізніше Н. Хомського – найвпливовіші лінгвістичні концепції XX-го століття – ґрунтувалися на протиставленні мовної системи і мовного вживання [65: URL]. За словами П. Хартманна, зокрема, «співвіднесення тексту і ситуації є основою функціонування мови в реальному спілкуванні» [67: 56]. Згідно з цими концепціями, центральний об'єкт вивчення лінгвістів – незмінна, незалежна від вживання система знаків або граматики, що зберігається в головах носіїв мови, а реальне вживання мови в реальному часі – нескінченний набір випадковостей, результат кожного разу унікальної взаємодії мовної системи з позамовними факторами.

Подібно іншим емпіричним наукам, лінгвістика все більше усвідомлює, що мовна реальність, яка здійснюється в конкретних зразках мовної взаємодії, настільки ж заслуговує на увагу науковий об'єкт, як і невидима мовна система [18: 4]. В останні роки назріла необхідність виходу за межі мовної системи, «мови в собі і для себе» [36: 11], вона усвідомлена сучасної лінгвістикою і затверджена дослідницькою практикою багато в чому завдяки численним дослідженням в області дискурсу [18; 37; 66; 72; 74; 79].

Дискурсом у сучасній лінгвістиці зазвичай іменується реальна мовленнєва взаємодія. Дискурс – це єдність процесу мовленнєвої діяльності і її результату, тобто тексту, який вважається макроструктурою (макрознаком) дискурсу [18: 4]. Оскільки аргументація в праві і дипломатії нерозривно пов'язана з юридичним міркуванням, системами переконань, обґрунтувань, зі способами комунікативної дії суб'єктів права, то для аналізу точки зору в юридичній аргументації доцільно звернутися до проблем дискурсу і дискурсивності. Дискурс приймає різні форми і проявляється на всіх стадіях міжнародних відносин, його можна трактувати як вираження властивостей міжнародного права в процесі комунікації [37: 7].

«Дискурс» у широкому сенсі означає те ж, що і «міркування», проте сучасна логічна рефлексія над дискурсом виявила його специфічні особливості [69: 28]. Дискурс можна представити як складне багатofакторне явище, що включає учасників комунікації, ситуацію спілкування і його результат у вербальному (знаковому) вигляді. В процесі такої комунікації відбувається взаємодія учасників, що розглядається з позиції їх належності до тієї чи іншої соціальної групи і стосовно тієї чи іншої типової мовноповедінкової ситуації. Тому, як стверджує Ж. О. Павленко, ідеалом, до якого слід прагнути в процесі комунікації, є максимальна відповідність між дискурсом як абстрактною системою правил і дискурсом як конкретним вербальним втіленням даних правил [37: 7].

У лінгвістиці термін «дискурс» переплітається з терміном текст, тому варто розглянути підстави для диференціації цих термінів. Зокрема, М. Шернер розмежовує дискурс як «основний спосіб текстового функціонування мови» і текст як «довговічну, тобто певним чином зафіксовану, мовну структуру» [76: 388]. З. Д. Поповою та І. А. Стерніним [41: 4] на основі дослідження літератури з питань розмежування дискурсу і тексту розглядаються такі варіанти їх розмежування (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Підстави розмежування дискурсу і тексту [41: 4]

Дискурс	Текст
усний і письмовий	переважно письмовий
діалог і монолог	переважно монолог
необмежений за обсягом	має певний обмежений обсяг
когерентність між мовленнєвими актами	поверхнева когезія слів у реченні
зануреність у соціальну дійсність	автономність від дійсності, що його породила
не має конкретного комунікативного завдання	має конкретне прагматичне завдання
наявність невербальних компонентів комунікації	відсутність невербального аспекту

У цій роботі дотримуємося визначення дискурсу, запропонованого Н. К. Кравченко, відповідно до якого дискурс – це «складний комунікативно-когнітивний феномен, що відповідає замкнутій комунікативній ситуації з когнітивною основою у вигляді синхронізованих знань комунікантів про ситуацію спілкування, семіотичний універсум культури, етносу, цивілізації, закономірності і правила спілкування, соціум і інституційну специфіку» [22: 7]. Саме таке визначення поняття «дискурс» дозволяє розглядати його як інституційне утворення, тобто, утворення, яке характеризується особливим форматом комунікації.

Інституційний дискурс відрізняється високим ступенем конвенціоналізації і стандартизації мовних засобів, що використовуються у висловлюваннях [21: 4]. Дискурс міжнародного права як один із різновидів інституційного дискурсу має особливі статусно-рольові, цільові і структурні характеристики, що виділяють його в особливий комунікативний різновид.

Дискурс міжнародного права та, зокрема, морського права, знаходиться на перетині юридичного та дипломатичного дискурсів. Під юридичним дискурсом розуміємо діяльність, яка регламентується певними історичними і соціокультурними кодами (традиціями), а також є такою, що утворює зміст; вона спрямована на формулювання норм, правове закріплення (легітимізацію), регулювання та контроль суспільних відносин [13: 149]. Процеси змістоутворення, що протікають в рамках юридичного дискурсу, пов'язуються з регулюванням соціальних відносин між індивідами з повноваженнями (легітимністю), свободами і відповідальностями суб'єктів юридичного дискурсу [19: 63].

Юридичний дискурс, «розгортаючись» у міжінституційному і міжкультурному середовищі, з одного боку, ґрунтується на цінностях і принципах таких культурних інститутів, як політика, релігія і економіка, але з іншого боку, він також «обслуговує» інші інститути, формуючи стійкі та ефективні механізми демаркації легітимного і нелегітимного, підтримки соціального контролю, регулюючи інституційні відносини. Правові дії характерні практично для всіх культурних інститутів і деякі юридичні категорії міцно вкорінені в предметних областях політичної, релігійної, освітньо-педагогічної та інших культур [19: 65].

Юридичний дискурс являє собою соціально зумовлену мовленнєву подію, що функціонує в інституційній сфері, де учасники комунікації мають необхідні повноваження для встановлення та розвитку ділових стосунків та реалізують у процесі взаємодії свої статусно-рольові характеристики, зумовлені професійними відносинами, при цьому глобальна мета комунікації – це

спілкування шляхом створення зобов'язуючих правових норм і є головною в ієрархії цілей, а тематичний репертуар юридичного дискурсу відрізняється високим ступенем фіксованості теми [40: 199].

Відповідно до класифікації, запропонованої М. Політіс та М. Канделополу-Ботті, всі юридичні тексти можна поділити на наступні групи: 1) тексти, що містять правові норми (угоди, конституції, закони, постанови; 2) тексти, що містять правозастосовну інформацію, такі як адміністративні постанови, судові постанови тощо; 3) будь-який текст, який має юридичні наслідки: договори, заповіти, так само, як і показання свідків, або будь-який інший документ, причетний до кримінально-виконавчого, цивільного або адміністративного права; 4) тексти, що тлумачать право, або тексти доктринального характеру; 5) тексти, які популяризують юридичну інформацію, а також статті юридичного характеру щоденних видань і журналів [75: URL].

Дипломатична комунікація, у свою чергу, є впорядкованим явищем, яке базується на плануванні мовленнєвих дій та виборі оптимального способу досягнення [49: 182]. Дипломатія – це наука міжнародних відносин і мистецтво ведення переговорів керівниками держав і спеціальними органами зовнішніх зносин: міністерствами закордонних справ, дипломатичними представництвами, участь дипломатів у визначенні курсу зовнішньої політики країни і її приведенні в життя мирними засобами. Головна її мета і завдання – захист інтересів держави та її громадян [41: 15–16]. Дипломатичний дискурс розглядається Л. М. Терентієм як особлива форма комунікативної діяльності, головна відмінність якої від інших видів комунікації полягає в її різноспрямованому характері, що зумовлено різними цілями і завданнями, реалізованими в різних контекстах – публічному і закритому [50: 49].

Специфічні інституційні характеристики дипломатичного дискурсу включають прагнення до співпраці, інтеграції, багатосторонній, багатовекторний характер взаємодії і широкий інформаційний та

зобов'язуючий вплив. Важливою особливістю дипломатичного дискурсу представляється комплексна схема відносин, в яких знаходяться його учасники.

Метою дипломатичного дискурсу полягає в досягненні основних цілей і вирішення основних завдань, передбачених концепцією зовнішньої політики держави і нормами міжнародного права. Вузлові точки дипломатичного дискурсу представлені тривимірною взаємодією понять «світ», «війна», «співпраця» [6: 11–12].

Т. О. Волкова виділяє наступні цінності дипломатичного дискурсу: суверенна рівність, сумлінне виконання прийнятих на себе зобов'язань, вирішення міжнародних суперечок мирними засобами, співробітництво, невтручання у внутрішні справи суб'єкта, динаміка, сталий розвиток, чесність, лояльність, некатегоричність, тактовність, коректність, стриманість.

Типові властивості дипломатичної комунікації включають ритуальність і інформативність, інституційність, езотеричність, повноту інформації, стандартність і експресивність, діалогічність і монологічність, інтертекстуальність, явну і приховану оцінність, толерантність [6: 13].

До дипломатичних документів належать: 1) організаційно-регулюючі документи (конвенція, пакт, угода, протокол про наміри); 2) організаційно-впливові документи (декларація, нота, вер-бальна нота, міжнародна заява); 3) інформативно-описові документи (меморандум, комюніке) [48: URL].

Як вказує О. В. Пономаренко, у цілому, в дипломатичному дискурсі відсоток текстів, в яких ідеться про вузько «дипломатичні» питання – посольські чи консульські справи, специфічні робочі документи МЗС тощо, не такий вже й високий [39: 30]. На думку С. Г. Гась, центр сучасної дипломатичної системи утворюють мовні одиниці, які безпосередньо пов'язані з дипломатичним правом, а також загальні терміни, що стосуються інших аспектів міжнародного права [9: 29].

Дискурс міжнародного права виконує особливу креативно-деонтичну функцію в соціокультурному універсумі, зокрема, він узгоджує правові

цінності шляхом їхнього припису або рекомендації як моделей поведінки, яка координує національні, групові, інституційні стратегії суб'єктів-держав. Когнітивна база дискурсу міжнародного права містить синхронізовані знання / уявлення комунікантів про власну гомогенність й узагальненість, які сприяють узгодженню гетерогенних економічних і політичних стратегій держав-учасників, а також про інтерсеміотичний зв'язок міжнародно-правового тексту із різними типами текстів й семіосфер [22: 8].

Мова міжнародного права характеризується точністю, яка виключає можливість подвійних тлумачень та інтерпретацій, мовним стандартом тощо. Ці її риси проявляються у відборі мовних засобів: лексичних, морфологічних і синтаксичних, що у свою чергу відбивається на стилістичних особливостях, пов'язаних з оформленням міжнародно-правових документів. Словникова система мови міжнародного права, окрім загальної лексики, включає мовні штампи, канцеляризми, кліше, професійну термінологію, архаїзми тощо [11: 123].

Тож тексти дискурсу міжнародного права відрізняється певними мовними особливостями: вживанням міжнародної дипломатичної термінології і термінології міжнародного права, в основному латинського і французького походження, наприклад: *consul* (консул), *convention* (конвенція), *attaché* (аташе), *démarche* (демарш), *communiqué* (комюніке). Граматична будова міжнародно-правових документів, зокрема синтаксис, передбачає уживання умовно-допустових підрядних речень, гнучких формулювань, що відповідає вимогам дипломатичного етикету й дипломатичного такту [11: 122].

Основними жанрами дискурсу міжнародного права є багатосторонній міжнародний договір, регіональний міжнародний договір, резолюція Ради Безпеки ООН, резолюція-постанова, статут, декларація-рекомендація, принципи, декларація-звернення, заява-звернення, рамкова конвенція [22: 17]. Комунікативно-прагматичними елементами текстів дискурсу міжнародного права найчастіше є такі: аргументатив, перформатив, дефінітив, імператив,

проклейматив, інтегратив-інспіратив, рекомендатив, констататив, дескриптив, концесив-дозвіл та концесив-заборона, імплементатив [22: 18].

До міжнародно-правових документів ставляться єдині вимоги: висока грамотність, чіткість викладу, правильне виділення головного змісту, переконлива аргументація, логічна послідовність і т. п. Міжнародно-правові документи не повинні перевантажуватись надмірним фактичним і цифровим матеріалом; якщо вони викликають особливий інтерес, то подаються у вигляді додатків або таблиць. Всі матеріали, які ідуть в додатках, повинні мати посилання на джерело [25: URL].

Одна з найважливіших особливостей міжнародно-правових документів полягає в тому, що вони призначені для сприймання не лише вітчизняного читача, а й зарубіжного, який може належати до культури з системою міжнародного права, яка відрізняється від вітчизняної, такий адресат звик до інших понять, іншої мови й термінології. Якщо не враховувати цього при формулюванні кожного виразу, при логічній побудові доказів, документ буде малоефективний [51: 1].

Таким чином, дискурс міжнародного права та, зокрема, дискурс морського права – це інституційний дискурс, «синтез» юридичного та дипломатичного дискурсів, тип комунікації, що особливу креативно-деонтичну (нормотворчу та зобов'язуючу) функцію в соціокультурному універсумі, зокрема, він узгоджує правові цінності шляхом їхнього припису або рекомендації як моделей поведінки, яка координує національні, групові, інституційні стратегії суб'єктів-держав.

Висновки до розділу 1

1. Морське право – це система понять і правових норм, що регулюють відносини між державами й іншими суб'єктами міжнародного права у зв'язку з використанням людиною морів, океанів і морського права, включаючи

торговельне мореплавання. Мова морського права – це субкод загальноживаної мови, що характеризується наявністю спеціальної комунікативної ситуації та засобів комунікації; тексти у галузі морського права є багаторівневими структурами, ефективно та успішно сприйняття яких зумовлене головним чином професійним запитом читача та його спеціальними знаннями. Характерними рисами спеціальних текстів, а отже, і текстів з морського права, є обмеженість використання образних засобів, стислість, лаконічність, когерентність, використання спеціальної лексики (зокрема, термінології) та компресією інформації шляхом використання особливих граматико-синтаксичних структур.

2. Головна мета передачі при перекладі текстів дискурсу міжнародного права – створення адекватного перекладу на лінгвістичному та правовому рівні. Лінгвістична адекватність у цьому випадку трактується як збереження мовностилістичних параметрів вихідного тексту та його прагматичних характеристик, у той час, як правова адекватність перекладу текстів міжнародного права полягає у здатності тексту перекладу володіти такою ж регулятивною дією, як і текст оригіналу. Еквівалентність у системі міжнародно-правового дискурсу в міжнародних організаціях використовується для позначення рівності та автентичності різномовних версій юридичних документів міжнародного рівня, а не для оцінки якості їхнього перекладу. Незважаючи на тенденцію до міжнародної уніфікації, міжнародно-правовий переклад є перекладом з однієї правової системи в іншу правову систему, тому найбільші складнощі у цьому процесі викликає переклад термінології та окремих мовних конструкцій, оскільки існує проблема невідповідності текстових конвенцій мови оригіналу текстовим конвенціям, які існують у мові перекладу.

3. Дискурс міжнародного права та, зокрема, морського права, – це інституційний дискурс, «синтез» юридичного та дипломатичного дискурсів. Перший розуміється як діяльність, яка регламентується певними історичними і

соціокультурними кодами, є такою, що утворює зміст; вона спрямована на формулювання норм, правове закріплення, регулювання та контроль суспільних відносин; другий – як особлива форма комунікативної діяльності, головна відмінність якої від інших видів комунікації полягає в її різноспрямованому характері, що зумовлено різними цілями і завданнями, реалізованими в різних контекстах міжнародних відносин. Спільними рисами представлених типів дискурсу є високий рівень інституційності, формалізованості, клішованості мовлення, багатосторонність взаємодії, обмежене коло жанрів, що визначаються прагматичними потребами учасників комунікації. Тому дискурс міжнародного права варто розглядати як тип комунікації, що виконує особливу креативно-деонтичну (нормотворчу та зобов'язуючу) функцію в соціокультурному універсумі, зокрема, він узгоджує правові цінності шляхом їхнього припису або рекомендації як моделей поведінки, яка координує національні, групові, інституційні стратегії суб'єктів-держав, а його характерними рисами є як перелічені вище, характерні для юридичного і дипломатичного дискурсу, так і специфічні, такі, як наявність власної системи жанрів та типових компонентів структури документів.

РОЗДІЛ 2

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ПАРАМЕТРИ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ МОРСЬКОГО ПРАВА

2.1 Жанрова типологія текстів морського права Європейського Союзу

Комплексний характер морського права Європейського Союзу зумовлює і складну, багаторівневу систему його нормативно-правових актів. Кожна сфера діяльності Європейського Союзу у сфері морського права має власну систему нормативно-правових актів, різних як за своїм походженням, так і за суб'єктами і застосуванням.

Найважливішу групу джерел європейського права утворюють установчі договори, які є визначальними для будь-якої галузі права. До установчих актів належать, насамперед, Паризький договір 1951 р. про створення Європейського об'єднання вугілля і сталі (ЄОВС), Римські договори 1957 р., що започаткували існування Євроатому та Європейського економічного співтовариства (ЄЕС), а також акти, які доповнюють і змінюють згадані договори і яким держави – члени Європейського Союзу надають характеру установчих актів. До них належать, перш за все, Єдиний європейський акт 1986 р., Маастрихтський договір про створення Європейського Союзу 1992 р., Амстердамський договір 1997 р., Ніццький договір 2001 р., а також Афінський договір 2003 р. До установчих актів звичайно також відносять «Конвенцію про спільні інститути» й Угоду про злиття, в результаті яких для всіх трьох Співтовариств, а пізніше – і для Європейського Союзу в цілому, була встановлена єдина система інститутів.

Крім того, до вищезгаданої групи джерел належать угода, що стосувалася прямих виборів до Європейського парламенту, бюджетні договори, які визначають порядок формування бюджету Співтовариств і Європейського

Союзу в цілому, а також усі договори про приєднання до Співтовариств і Союзу. Хоча за способом вироблення, заснування і набуття чинності вони відтворюють відповідний порядок і процедури, прийняті при укладенні міжнародних договорів та угод, то в тому, що стосується їх спрямованості й кола суб'єктів, яким ці правові розпорядження адресуються, з погляду їх змісту і значущості вони багато в чому наближаються до такого юридичного джерела національного права, як конституція. Ці правові акти характеризуються насамперед верховенством, тобто всі інші норми європейського права повинні відповідати розпорядженням установчих договорів, а інститути Союзу покликані стежити за тим, щоб усі інші нормативно-правові акти не суперечили їм. Крім того, установчі договори є актами прямої дії, інакше кажучи, їх положення діють незалежно від ухвалення національних актів імплементації [43: 27].

Основоположним документом, яким керується ЄС у галузі морського права, є Конвенція ООН з морського права 1982 року. Професор С. Ю. Кашкін визначає, що міжнародні договори, укладені ЄС в цілому з «третіми країнами» і міжнародними організаціями, відносяться до інших джерел вторинного права [17: 159]. Професор Р. Лонг вказує, що в ієрархії джерел законодавства ЄС Конвенція ООН з морського права 1982 року перебуває нижче актів первинного права ЄС, але вище актів вторинного права, таких як резолюції, директиви і рішення ЄС. З огляду на першість Конвенції, всі вторинні акти повинні прийматися і тлумачитися відповідно до неї [77: 713]. Слід погодитися, що Конвенція 1982 року відноситься до додаткового (третинного) права. Будучи джерелом права ЄС, Конвенція 1982 року є обов'язковою для інституцій ЄС та країн держав-членів ЄС, її положення є невід'ємною частиною правопорядку ЄС [17: 109].

Конвенція має комплексний і гнучкий характер, який служить ЄС і державам-членам Конвенції. 28 держав-членів ЄС мають надзвичайний спектр інтересів щодо використання вод Світового океану. Незважаючи на те, що ЄС

проголосив єдину морську політику і «при позитивних в цілому змінах у координації формування і пристосування механізму міждержавного регулювання морського транспорту ЄС до вже сформованих і стійких систем національного державного регулювання, це породило нові гострі проблеми внаслідок неоднорідності економічного становища країн-членів ЄС» [35: 42—52]. Держави-члени ЄС мають різні розміри територіального моря, континентального шельфу, деякі держави межують з міжнародними протоками, деякі держави географічно не мають виходу до моря, деякі держави активно ведуть промислове рибальство у відкритому морі тощо. Національні інтереси часто слід узгоджувати з більш широкими глобальними інтересами і цілями ЄС, і саме цій меті служить Конвенція 1982 року [17: 109].

На рівні ЄС найважливішим різновидом джерел європейського морського права є правові акти, що видаються інститутами ЄС, тобто вторинне право Європейського Союзу. Воно є основною формою нормотворчої діяльності інститутів ЄС. Незважаючи на своє «другорядне» становище стосовно юридичної чинності, вказані документи виступають найбільш динамічним компонентом правової системи ЄС. У цілому наявність повноважень видавати нормативні й індивідуальні акти, що не підлягають ратифікації державами-членами, зближує Європейський Союз з федеральними державами, а його правову систему – з «федеральним правом» [43: 27].

Основними правовими актами, що видаються інститутами ЄС, є регламенти, директиви і рішення. Регламентом є нормативно-правовий акт загального характеру, усі елементи якого є обов'язковими для всіх суб'єктів європейського права. У науці європейського права регламенти часто називають «законодавчими актами» ЄС. Норми регламентів мають пряму дію в повному обсязі і застосовуються владою і судовими установами держав-членів незалежно від бажання останніх. Директива також є загальнообов'язковим актом, але відрізняється від регламенту тим, що в ній указуються цілі і результати, яких слід досягти, проте надає національним урядам повну свободу

обирати форму і способи досягнення цих результатів. Директиви не мають прямої дії, оскільки їх норми підлягають трансформації в національне законодавство. Вищезгадані нормативно-правові акти підпадають під юрисдикцію Суду ЄС, тобто за їх порушення можуть застосовуватись судові санкції. Рішеннями є акти індивідуального характеру, обов'язкові для адресатів, яких вони указують. Також установчими договорами передбачається ухвалення рекомендацій і висновків, які не мають обов'язкового юридичного характеру.

Окремими видами джерел права ЄС є рішення Суду ЄС (прецедентні джерела), загальні принципи права і міжнародно-правові угоди [43: 28]. Особливу роль тут відіграють міжнародно-правові угоди – міжнародні угоди, укладені між державами в писемній формі та врегульовані міжнародним правом, незалежно від того, чи міститься така угода в одному документі, в двох або декількох пов'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування. В залежності від рівня сторін, що беруть участь, розрізняють міжнародні угоди:

- 1) міждержавні (наприклад, Угода про співробітництво причорноморських держав при пошуку та рятуванні на Чорному морі 1998 р.);
- 2) міжурядові (наприклад, Угода між Кабінетом Міністрів України і Урядом Республіки Словенія про морське торговельне судноплавство 2003 р.);
- 3) міжвідомчі (наприклад, Угода між Міністерством транспорту України та Міністерством транспорту Грузії про організацію та спільну експлуатацію автомобільної поромної переправи між портами Іллічівськ (Україна) та Поті (Грузія) 1996 р.) [24: 43].

Серед таких угод особливе місце посідають конвенції міжнародні, як одне з найменувань міжнародного договору, що, як правило, укладаються на рівні урядів (як міжурядові угоди держав) зі спеціальних питань співробітництва. Вони є однією з форм кодифікації міжнародного права в ООН (Конвенція з морського права 1982 року). Конвенції можуть укладатися на певний строк або бути безстроковими, вони можуть бути двосторонніми або багатосторонніми, в

них можуть брати участь не тільки держави, але й міжнародні організації [24: 45].

Усі перелічені вище джерела характеризуються верховенством по стосовно до національних систем держав-членів, є загальнообов'язковими і поширюються як на держави-члени, так і на всіх юридичних і фізичних осіб, що проживають або утворюються на їх території. Крім того, в цьому разі діє принцип прямої дії, а юрисдикційний контроль здійснює Суд ЄС [43: 27—28].

Як правило, основними структурними елементами таких законодавчих документів є: назва; преамбула, що включає вступні слова, посилання і констатуючу частину; центральна нормотворча частина, що включає загальні положення, основні положення, перехідні положення, інші положення та прикінцеві положення [32: 73].

Таким чином, основним джерелом морського права ЄС є Конвенція ООН 1982 року. Основними правовими актами, що видаються інститутами ЄС, є регламенти, директиви і рішення. Окремими видами джерел права ЄС є рішення Суду ЄС (прецедентні джерела), загальні принципи права і міжнародно-правові угоди. До першої групи належать директиви – нормативно-правові акти загального характеру, в яких указуються цілі і результати, яких слід досягти суб'єктам європейського права, проте цей документ надає національним урядам повну свободу обирати форму і способи досягнення цих результатів. Друга група в роботі представлена конвенціями – міжнародними договорами, що укладаються на рівні урядів зі спеціальних питань співробітництва та є однією з форм кодифікації міжнародного права в ООН та ЄС. Типова структура нормативно-правового акту ЄС включає преамбулу та центральну нормотворчу (постановляючу) частину. При перекладі таких документів збереження композиційної структури є надзвичайно важливою задачею перекладача.

2.2 Структурні характеристики директиви та конвенції ЄС у галузі міжнародного морського права

Об'єктом вивчення в роботі постають Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/1629 від 14 вересня 2016 року про встановлення технічних вимог до суден внутрішнього плавання, про внесення змін до Директиви 2009/100/ЄС і про скасування Директиви 2006/87/ЄС (DEU: URL) та Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 року (SUA: URL). Отже, для того, щоб з'ясувати структурні характеристики англійськомовних документів міжнародного морського права, необхідно вивчити структуру представлених документів.

1. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/1629 від 14 вересня 2016 року про встановлення технічних вимог до суден внутрішнього плавання, про внесення змін до Директиви 2009/100/ЄС і про скасування Директиви 2006/87/ЄС (DEU: URL) має такі структурні частини:

1) назва Директиви (*Directive (EU) 2016/1629 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 laying down technical requirements for inland waterway vessels, amending Directive 2009/100/EC and repealing Directive 2006/87/EC* (DEC: URL)), в якій зазначено тип документу (*Directive*), авторів документу (*European Parliament and of the Council*), дату прийняття документу (*14 September 2016*) та мету прийняття документу (*laying down technical requirements for inland waterway vessels, amending Directive 2009/100/EC and repealing Directive 2006/87/EC*);

2) преамбула (*The European Parliament and The Council of the European Union, / Having regard to the Treaty on the Functioning of the European Union, and in particular Article 91(1) thereof, / Having regard to the proposal from the European Commission, / After transmission of the draft legislative act to the national parliaments, / Having regard to the opinion of the European Economic and Social*

Committee ⁽¹⁾, / *Having regard to the opinion of the Committee of the Regions* ⁽²⁾, / *Acting in accordance with the ordinary legislative procedure* ⁽³⁾, / *Whereas: ...* (DEC: URL)), в якій кожна смислова частина речення відділяється новим рядком з метою розмежувати чисельні аргументи прийняття Директиви, а також основні поняття, що будуть використовуватися у документі: (1) *Directive 2006/87/EC of the European Parliament and of the Council* (4) *establishes harmonised conditions for issuing technical certificates for inland waterway vessels throughout the Union's inland waterways.* / (2) *The technical requirements for vessels navigating on the Rhine river are established by the Central Commission for Navigation on the Rhine (CCNR)* (DEC: URL);

3) центральна нормотворча (постановляюча) частина, що починається перформативною формулою-кліше *HAVE ADOPTED THIS DIRECTIVE*: (DEC: URL), після чого текст Директиви поділяється на розділи та статті. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/1629 від 14 вересня 2016 року про встановлення технічних вимог до суден внутрішнього плавання, про внесення змін до Директиви 2009/100/ЄС і про скасування Директиви 2006/87/ЄС містить чотири розділи та 40 статей:

– у першому розділі визначено загальні положення Директиви: обсяг, визначення та основні терміни (статті 1-4);

– другий розділ представляє процедуру отримання, заміни, продовження терміну дії або скасування сертифікату на судно (статті 5-17);

– у третьому розділі описано основні засоби і способи ідентифікації морського судна відповідно до Директиви (статті 18-27);

– четвертий розділ визначає прикінцеві положення Директиви: дату набрання чинності, список осіб, що її підписали, зміни до інших нормативно-правових актів ЄС тощо (статті 28-40);

4) перелік додатків та власне додатки, що містять додаткову інформацію про об'єкти та явища, описувані у центральній нормотворчій (постановляючій) частині.

2. Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 року (SUA: URL) як різновид договору між країнами-учасницями ЄС містить такі структурні частини:

1) назва документу (*Convention for the Suppression of Unlawful Acts of Violence against the Safety of Maritime Navigation (SUA Convention)* (SUA: URL)), яка містить іменування типу документу (*Convention*) та мету його прийняття (*the Suppression of Unlawful Acts of Violence against the Safety of Maritime Navigation*), а також альтернативну, скорочену назву Конвенції (*SUA Convention*);

2) інформація про прийняття документу та учасників угоди (*Adopted: 10 March 1988. Entered into Force: 1 March 1992 Duration: The Convention does not set any limits on its duration. Number of Parties: 156 Signatories that have not ratified: 0 Depository: International Maritime Organization (IMO). 2005 Protocol to SUA Convention: Opened for signature: 14 October 2005 Contracting Parties: 11 Signatories that have not ratified: 10* (SUA: URL);

3) преамбула, в якій визначено конкретні причини укладення угоди та очікувані правові наслідки (*The states parties to this Convention, HAVING IN MIND the purposes and principles of the Charter of the United Nations concerning the maintenance of international peace and security and the promotion of friendly relations and co-operation among States, [...], RECOGNIZING the need for all States, in combating unlawful acts against the safety of maritime navigation, strictly to comply with rules and principles of general international law*, (SUA: URL));

4) центральна нормотворча (постановляюча) частина, що починається перформативною формулою-кліше *HAVE AGREED as follows*: (SUA: URL), після чого текст Конвенції поділяється на статті. Загалом Конвенція налічує 22 статті, що не мають назви, та є логічно організованими відповідно до предмету Конвенції.

Таким чином, в роботі виявлено, що англійськомовні документи міжнародного морського права, які створюються в рамках Європейського

Союзу, є досить схожими з точки зору структури. Розглянуті в роботі структурні компоненти Директиви ЄС та Конвенції ЄС демонструють наявність у їх структурі таких основних частин: 1) назва документу та основна інформація про його авторів, дату та мету прийняття; 2) преамбула, в якій визначено конкретні мотиви прийняття нормативно-правового акту; 3) центральна нормотворча (постановляюча) частина, в якій викладено всі основні положення нормативно-правових документів; та 4) додатки, що містять супровідну інформацію до нормативно-правового документу. З точки зору перекладу, структура нормативно-правових документів ЄС у галузі міжнародного морського права ЄС визначає їх прагматику, тому врахування структурних частин, їх поділу, меж між ними, особливостей їх оформлення та інших структурних характеристик є визначальним для відображення такого документу при перекладі.

2.3 Мовностилістичні параметри текстів міжнародного морського права

Текст міжнародного морського права, письмовий носій юридичної інформації, має текстові особливості, своєрідне мовне вираження. Будь-який текст має лексичну, логічну і граматичну основи, певним чином організований з метою передачі інформації. Немає сумніву, що юридичні тексти у перекладі з іноземної мови мовою перекладу незалежно від їх функціонального призначення і прагматичної ролі мають такі ж основи [53: 184]. Тексти документів ЄС з міжнародного морського права мають відповідні мовні особливості – лексико-стилістичні та граматико-синтаксичні – які залишають свій відбиток на перекладі цих текстів.

2.3.1 Лексико-семантичний рівень. Основними характеристиками мови міжнародного морського права на лексико-семантичному рівні є підбір таких

мовних одиниць, що дозволяють точно, стисло передавати необхідну інформацію, що зумовлено інформативним, декларативним та зобов'язуючим характером нормативно-правових актів у сфері морського права. Аналіз фактичного матеріалу дослідження дозволив виявити такі характеристики текстів міжнародного морського права.

1. Широке застосування власних назв, представлених такими типами онімів:

1) ергоніми, які використовуються для номінації організацій, задіяних у формуванні та дотриманні норм міжнародного морського права, наприклад:

– *A European Committee for drawing up Standards in Inland Navigation: (2) A European Committee for drawing up Standards in Inland Navigation (CESNI), acting under the auspices of the CCNR and open to experts from all Member States, is responsible for drawing up the technical standards in the field of inland navigation to which reference should be made by the Union (DEU: URL);*

– *The European Commission: (6) However, Member States should be allowed, after consulting the Commission, to establish specific provisions concerning additional or reduced technical requirements for certain zones, provided that such measures are limited to the specific subjects set out in Annexes III and IV (DEU: URL);*

– *International Maritime Organization: (63) Any State Party which has established jurisdiction mentioned in paragraph 2 shall notify the Secretary-General of the International Maritime Organization (hereinafter referred to as “the Secretary-General”) (SUA: URL);*

2) назви інших документів або їх частин, що дозволяють створити послідовність та взаємозв'язок між нормативними документами у галузі міжнародного морського права:

– *Union inland navigation certificate: (9) Member States cannot issue Union inland navigation certificates unless they have transposed the relevant obligations under this Directive (DEU: URL);*

– *Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council: (13) Those powers should be exercised in accordance with Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council (1) (DEU: URL);*

– *the Universal Declaration of Human Rights, the International Covenant on Civil and Political Rights: (52) RECOGNIZING in particular that everyone has the right to life, liberty and security of person, as set out in the Universal Declaration of Human Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights (SUA: URL);*

– *Annexes III and IV як посилання всередині документа: (6) However, Member States should be allowed, after consulting the Commission, to establish specific provisions concerning additional or reduced technical requirements for certain zones, provided that such measures are limited to the specific subjects set out in Annexes III and IV (DEU: URL).*

2. У текстах з міжнародного морського права також досить широко представлені абрєвіатури, що використовуються на позначення:

1) назв організацій, наприклад:

– *CCNR (Central Commission for the Navigation of the Rhine): (1) Since the CCNR has built up significant expertise in developing and updating technical requirements for inland navigation vessels, that expertise should be fully used to benefit the inland waterways in the Union (DEU: URL);*

– *CESNI (A European Committee for drawing up Standards in Inland Navigation): (12) The Commission should have the possibility to refer to recommendations by CESNI on such derogations and recognitions of equivalences (DEU: URL);*

2) назв, пов'язаних із зберіганням інформації, наприклад, *EHDB (European Hull Data Base): (47) The Commission shall keep the EHDB in order to support administrative measures for maintaining safety and ease of navigation and to ensure application of this Directive (DEU: URL) тощо.*

3. Значну кількість проблем при перекладі становить термінологія мови міжнародного права. Термінологію, що використовується в аналізованих нормативних документах, розподілено на:

1) загальну юридичну термінологію:

– *harmonisation, Member States: (4) There should be greater harmonisation of the conditions for the issuing, by Member States, of supplementary Union inland navigation certificates for operations on Zone 1 and 2 waterways (estuaries) and for operations on Zone 4 waterways (DEU: URL);*

– *derogations, equivalences: (10) Derogations from this Directive and recognition of equivalences for specific craft should be possible in order to accommodate alternative approaches or to promote innovation or to prevent unreasonable costs, provided that equivalent or adequate safety is ensured (DEU: URL);*

– *amendment: (23) Such amendments to Annex I may be made only on request by the Member State concerned, for waterways on its territory (DEU: URL)*

– *personal data, third country: (48) The competent authority of a Member State may transfer personal data to a third country or international organisation provided that it does so only on a case-by-case basis and that the requirements of Regulation (EU) 2016/679, and in particular those set out in Chapter V thereof, are fulfilled (DEU: URL);*

– *jurisdiction: (64) If such State Party subsequently rescinds that jurisdiction, it shall notify the Secretary-General (SUA: URL);*

2) термінологію морського права, пов'язану із:

– *водними просторами: (5) In the interest of safety, standards should be harmonised to a high degree and in such a way that there is no reduction in safety standards on the Union inland waterways (DEU: URL); (60) This Convention applies if the ship is navigating or is scheduled to navigate into, through or from waters beyond the outer limit of the territorial sea of a single State, or the lateral limits of its territorial sea with adjacent States (SUA: URL)*

– учасниками правових відносин: (72) *The master of a ship of a State Party (the “flag State”) may deliver to the authorities of any other State Party (the “receiving State”) any person who he has reasonable grounds to believe has committed one of the offences set forth in article 3 (SUA: URL);*

– водними суднами: (15) *A Union inland navigation certificate should be issued to a craft that passes a technical inspection carried out prior to that craft being put into service (DEU: URL); (18) (b) ‘vessel’ means an inland waterway vessel or seagoing ship (DEU: URL); (19) (c) ‘inland waterway vessel’ means a vessel intended solely or mainly for navigation on inland waterways (DEU: URL); (20) (d) ‘tug’ means a vessel specially built to perform towing operations (DEU: URL); (21) (e) ‘pusher’ means a vessel specially built to propel a pushed convoy (DEU: URL);*

– документами у галузі морського права, які засвідчують правомірність діяльності учасників процесу: (43) *Member States shall ensure that each craft is assigned a unique European vessel identification number (ENI), in accordance with Annexes II and V (DEU: URL);*

– явищами у сфері морського права, що стосуються його учасників: (58) *Nothing in this Convention affects the immunities of warships and other government ships operated for non-commercial purposes (SUA: URL).*

4. Образність не властива юридичним текстам, включаючи тексти з міжнародного морського права. Єдиний засіб образності, що виявлено в аналізованих текстах, – це стерті метафори, образність яких здебільшого втрачена, проте ще може спостерігатися у термінологічних одиницях:

– *not flying their flag*: (80) *Nothing in this Convention shall affect in any way the rules of international law pertaining to the competence of States to exercise investigative or enforcement jurisdiction on board ships not flying their flag (SUA: URL);*

– *offence of a grave nature*: (82) *Those authorities shall take their decision in the same manner as in the case of any other offence of a grave nature under the law of that State* (SUA: URL).

5. Оскільки мова документів міжнародного морського права є офіційною та висококодифікованою, така характеристика визначає особливий вибір прислівників, які пов'язують певні об'єкти та явища між собою. Це – такі прислівники, як:

– *therein*: (44) *When issuing a Union inland navigation certificate, the competent authority shall include the ENI therein* (DEU: URL);

– *thereof*: (45) *Each Member State shall draw up a list indicating the competent authorities responsible for assigning ENIs and shall notify the Commission thereof, as well as any changes to the list* (DEU: URL);

– *nevertheless*: (61) *In cases where the Convention does not apply pursuant to paragraph 1, it nevertheless applies when the offender or the alleged offender is found in the territory of a State Party other than the State referred to in paragraph 1* (SUA: URL).

Наведені прислівники є характерними для мови офіційно-ділового стилю та не є типовими для розмовного мовлення.

6. Ще одна характеристика мови міжнародного морського права – це тяжіння до компактного вираження думок, зокрема, використання складних слів замість їх заміників у формі словосполучень:

– *navigability*: (32) *The provisional Union inland navigation certificate shall be issued only where the navigability of the craft, floating establishment or floating object appears to have been adequately ensured. It shall be drawn up using the model provided for in Annex II* (DEU: URL);

– *punishable*: (62) *Each State Party shall make the offences set forth in article 3 punishable by appropriate penalties which take into account the grave nature of those offences* (SUA: URL);

– *extraditable*: (88) *States Parties which do not make extradition conditional on the existence of a treaty shall recognize the offences set forth in article 3 as extraditable offences between themselves, subject to the conditions provided by the law of the requested State (SUA: URL)*

– *up-to-date*: (46) *The Commission shall maintain an up-to-date list of competent authorities on an appropriate website (DEU: URL).*

7. Мова міжнародного морського права також характеризується наявністю властивих їй сталих виразів, словосполучень-кліше, що дозволяють унормувати виклад матеріалу нормативного документа. Це – такі лексичні одиниці:

– *uniform conditions*: (11) *In order to ensure uniform conditions for the implementation of this Directive, implementing powers should be conferred on the Commission concerning such derogations and recognitions of equivalences (DEU: URL);*

– *in accordance with*: (22) *The Commission is empowered to adopt delegated acts in accordance with Article 32 concerning amendments to Annex I so as to modify the classification of a waterway, including the addition and deletion of waterways (DEU: URL);*

– *under the conditions*: (28) *The supplementary Union inland navigation certificate shall be drawn up in accordance with the model provided for in Annex II and shall be issued by the competent authorities under the conditions laid down for the waterways concerned (DEU: URL);*

– *in order*: (29) *The competent authorities of Member States may issue a provisional Union inland navigation certificate: (a) to craft that intend to travel to a certain place with the permission of the competent authority in order to obtain a Union inland navigation certificate (DEU: URL);*

– *in operation, in the light of*: (34) *In the case of craft already in operation before the technical inspection takes place, the competent authority shall set the*

period of validity of the Union inland navigation certificate on a case-by-case basis, in the light of the results of the inspection (DEU: URL);

– *on expiry: (36) The Union inland navigation certificate shall be renewed on expiry of its period of validity in accordance with the conditions laid down in Article 6, following a technical inspection or check whether the craft complies with the technical requirements referred to in Annexes II and V (DEU: URL).*

Таким чином, визначальними характеристиками мови міжнародно-правових документів у сфері морського права на лексико-семантичному рівні визначено широке застосування власних назв (назв організацій та нормативно-правових документів), аббревіатур, термінологічних одиниць (як загальної юридичної термінології, так і термінології, властивої виключено текстам з морського права), стертих метафор, добір прислівників офіційного стилю, використання складних слів замість їх заміників у формі словосполучень та наявність значної кількості сталих виразів як засобів створення клішованих мовних зворотів.

2.3.2 Граматико-синтаксичний рівень. Офіційність, декларативний та зобов'язуючий характер міжнародно-правових документів у галузі морського права визначає також їх граматико-синтаксичні характеристики, до яких належать наступні.

1. Обов'язковість або необов'язковість виконання певних норм або умов характеризуються вибором специфічних модальних та перформативних дієслів, основними із яких є *shall, will, should, would, can, may, agree, undertake, guarantee* тощо:

– *may* як маркер можливості і необов'язковості: (65) *Each State Party shall take such measures as may be necessary to establish its jurisdiction over the offences set forth in article 3 in cases where the alleged offender is present in its territory and it does not extradite him to any of the States Parties which have established their jurisdiction in accordance with paragraphs 1 and 2 of this article (SUA: URL); (77)*

A receiving State which has accepted the delivery of a person in accordance with paragraph 3 may, in turn, request the flag State to accept delivery of that person (SUA: URL);

– *shall* як показник обов'язковості: (69) *The rights referred to in paragraph 3 shall be exercised in conformity with the laws and regulations of the State in the territory of which the offender or the alleged offender is present, subject to the proviso that the said laws and regulations must enable full effect to be given to the purposes for which the rights accorded under paragraph 3 are intended (SUA: URL); (71) The State which makes the preliminary inquiry contemplated in paragraph 2 of this article shall promptly report its findings to the said States and shall indicate whether it intends to exercise jurisdiction (SUA: URL); (84) The offences set forth in article 3 shall be deemed to be included as extraditable offences in any extradition treaty existing between any of the States Parties (SUA: URL);*

– *should* як показник обов'язковості: (11) *In order to ensure uniform conditions for the implementation of this Directive, implementing powers should be conferred on the Commission concerning such derogations and recognitions of equivalences (DEU: URL);*

– *can (cannot)* як маркер дозволу або заборони дії: (9) *Member States cannot issue Union inland navigation certificates unless they have transposed the relevant obligations under this Directive (DEU: URL).*

– *agree* як маркер перформативності та зобов'язання, який вживається у формах Present Indefinite або Present Perfect здебільшого в преамбулах: (17) *<The Parties> have agreed as follows: For the purposes of this Directive, the following definitions apply:(a) 'craft' means a vessel or item of floating equipment (DEU: URL); (55) **RECOGNIZING** the need for all States, in combating unlawful acts against the safety of maritime navigation, strictly to comply with rules and principles of general international law,**HAVE AGREED** as follows (SUA: URL).*

– undertake як показник зобов'язання: (85) *States Parties undertake to include such offences as extraditable offences in every extradition treaty to be concluded between them* (SUA: URL).

2. Однією з найбільш характерних рис міжнародно-правового тексту є вживання дієслівних форм Participle II та Participle I:

1) у більшості лексико-семантичних груп дієслів, найвищі показники частоти вживання у юридичних текстах мають ті дієслова, які містять в собі семантичний або граматичний компонент, що виражає завершеність дії або успішний результат її виконання. Дієслівною морфологічною одиницею, що невід'ємно містить компонент такого граматичного значення в англійській мові є дієприкметник минулого часу Participle II, а власне компонентами (маркерами) граматичної категорії доконаного виду є закінчення *-ed*:

– provided: (26) *The Union inland navigation certificate shall be drawn up in accordance with the model provided for in Annex II* (DEU: URL);

– concerned: (28) *The supplementary Union inland navigation certificate shall be drawn up in accordance with the model provided for in Annex II and shall be issued by the competent authorities under the conditions laid down for the waterways concerned* (DEU: URL);

– exercised: (66) *This Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised in accordance with national law* (SUA: URL);

2) носієм граматичного значення недоконаного виду є дієприкметник теперішнього часу Participle I, а компонентом (маркером) цієї граматичної категорії є закінчення *-ing*, наприклад:

– being: (15) *A Union inland navigation certificate should be issued to a craft that passes a technical inspection carried out prior to that craft being put into service* (DEU: URL);

– operating: (24) *Member States shall ensure that craft referred to in Article 2(1) operating on the Union inland waterways referred to in Article 4 are constructed*

and maintained in accordance with the requirements set out in this Directive (DEU: URL);

– pending: (42) Pending the entry into force of agreements on the mutual recognition of navigation certificates between the Union and third countries, the competent authorities of a Member State may recognise the navigation certificates of craft from third countries for navigation within the territory of that Member State (DEU: URL);

– having: (51) The states parties to this Convention, HAVING IN MIND the purposes and principles of the Charter of the United Nations concerning the maintenance of international peace and security and the promotion of friendly relations and co-operation among States (SUA: URL);

– attesting: (3) Union inland navigation certificates attesting that craft are fully compliant with the technical requirements should be valid on all Union inland waterways (DEU: URL);

– carrying: (27) Craft carrying a valid Union inland navigation certificate or a certificate issued pursuant to Article 22 of the Revised Convention for Rhine Navigation shall be provided with a supplementary Union inland navigation certificate in accordance with Article 23 of this Directive (DEU: URL);

– indicating: (50) Each Member State shall draw up a list indicating its competent authorities which are responsible for carrying out technical inspections and shall notify the Commission thereof, including any changes to the list (DEU: URL).

3. Характерною рисою англійських юридичних текстів є значно частіше, ніж в українській мові, використання форм пасивного стану. Пасивні конструкції в англійській мові вживаються більш часто ніж в українській. Це пов'язано з характером граматичної системи англійської мови і, передусім, відсутністю в ній відмінків. Пасивні конструкції допомагають не лише зробити текст більш офіційним, а і визначити взаємовідносини між виконавцем дії та об'єктом, над яким здійснюються дії: (1) *Since the CCNR has built up significant*

expertise in developing and updating technical requirements for inland navigation vessels, that expertise should be fully used to benefit the inland waterways in the Union (DEU: URL); (5) In the interest of safety, standards should be harmonised to a high degree and in such a way that there is no reduction in safety standards on the Union inland waterways (DEU: URL); (10) Derogations from this Directive and recognition of equivalences for specific craft should be possible in order to accommodate alternative approaches or to promote innovation or to prevent unreasonable costs, provided that equivalent or adequate safety is ensured (DEU: URL); (16) The competent authorities of the Member States should be entitled at any time to control such compliance and the availability on board of a valid inland navigation certificate (DEU: URL); (20) (d) 'tug' means a vessel specially built to perform towing operations (DEU: URL); (24) Member States shall ensure that craft referred to in Article 2(1) operating on the Union inland waterways referred to in Article 4 are constructed and maintained in accordance with the requirements set out in this Directive (DEU: URL); (30) (b) to craft whose Union inland navigation certificate has been lost, damaged or temporarily withdrawn as referred to in Articles 13 and 15 or in Annexes II and V (DEU: URL); (31) (c) to craft whose Union inland navigation certificate is being prepared following a successful inspection (DEU: URL); (37) Union inland navigation certificates may be renewed by any competent authority that has been notified to the Commission pursuant to Article 6(3) (DEU: URL); (76) The flag State shall ensure that the master of its ship is obliged to furnish the authorities of the receiving State with the evidence in the master's possession which pertains to the alleged offence (SUA: URL).

4. Важливим засобом вираження значення допустовості в англomовному науково-технічному тексті є використання умовного стану дієслів, унаслідок чого підрядне речення стає підрядним реченням умови, наприклад: (41) If the new certificate is issued in a Member State other than that which issued or renewed the initial certificate, the competent authority which issued or renewed the certificate shall be informed accordingly within 30 days from the date of issuance of the new

*certificate (DEU: URL); (79) If the flag State declines a request, it shall furnish the receiving State with a statement of the reasons therefor (SUA: URL); (81) *The State Party in the territory of which the offender or the alleged offender is found shall, in cases to which article 6 applies, if it does not extradite him, be obliged, without exception whatsoever and whether or not the offence was committed in its territory, to submit the case without delay to its competent authorities for the purpose of prosecution, through proceedings in accordance with the laws of that State* (SUA: URL); (86) If a State Party which makes extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for extradition from another State Party with which it has no extradition treaty, the requested State Party may, at its option, consider this Convention as a legal basis for extradition in respect of the offences set forth in article 3 (SUA: URL).*

5. Для синтаксису тексту аналізованих нормативно-правових актів ЄС характерна тенденція до складних побудов, що сприяє передачі складної системи юридичних та економічних понять, встановлення відносин між родовими і видовими поняттями, між причиною і наслідком, доказами і висновками у галузі морського права. Для цієї мети використовуються складні речення, ускладнені вставними конструкціями та однорідними членами речення, наприклад: (8) *Where such derogations cover all craft navigating in a Member State, it would be a disproportionate and unnecessary obligation for that Member State to transpose all of the obligations set out in this Directive* (DEU: URL); (14) *For reasons of administrative, technical and economic efficiency, Member States should have the possibility to designate competent authorities responsible for ensuring conformity with this Directive and its correct application in accordance with their national practices* (DEU: URL); (35) *The validity of a Union inland navigation certificate may be exceptionally extended without a technical inspection for not more than six months in accordance with Annexes II and V, by the competent authority which issued or renewed it* (DEU: URL); (39) *In the event of major alterations or major repairs which affect the craft's compliance with the*

technical requirements referred to in Annexes II and V concerning its structural soundness, navigation, manoeuvrability or special features, that craft shall undergo, prior to any further voyage, the technical inspection provided for in Article 6 (DEU: URL); (49) Member States shall ensure that the competent authorities referred to in paragraph 3 carry out the initial, periodical, special and voluntary inspections referred to in this Directive (DEU: URL); (83) Any person regarding whom proceedings are being carried out in connection with any of the offences set forth in article 3 shall be guaranteed fair treatment at all stages of the proceedings, including enjoyment of all the rights and guarantees provided for such proceedings by the law of the State in the territory of which he is present (SUA: URL).

Використання однорідних членів речення є визначальною рисою нормативно-правових документів ЄС, оскільки вони повинні в одному ємному реченні вичерпно пояснити явище, про яке іде мова, та представити його визначальні характеристики.

6. Однорідні члени речення також можуть поєднуватися з використанням полісиндетону, що визначається як фігура мовлення, виповнена повторюваними однаковими сполучниками задля посилення виразності. Застосування полісиндетону *or*, наприклад, наголошує на наявності варіантів вибору між альтернативами: (96) *When, due to the commission of an offence set forth in article 3, the passage of a ship has been delayed or interrupted, any State Party in whose territory the ship or passengers or crew are present shall be bound to exercise all possible efforts to avoid a ship, its passengers, crew or cargo being unduly detained or delayed (SUA: URL).*

7. Вставні конструкції, що використовуються у текстах міжнародного морського права, дозволяють ввести у текст додаткову інформацію, необхідну для розуміння правової норми, наприклад: (25) *Member States shall, upon issuance of a Union inland navigation certificate, verify that the craft in question has not already been issued a valid certificate referred to in Article 7 (DEU: URL); (38) Where Union inland navigation certificates are renewed, the transitional provisions*

provided for in Annex II shall apply to the craft under the conditions specified in that Annex (DEU: URL); (40) Following that inspection, the existing Union inland navigation certificate shall be amended to reflect the altered technical characteristics of the craft or that certificate shall be withdrawn and a new one issued (DEU: URL); (55) RECOGNIZING the need for all States, in combating unlawful acts against the safety of maritime navigation, strictly to comply with rules and principles of general international law, HAVE AGREED as follows (SUA: URL); (67) Upon being satisfied that the circumstances so warrant, any State Party in the territory of which the offender or the alleged offender is present shall, in accordance with its law, take him into custody or take other measures to ensure his presence for such time as is necessary to enable any criminal or extradition proceedings to be instituted (SUA: URL); (73) The flag State shall ensure that the master of its ship is obliged, whenever practicable, and if possible before entering the territorial sea of the receiving State carrying on board any person whom the master intends to deliver in accordance with paragraph 1, to give notification to the authorities of the receiving State of his intention to deliver such person and the reasons therefor (SUA: URL).

Таким чином, визначальними характеристиками мови міжнародно-правових документів у сфері морського права на граматико-синтаксичному рівні визначено використання модальних дієслів як маркерів обов'язковості / необов'язковості виконання певних умов, уживання дієслівних форм Participle II та Participle I, використання форм пасивного стану, умовного стану дієслів, тенденція до складних побудов, однорідних членів речення, полісиндетону та вставних конструкцій як засобу створення інформативних текстів.

Висновки до розділу 2

1. Жанрова типологія текстів морського права Європейського Союзу визначається ієрархією джерел морського права у ЄС. Основним джерелом морського права ЄС є Конвенція ООН 1982 року. Основними правовими

актами, що видаються інститутами ЄС, є регламенти, директиви і рішення, де директиви – це нормативно-правові акти загального характеру, в яких указуються цілі і результати, яких слід досягти суб'єктам європейського права, проте цей документ надає національним урядам повну свободу обирати форму і способи досягнення цих результатів. Окремими видами джерел права ЄС є рішення Суду ЄС (прецедентні джерела), загальні принципи права і міжнародно-правові угоди, до яких належать конвенції – міжнародні договори, що укладаються на рівні урядів зі спеціальних питань співробітництва та є однією з форм кодифікації міжнародного права в ООН та ЄС.

2. Англійськомовні документи з міжнародного морського права, які створюються в рамках Європейського Союзу, мають у їх структурі такі основні частини: назва документу та основна інформація про його авторів, дату та мету прийняття; преамбула; центральна нормотворча (постановляюча) частина; та додатки.

3. Визначальними характеристиками мови міжнародно-правових документів у сфері морського права на лексико-семантичному рівні визначено широке застосування власних назв, аббревіатур, термінологічних одиниць, стертих метафор, добір прислівників офіційного стилю, використання складних слів замість їх заміників у формі словосполучень та наявність значної кількості сталих виразів як засобів створення клішованих мовних зворотів.

4. На граматико-синтаксичному рівні таким текстам характерні: використання модальних та перформативних дієслів як маркерів обов'язковості / необов'язковості виконання певних умов, уживання дієслівних форм Participle II та Participle I, використання форм пасивного стану, умовного стану дієслів, тенденція до складних побудов, однорідних членів речення, полісиндетону та вставних конструкцій як засобу створення інформативних текстів.

РОЗДІЛ 3
ЗАСОБИ ПЕРЕДАЧІ В УКРАЇНСЬКОМОВНИХ
ПЕРЕКЛАДАХ СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНИХ
ОСОБЛИВОСТЕЙ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ ТЕКСТІВ
МОРСЬКОГО ПРАВА

3.1 Лексичні засоби передачі при перекладі структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права

Лексичні засоби передачі в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права включають збереження вихідної форми лексичної одиниці, транскрипцію та калькуванням.

3.1.1 Збереження вихідної форми. У текстах з міжнародного права використовується значна кількість аббревіатур, які традиційно не піддаються перекладу, а відтворюються у їх вихідній формі.

Збереження вихідної форми відбувається зазвичай при передачі назв міжнародних організацій у вигляді аббревіатур:

– *CCNR (Central Commission for the Navigation of the Rhine): (1) Since the CCNR has built up significant expertise in developing and updating technical requirements for inland navigation vessels, that expertise should be fully used to benefit the inland waterways in the Union (DEU: URL) – Оскільки CCNR накопичила значний досвід у розробці та оновленні технічних вимог до суден внутрішнього плавання, такий досвід повинен бути повною мірою використаний на користь внутрішніх водних шляхів у Союзі (ДЄС: URL);*

– *CESNI (франц. Comité Européen pour l'Élaboration de Standards dans le Domaine de Navigation Intérieure): (12) The Commission should have the possibility to refer to recommendations by CESNI on such derogations and recognitions of*

equivalences (DEU: URL) – Комісія повинна мати можливість звернутися до рекомендацій CESNI щодо таких відступів та визнання рівнозначності (ДЄС: URL).

Збереження вихідної форми також є ефективним засобом передачі при перекладі назв документів, наприклад, *EHDB* (European Hull Data Base): (47) *The Commission shall keep the EHDB in order to support administrative measures for maintaining safety and ease of navigation and to ensure application of this Directive* (DEU: URL) – Комісія повинна вести EHDB з метою сприяння реалізації адміністративних заходів із підтримання безпеки та зручності судноплавства та забезпечення застосування цієї Директиви (ДЄС: URL).

В окремих випадках повна назва документу перекладається українською мовою, однак скорочена назва-абревіатура передається у вихідній формі, наприклад, *European vessel identification number* (ENI) – європейський ідентифікаційний номер судна (ENI): (43) *Member States shall ensure that each craft is assigned a unique European vessel identification number (ENI), in accordance with Annexes II and V* (DEU: URL) – Держави-члени повинні забезпечити, щоб кожному плавучому засобу був присвоєний унікальний європейський ідентифікаційний номер судна (ENI) згідно з додатками II та V (ДЄС: URL).

Таким чином, збереження вихідної форми – засіб відтворення в українськомовних перекладах абревіатур на позначення назв організацій та нормативно-правових документів у сфері морського права.

3.1.2 Практична транскрипція. Практична транскрипція застосовується як засіб передачі в українськомовних перекладах лексичних одиниць, які є загальноприйнятими на міжнародному рівні.

Це – правові інтернаціоналізми, які передають, наприклад, загальні принципи морського права, як *harmonization* ‘гармонізація’, в якому корінь слова транскрибується, а частина суфіксу і закінченням адаптуються до українських

умов: (4) *There should be greater harmonisation of the conditions for the issuing, by Member States, of supplementary Union inland navigation certificates for operations on Zone 1 and 2 waterways (estuaries) and for operations on Zone 4 waterways* (DEU: URL) – *Необхідно досягти більшої гармонізації умов видачі державами-членами додаткових свідоцтв про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами Союзу для експлуатації у водних шляхах (гирлах) зон 1 і 2 та у водних шляхах зони 4* (ДЄС: URL).

Практична транскрипція також застосовується з метою передачі назв організацій, таких як Commission ‘Комісія’: (6) *However, Member States should be allowed, after consulting the Commission, to establish specific provisions concerning additional or reduced technical requirements for certain zones, provided that such measures are limited to the specific subjects set out in Annexes III and IV* (DEU: URL) – *Однак державам-членам, після консультацій із Комісією, необхідно дозволити запроваджувати спеціальні положення стосовно додаткових чи знижених технічних вимог для деяких зон, за умови що такі заходи обмежені конкретними сферами, визначеними у додатках III і IV* (ДЄС: URL).

Практична транскрипція може також бути ефективною при передачі назв документів, таких, як Directive ‘Директива’: (7) *While maintaining an adequate level of safety, Member States should have the possibility to derogate from this Directive in certain cases related to navigable waterways that are not linked to the inland waterways of other Member States or to certain craft that operate exclusively on a national waterway* (DEU: URL) – *Підтримуючи належний рівень безпеки, держави-члени повинні мати можливість відступати від вимог цієї Директиви у деяких випадках, пов’язаних із судноплавними водними шляхами, не сполученими із внутрішніми водними шляхами інших держав-членів, або з деякими плавучими засобами, що експлуатуються виключно на національних водних шляхах* (ДЄС: URL).

Отже, практична транскрипція застосовується як засіб передачі в українськомовних перекладах слів, що сприймаються інтернаціональним суспільством у їх вихідній фонетичній формі та іменують основні принципи морського права, а також окремі організації та документи у сфері морського права.

3.1.3 Калькування. Трансформація калькування передбачає покомпонентне відтворення лексичних одиниць у сфері морського права.

Калькування може використовуватися як покомпонентна передача термінів, утворених шляхом суфіксації, наприклад, у слові *pusher* *push* ‘штовхати’ та *-er* ‘-ач’ передано як ‘штовхач’: (21) (e) *‘pusher’ means a vessel specially built to propel a pushed convoy* (DEU: URL) – (e) «штовхач» означає судно, збудоване спеціально для забезпечення руху штовханого складу (ДЄС: URL).

Калькування використовується при передачі термінів та інших сталих виразів сфери морського права у вигляді складних слів або словосполучень:

– *Member States* ‘держави-члени’, *waterways* ‘водні шляхи’: (4) *There should be greater harmonisation of the conditions for the issuing, by Member States, of supplementary Union inland navigation certificates for operations on Zone 1 and 2 waterways (estuaries) and for operations on Zone 4 waterways* (DEU: URL) – *Необхідно досягти більшої гармонізації умов видачі державами-членами додаткових свідоцтв про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами Союзу для експлуатації у водних шляхах (гирлах) зон 1 і 2 та у водних шляхах зони 4* (ДЄС: URL);

– *safety standards* ‘стандарти безпеки’: (5) *In the interest of safety, standards should be harmonised to a high degree and in such a way that there is no reduction in safety standards on the Union inland waterways* (DEU: URL) – *В інтересах безпеки стандарти повинні бути гармонізовані високою мірою і так,*

щоб не знизити стандарти безпеки на внутрішніх водних шляхах Союзу (ДЄС: URL);

– *international peace and security* ‘міжнародний мир та безпека’: (51) *The states parties to this Convention, HAVING IN MIND the purposes and principles of the Charter of the United Nations concerning the maintenance of international peace and security and the promotion of friendly relations and co-operation among States* (SUA: URL) – Держави – учасниці цієї Конвенції, беручи до уваги цілі і принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй (995_010), що стосуються підтримання міжнародного миру і безпеки та розвитку дружніх відносин і співробітництва між державами (КНА: URL);

– *unlawful acts* ‘незаконні акти’: (54) *CONSIDERING that unlawful acts against the safety of maritime navigation jeopardize the safety of persons and property, seriously affect the operation of maritime services, and undermine the confidence of the peoples of the world in the safety of maritime navigation* (SUA: URL) – вважаючи, що незаконні акти, спрямовані проти безпеки морського судоплавства, загрожують безпеці людей і майна, серйозно порушують морське сполучення та підривають віру народів світу в безпеку морського судоплавства (КНА: URL);

– *territorial sea* ‘територіальне море’: (60) *This Convention applies if the ship is navigating or is scheduled to navigate into, through or from waters beyond the outer limit of the territorial sea of a single State, or the lateral limits of its territorial sea with adjacent States* (SUA: URL) – Ця Конвенція застосовується, якщо судно здійснює плавання або його маршрут включає плавання у воді, через води чи з вод, розташованих за зовнішньою межею територіального моря будь-якої однієї держави або за боковими межами її територіального моря з сусідніми державами (КНА: URL);

– *International Maritime Organization* ‘Міжнародна морська організація’: (63) *Any State Party which has established jurisdiction mentioned in paragraph 2 shall notify the Secretary-General of the International Maritime Organization*

(*hereinafter referred to as “the_Secretary-General”*) (SUA: URL) – Будь-яка держава-учасниця, яка встановила юрисдикцію, зазначену в пункті 2, повідомляє про це Генерального секретаря Міжнародної морської організації (надалі «Генеральний секретар») (КНА: URL);

– *flag State* ‘держава прапора’: (72) *The master of a ship of a State Party (the “flag State”) may deliver to the authorities of any other State Party (the “receiving State”) any person who he has reasonable grounds to believe has committed one of the offences set forth in article 3* (SUA: URL) – Капітан судна держави-учасниці («держава прапора») може передати компетентним органам будь-якої іншої держави-учасниці («приймаюча держава») будь-яку особу, щодо якої у нього є розумні підстави вважати, що вона вчинила один із злочинів, зазначених у статті 3 (КНА: URL);

– *due regard* ‘належна увага’: (91) *In considering a request for the extradition of an alleged offender pursuant to this Convention, the requested State shall pay due regard to whether his rights as set forth in article 7, paragraph 3, can be effected in the requesting State* (SUA: URL) – При розгляді прохання про видачу гданого злочинця відповідно до цієї Конвенції держава, що запрошує, приділяє належну увагу питанню про те, чи можуть бути в ній реалізовані права гданого злочинця, зазначені в пункті 3 статті 7 (КНА: URL).

Досить часто калькування використовується для передачі при перекладі однорідних членів речення, поєднаних засобами сурядного зв’язку:

– *issued or renewed* ‘видав або поновив’: (35) *The validity of a Union inland navigation certificate may be exceptionally extended without a technical inspection for not more than six months in accordance with Annexes II and V, by the competent authority which issued or renewed it* (DEU: URL) – Строк дії свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами у виняткових випадках може бути подовжений компетентним органом, що його видав або поновив, без проведення технічної перевірки не більш ніж на шість місяців згідно з додатками II і V (ДЄС: URL);

– *initial, periodical, special and voluntary inspections* ‘первинні, періодичні, спеціальні та добровільні перевірки’: (49) *Member States shall ensure that the competent authorities referred to in paragraph 3 carry out the initial, periodical, special and voluntary inspections referred to in this Directive* (DEU: URL) – Держави-члени повинні забезпечити, щоб вказані у параграфі 3 компетентні органи проводили первинні, періодичні, спеціальні та добровільні перевірки, зазначені у цій Директиві (ДЄС: URL);

– *rights and guarantees* ‘права і гарантії’: (83) *Any person regarding whom proceedings are being carried out in connection with any of the offences set forth in article 3 shall be guaranteed fair treatment at all stages of the proceedings, including enjoyment of all the rights and guarantees provided for such proceedings by the law of the State in the territory of which he is present* (SUA: URL) – Будь-якій особі, щодо якої здійснюється розгляд у зв'язку з будь-яким із злочинів, зазначених у статті 3, гарантується справедливе поводження на всіх стадіях розгляду, в тому числі користування всіма правами і гарантіями, передбаченими для такого розгляду законодавством держави, на території якої вона перебуває (КНА: URL).

Калькування також застосовується при відтворенні повноцінних фраз, таких як:

– *refusal to accept* ‘відмова прийняти’: (75) *Any refusal to accept a delivery shall be accompanied by a statement of the reasons for refusal* (SUA: URL) – Будь-яка відмова прийняти особу, яка передається, супроводжується заявою про причини відмови (КНА: URL);

– *if the flag state declines a request* ‘якщо держава прапора відхиляє прохання’: (79) *If the flag State declines a request, it shall furnish the receiving State with a statement of the reasons therefor* (SUA: URL) – Якщо держава прапора відхиляє прохання, вона надає приймаючій державі заяву з викладом причин відмови (КНА: URL).

Таким чином, калькування при відтворенні структурно-семантичних характеристик текстів морського права доцільно застосовувати при перекладі окремих термінологічних одиниць, сталих виразів морського права, однорідних членів і окремих фраз, коли існує можливість їх покомпонентної передачі засобами української мови.

3.2 Лексико-семантичні трансформації та їх роль у передачі структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права

Лексико-семантичні трансформації, які застосовуються при передачі в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права, включають диференціацію, генералізацію, конкретизацію та модуляцію.

3.2.1 Диференціація. Трансформація диференціації значення значення полягає у виборі з наявних варіантів такого відповідника, що найкраще підходить до певного контексту.

Так, диференціація може застосовуватися при відтворенні компонентів назв міжнародних організацій. Зокрема, компонент *drawing up* у назві *a European Committee for drawing up Standards in Inland Navigation* відтворено як ‘вироблення’: (2) *A European Committee for drawing up Standards in Inland Navigation (CESNI), acting under the auspices of the CCNR and open to experts from all Member States, is responsible for drawing up the technical standards in the field of inland navigation to which reference should be made by the Union (DEU: URL) – Європейський комітет з вироблення стандартів у сфері внутрішнього судноплавства (CESNI), що діє під егідою CCNR і відкритий для фахівців з усіх держав-членів, несе відповідальність за вироблення технічних*

стандартів у сфері внутрішнього судноплавства, якими повинен керуватися Союз (ДЄС: URL).

Диференціація як перекладацька трансформація застосовується також при передачі окремих лексичних одиниць як компонентів сталих сполучень слів у текстах морського права:

– *should be valid*, де *valid* ‘дійсний’: (3) *Union inland navigation certificates attesting that craft are fully compliant with the technical requirements should be valid on all Union inland waterways (DEU: URL) – Свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами, які засвідчують повну відповідність плавучих засобів технічним вимогам, повинні бути дійсними на усіх внутрішніх водних шляхах Союзу (ДЄС: URL);*

– *uniform conditions*, де *uniform* відтворено як ‘однакові’: (11) *In order to ensure uniform conditions for the implementation of this Directive, implementing powers should be conferred on the Commission concerning such derogations and recognitions of equivalences (DEU: URL) – Щоб забезпечити однакові умови імплементації цієї Директиви, виконавчі повноваження стосовно таких відступів та визнання рівнозначності повинні бути покладені на Комісію (ДЄС: URL);*

– *up-to-date list*, де *up-to-date* передано як ‘актуальний’: (46) *The Commission shall maintain an up-to-date list of competent authorities on an appropriate website (DEU: URL) – Комісія повинна вести актуальний список компетентних органів на відповідному веб-сайті (ДЄС: URL);*

– *preliminary inquiry*, в якому *inquiry* передається як ‘розслідування’: (68) *Such State shall immediately make a preliminary inquiry into the facts, in accordance with its own legislation (SUA: URL) – Така держава негайно проводить попереднє розслідування фактів відповідно до свого законодавства (КНА: URL);*

– *grave nature*, де прикметник *grave* передається як ‘тяжкий’: (82) *Those authorities shall take their decision in the same manner as in the case of any other*

offence of a grave nature under the law of that State (SUA: URL) – Ці органи приймають рішення таким же чином, як і в випадку будь-якого іншого злочину тяжкого характеру згідно з законодавством цієї держави (КНА: URL);

– *undertake to include*, де *undertake* відтворено як ‘зобов’язуються’: (85) *States Parties undertake to include such offences as extraditable offences in every extradition treaty to be concluded between them (SUA: URL) – Держави-учасниці зобов’язуються включати такі злочини як злочини, що тягнуть видачу, в усі договори про видачу, які вони укладатимуть між ними (КНА: URL).*

Диференціація також може застосовуватися як засіб передачі при перекладі деяких однокомпонентних термінів:

– *ship* як назва водного транспорту передається як ‘судно’: (56) *For the purposes of this Convention, “ship” means a vessel of any type whatsoever not permanently attached to the sea-bed, including dynamically supported craft, submersibles, or any other floating craft (SUA: URL) – Для цілей даної Конвенції «судно» означає будь-яке судно закріплене постійно на морському дні, включаючи судна з динамічним принципом підтримання, підводні апарати або будь-які інші плаваючі засоби (КНА: URL);*

– *offence* як номінація злочинних дій передається як ‘злочин’: (59) *Any person also commits an offence if that person: 1. attempts to commit any of the offences set forth in paragraph 1; or 2. abets the commission of any of the offences set forth in paragraph 1 perpetrated by any person or is otherwise an accomplice of a person who commits such an offence; or 3. threatens, with or without a condition, as is provided for under national law, aimed at compelling a physical or juridical person to do or refrain from doing any act, to commit any of the offences set forth in paragraph 1, subparagraphs (b), (c) and (e), if that threat is likely to endanger the safe navigation of the ship in question (SUA: URL) – Будь-яка особа також вчинює злочин, якщо вона: а) намагається вчинити який-небудь із злочинів, зазначених у пункті 1; або б) підбурює до вчинення якого-небудь із злочинів, зазначених у пункті 1, що вчинюється будь-якою особою або є іншим чином*

співучасником особи, яка вчинює такий злочин; або с) погрожує, з умовою чи без такої, як це передбачено національним законодавством, з метою примусити фізичну чи юридичну особу вчинити яку-небудь дію чи утриматися від неї, вчинити який-небудь із злочинів, зазначених у підпунктах «b», «c» та «e» пункту 1, якщо ця загроза може погрожувати безпечному плаванню судна, про яке йде мова (КНА: URL);

– *extradition* як видворення із країни винних осіб передано як ‘видача’: (87) *Extradition shall be subject to the other conditions provided by the law of the requested State Party* (SUA: URL) – *Видача* здійснюється згідно з іншими умовами, передбаченими законодавством держави-учасниці, яка запрошує (КНА: URL).

У деяких випадках диференціація також дозволяє передати значення компоненту двокомпонентного терміну, наприклад, у терміні *alleged offender* обидва компоненти підлягають диференціації – *alleged* ‘гаданий’ та *offender* ‘злочинець’: (90) *A State Party which receives more than one request for extradition from States which have established jurisdiction in accordance with article 7 and which decides not to prosecute shall, in selecting the State to which the offender or alleged offender is to be extradited, pay due regard to the interests and responsibilities of the State Party whose flag the ship was flying at the time of the commission of the offence* (SUA: URL) – *Держава-учасниця, що отримує більше одного прохання про видачу від держав, які встановили юрисдикцію відповідно до статті 7, і яка приймає рішення не порушувати кримінального переслідування, при виборі держави, якій має бути видано злочинця чи гаданого злочинця, належним чином враховує інтереси й обов'язки держави-учасниці, прапор якої несло судно під час вчинення злочину* (КНА: URL).

При передачі однорідних членів речення також може використовуватися диференціація, наприклад, *the ship or passengers or crew* ‘судно, пасажери чи екіпаж’: (96) *When, due to the commission of an offence set forth in article 3, the passage of a ship has been delayed or interrupted, any State Party in whose territory*

the ship or passengers or crew are present shall be bound to exercise all possible efforts to avoid a ship, its passengers, crew or cargo being unduly detained or delayed (SUA: URL) – Коли внаслідок вчинення якого-небудь із злочинів, зазначених у статті 3, рейс судна затримується чи переривається, будь-яка держава-учасниця, на території якої перебуває судно, пасажери чи екіпаж, зобов'язана докласти всіх можливих зусиль, щоб не допустити необґрунтованого затримання судна, його пасажирів, екіпажу або вантажу (КНА: URL).

Отже, трансформація диференціації є ефективним засобом передачі при перекладі окремих лексичних одиниць з метою уточнення значення такої одиниці, що проясняє загальний контекст, в якому вона використовується.

3.2.2 Генералізація. Генералізація полягає у заміні слова оригіналу з більш вузькою семантикою словом мови перекладу з більш широкою семантикою.

Генералізація, зокрема, застосовується у випадках, коли потрібно вказати на окремі аспекти законодавчих документів:

– *amendments* ‘поправки’ → ‘зміни’: (23) *Such amendments to Annex I may be made only on request by the Member State concerned, for waterways on its territory* (DEU: URL) – Такі зміни до додатка I можуть бути внесені лише на вимогу відповідної держави-члена щодо водних шляхів на її території (ДЄС: URL);

– *national law* ‘національне право’ → ‘національне законодавство’: (66) *This Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised in accordance with national law* (SUA: URL) – Ця Конвенція не виключає ніякої кримінальної юрисдикції, здійснюваної згідно з національним законодавством (КНА: URL);

– *treaty* ‘угода між сторонами’ → ‘договір’: (95) *In the absence of such treaties, States Parties shall afford each other assistance in accordance with their national law* (SUA: URL) – При відсутності таких договорів держави-учасниці

надають одна одній допомогу відповідно до національного законодавства (КНА: URL).

Генералізація також використовується при передачі окремих дій або подій, розтягнених у часі та таких, що мають термін закінчення:

– *expiry* ‘термін дії’ → ‘закінчення’: (36) *The Union inland navigation certificate shall be renewed on expiry of its period of validity in accordance with the conditions laid down in Article 6, following a technical inspection or check whether the craft complies with the technical requirements referred to in Annexes II and V* (DEU: URL) – Свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами повинне бути поновлене по закінченні його строку дії згідно зі встановленими у статті 6 умовами після технічної перевірки на предмет відповідності плавучого засобу технічним вимогам, зазначеним у додатках II і V (ДЄС: URL);

– *inspection* ‘ревізія, інспекція’ → ‘перевірка’: (40) *Following that inspection, the existing Union inland navigation certificate shall be amended to reflect the altered technical characteristics of the craft or that certificate shall be withdrawn and a new one issued* (DEU: URL) – Після такої перевірки наявне свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами повинне бути змінене відповідно до змінених технічних характеристик плавучого засобу, або таке свідоцтво підлягає вилученню, а нове свідоцтво повинне бути видане (ДЄС: URL).

Отже, генералізація дозволяє розширити зміст окремих семантичних одиниць у випадках, коли такі одиниці не є типовими для національного законодавства України.

3.2.3 Конкретизація. Конкретизація є перекладацькою трансформацією, протилежною генералізації, та полягає в заміні слова оригіналу з більш широкою семантикою словом мови перекладу з більш вузькою семантикою.

Конкретизація застосовується як засіб уточнення значення окремих лексичних одиниць на позначення, наприклад, морських суден, як при перекладі *craft* ‘промисел’, ‘ремесло’, ‘майстерність’ тощо → ‘плавучий засіб’: (15) *A Union inland navigation certificate should be issued to a craft that passes a technical inspection carried out prior to that craft being put into service* (DEU: URL) – Свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами повинне видаватися плавучому засобу, що пройшов технічну перевірку, проведеною до введення в експлуатацію такого плавучого засобу (ДЄС: URL).

Конкретизація застосовується також при передачі окремих дієслів на позначення дій учасників процесу, наприклад, *carrying* ‘такий, що несе’ → ‘має’: (24) *Craft carrying a valid Union inland navigation certificate or a certificate issued pursuant to Article 22 of the Revised Convention for Rhine Navigation shall be provided with a supplementary Union inland navigation certificate in accordance with Article 23 of this Directive* (DEU: URL) – Плавучому засобу, що має дійсне свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами або свідоцтво, видане відповідно до статті 22 Переглянутої конвенції про судноплавство по Рейну, повинне бути надане додаткове свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами Союзу відповідно до статті 23 цієї Директиви (ДЄС: URL).

Таким чином, при передачі структурно-семантичних особливостей текстів морського права конкретизація дозволяє уточнити значення окремих лексичних одиниць для того, щоб уникнути багатозначного тлумачення правових норм.

3.2.4 Модуляція. Модуляція передбачає заміну можливого словникового відповідника слова контекстуальним, який є логічно пов’язаним із вихідним словом.

Модуляція застосовується при передачі компонентів пасивних конструкцій, які виражають обов'язковість виконання певних дій, наприклад, *should be possible* 'повинна бути забезпечена': (10) *Derogations from this Directive and recognition of equivalences for specific craft should be possible in order to accommodate alternative approaches or to promote innovation or to prevent unreasonable costs, provided that equivalent or adequate safety is ensured* (DEU: URL) – Повинна бути забезпечена можливість відступити від вимог цієї Директиви та визнати рівнозначність для окремих плавучих засобів, щоб врахувати альтернативні підходи, або щоб сприяти інноваціям, або щоб запобігти невиправданім витратам, за умови гарантування такого самого або достатнього рівня безпеки (ДЄС: URL).

У таких конструкціях окремі компоненти передаються логічно пов'язаними з ними одиницями для того, щоб надати уточнення часових проміжків виражених у тексті, зокрема, *pending the entry into force* 'до набуття чинності': (42) *Pending the entry into force of agreements on the mutual recognition of navigation certificates between the Union and third countries, the competent authorities of a Member State may recognise the navigation certificates of craft from third countries for navigation within the territory of that Member State* (DEU: URL) – До набуття чинності угод про взаємне визнання свідоцтв про придатність до плавання між Союзом і третіми країнами компетентні органи держави-члена можуть визнавати свідоцтва про придатність до плавання плавучих засобів з третіх країн для плавання у межах території такої держави-члена (ДЄС: URL).

Відповідно, модуляція дозволяє передати значення слів-зв'язок, таких як:

– *under the conditions* 'згідно з умовами': (28) *The supplementary Union inland navigation certificate shall be drawn up in accordance with the model provided for in Annex II and shall be issued by the competent authorities under the conditions laid down for the waterways concerned* (DEU: URL) – Додаткове свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами

складається відповідно до наведеного у додатку II зразка та видається компетентними органами згідно з умовами, встановленими для відповідних водних шляхів (ДЄС: URL);

– *nevertheless* ‘принаймні’: (61) *In cases where the Convention does not apply pursuant to paragraph 1, it nevertheless applies when the offender or the alleged offender is found in the territory of a State Party other than the State referred to in paragraph 1* (SUA: URL) – У випадках, коли ця Конвенція не застосовується згідно з пунктом 1, вона принаймні застосовується, якщо злочинець чи гаданий злочинець перебуває на території держави-учасниці іншої, ніж держава, зазначена у пункті 1 (КНА: URL).

Модуляція також використовується при передачі окремих термінологічних одиниць, наприклад, коли необхідно передати призначення засобу. Термін *inland waterway vessel* передано при перекладі як ‘судно внутрішнього плавання’: (19) (c) *‘inland waterway vessel’ means a vessel intended solely or mainly for navigation on inland waterways* (DEU: URL) – (c) «судно внутрішнього плавання» означає судно, призначене виключно або переважно для плавання на внутрішніх водних шляхах (ДЄС: URL).

Таким чином, трансформація модуляції при відтворенні структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів у галузі морського права дозволяє через уточнення логічних зв’язків зробити текст більш зрозумілим для читача перекладу.

3.3 Граматичні трансформації при відтворенні структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права

Перелік граматичних трансформацій, які використовуються при відтворенні в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права, включають такі трансформації, як граматичні заміни, додавання та вилучення.

3.3.1 Граматичні заміни. Граматичні заміни полягають у заміні слова, що належить до однієї частини мови, словом, що належить до іншої, або ж заміні однієї синтаксичної конструкції іншою.

Заміни слова, що належить до однієї частини мови, словом, що належить до іншої, включають такі заміни:

– іменник *accordance* → прислівник ‘відповідно’: (22) *The Commission is empowered to adopt delegated acts in accordance with Article 32 concerning amendments to Annex I so as to modify the classification of a waterway, including the addition and deletion of waterways* (DEU: URL) – Комісія уповноважена ухвалювати делеговані акти відповідно до статті 32 стосовно внесення змін до додатка I щодо класифікації водних шляхів, включаючи додавання і видалення водних шляхів (ДЄС: URL);

– дієслово *obtain* → іменник ‘отримання’: (29) *(a) to craft that intend to travel to a certain place with the permission of the competent authority in order to obtain a Union inland navigation certificate* (DEU: URL) – (a) плавучим засобом, які запланували переміщення до певного місця з дозволу компетентного органу для отримання свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами (ДЄС: URL);

– дієслово *notified* → прикметник ‘нотифікований’: (37) *Union inland navigation certificates may be renewed by any competent authority that has been notified to the Commission pursuant to Article 6(3)* (DEU: URL) – Свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами можуть бути поновлені будь-яким компетентним органом, нотифікованим Комісії відповідно до статті 6(3) (ДЄС: URL);

– дієприкметник теперішнього часу *receiving* → прикметник ‘приймаюча’: (72) *The master of a ship of a State Party (the “flag State”) may deliver to the authorities of any other State Party (the “receiving State”) any person who he has reasonable grounds to believe has committed one of the offences set forth in article 3* (SUA: URL) – Капітан судна держави-учасниці («держава

прапора») може передати компетентним органам будь-якої іншої держави-учасниці («приймаюча держава») будь-яку особу, щодо якої у нього є розумні підстави вважати, що вона вчинила один із злочинів, зазначених у статті 3 (КНА: URL);

– іменник *extraditable* → словосполучення ‘тягне видачу’: (88) *States Parties which do not make extradition conditional on the existence of a treaty shall recognize the offences set forth in article 3 as extraditable offences between themselves, subject to the conditions provided by the law of the requested State* (SUA: URL) – Держави-учасниці, що не обумовлюють видачу наявністю договору, розглядають у відносинах між собою злочини, зазначені у статті 3, як злочини, що тягнуть видачу з дотриманням умов, передбачених законодавством держави, що запрошує (КНА: URL).

Серед граматичних заміन присутні також заміни категорії числа іменника:

– множина *national practices* → одинна ‘національна практика’: (14) *For reasons of administrative, technical and economic efficiency, Member States should have the possibility to designate competent authorities responsible for ensuring conformity with this Directive and its correct application in accordance with their national practices* (DEU: URL) – З міркувань адміністративної, технічної та економічної ефективності держави-члени повинні мати можливість визначати компетентні органи, відповідальні за забезпечення дотримання цієї Директиви та її правильне застосування згідно з національною практикою (ДЕС: URL);

– множина *immunities of warships* → одинна ‘імунітет воєнних кораблів’: (58) *Nothing in this Convention affects the immunities of warships and other government ships operated for non-commercial purposes* (SUA: URL) – Ніщо в цій Конвенції не торкається імунітету воєнних кораблів та інших державних суден, що експлуатуються в некомерційних цілях (КНА: URL).

– одинна *personal data* → множина ‘персональні дані’: (48) *The competent authority of a Member State may transfer personal data to a third country or*

international organisation provided that it does so only on a case-by-case basis and that the requirements of Regulation (EU) 2016/679, and in particular those set out in Chapter V thereof, are fulfilled (DEU: URL) – Компетентний орган держави-члена може передавати персональні дані третій країні або міжнародній організації, лише за умови що він це робить з урахуванням обставин кожного окремого випадку і що вимоги Регламенту (ЄС) 2016/679, зокрема визначені у його главі V, виконані (ДЄС: URL).

Граматичні заміни також передбачають заміни пасивного стану дієслова активним у формі теперішнього часу:

– *are constructed and maintained* ‘будувалися та обслуговувалися’: (24) *Member States shall ensure that craft referred to in Article 2(1) operating on the Union inland waterways referred to in Article 4 are constructed and maintained in accordance with the requirements set out in this Directive* (DEU: URL) – Держави-члени повинні забезпечити, щоб вказані у статті 2(1) плавучі засоби, що експлуатуються на зазначених у статті 4 внутрішніх водних шляхах Союзу, будувалися та обслуговувалися згідно з вимогами, встановленими у цій Директиві (ДЄС: URL);

– *shall be exercised* ‘здійснюються’: (69) *The rights referred to in paragraph 3 shall be exercised in conformity with the laws and regulations of the State in the territory of which the offender or the alleged offender is present, subject to the proviso that the said laws and regulations must enable full effect to be given to the purposes for which the rights accorded under paragraph 3 are intended* (SUA: URL) – Права, зазначені в пункті 3, здійснюються відповідно до законів і правил держави, на території якої перебуває злочинець чи гаданий злочинець, за умови, що зазначені закони і правила повинні давати можливість повністю здійснити цілі, для яких призначені права, що надаються згідно з пунктом 3 (КНА: URL).

Можлива також заміна у категорії часу, наприклад, теперішній час *is obliged* → минулий час ‘був зобов’язаний’: (76) *The flag State shall ensure that*

the master of its ship is obliged to furnish the authorities of the receiving State with the evidence in the master's possession which pertains to the alleged offence (SUA: URL) – Держава прапора забезпечує, щоб капітан її судна був зобов'язаний надавати компетентним органам приймаючої держави наявні в розпорядженні капітана докази, що стосуються гаданого злочину (КНА: URL).

Отже, граматичні заміни, що застосовуються при передачі в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів у сфері морського права передбачають заміну однієї частини мови іншою або заміни граматичних категорій числа, стану або часу, що дозволяє якнайбільш точно передати значення тексту та його компонентів відповідно до граматичного ладу мови перекладу.

3.3.2 Додавання. Трансформація додавання полягає у введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та / або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують у культурі мови перекладу.

Додавання використовується для того, щоб адаптувати текст галузі морського права до норм слововживання мови перекладу:

– *should be fully used* ‘повинен бути повною мірою використаний’: (1) *Since the CCNR has built up significant expertise in developing and updating technical requirements for inland navigation vessels, that expertise should be fully used to benefit the inland waterways in the Union (DEU: URL) – Оскільки CCNR накопичила значний досвід у розробці та оновленні технічних вимог до суден внутрішнього плавання, такий досвід повинен бути повною мірою використаний на користь внутрішніх водних шляхів у Союзі (ДЄС: URL);*

– *in operation* ‘перебувають в експлуатації’: (34) *In the case of craft already in operation before the technical inspection takes place, the competent authority shall set the period of validity of the Union inland navigation certificate on a case-by-case*

basis, in the light of the results of the inspection (DEU: URL) – Щодо плавучих засобів, які вже перебувають в експлуатації до проведення технічної перевірки, компетентний орган повинен визначати строк дії свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами окремо у кожному випадку, враховуючи результати перевірки (ДЄС: URL).

– *deeply concerned ‘будучи глибоко занепокоєною’: (53) DEEPLY CONCERNED about the world-wide escalation of acts of terrorism in all its forms, which endanger or take innocent human lives, jeopardize fundamental freedoms and seriously impair the dignity of human beings (SUA: URL) – будучи глибоко занепокоєною ескалацією в світі актів тероризму в усіх його формах, що піддають небезпеці або позбавляють життя невинних людей, становлять під загрозу основні свободи та серйозно зневажають гідність людської особи (КНА: URL);*

– *to the extent ‘в тій мірі’: (92) With respect to the offences as defined in this Convention, the provisions of all extradition treaties and arrangements applicable between States Parties are modified as between States Parties to the extent that they are incompatible with this Convention (SUA: URL) – Що стосується злочинів, зазначених у цій Конвенції, положення всіх договорів та угод між державами-учасницями про видачу змінюються у відносинах між державами-учасницями в тій мірі, в якій вони несумісні з цією Конвенцією (КНА: URL).*

Значна кількість випадків застосування додавання пов’язана із додаванням сполучників, які створюють синтаксичний зв’язок у рамках речення:

– *craft navigating ‘судна, які плавають’ (8) Where such derogations cover all craft navigating in a Member State, it would be a disproportionate and unnecessary obligation for that Member State to transpose all of the obligations set out in this Directive (DEU: URL) – Якщо такі відступи поширюються на усі судна, які плавають у державі-члені, то зобов’язання такої держави-члена*

транспонувати усі встановлені у цій Директиві зобов'язання буде непропорційним та непотрібним (ДЄС: URL);

– *owned* ‘що належать’: (57) *This Convention does not apply to: 1. a warship; or 2. a ship owned or operated by a State when being used as a naval auxiliary or for customs or police purposes; or 3. a ship which has been withdrawn from navigation or laid up* (SUA: URL) – Ця Конвенція не застосовується до: а) воєнного корабля; або б) судна, що належать державі або експлуатується нею, коли воно використовується як військово-допоміжне або для митних, або поліцейських цілей; або с) судна, що виведене з експлуатації або поставлене на прикол (КНА: URL).

Можливе також додавання прийменників, зокрема, *right to life, liberty and security of person* ‘право на життя, на свободу і на особисту недоторканість’: (52) *RECOGNIZING in particular that everyone has the right to life, liberty and security of person, as set out in the Universal Declaration of Human Rights and the International Covenant on Civil and Political Rights* (SUA: URL) – визнаючи, зокрема, що кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканість, як це зазначено в Загальній декларації прав людини (995_015) та Міжнародному пакті про громадянські і політичні права (995_043) (КНА: URL).

В аналізованому матеріалі також наявна значна кількість випадків, коли додавання використовується для пояснення значення тексту з метою уникнення неточностей сприйняття:

– *Union inland navigation certificates* ‘свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами’: (9) *Member States cannot issue Union inland navigation certificates unless they have transposed the relevant obligations under this Directive* (DEU: URL) – Держави-члени не можуть видавати свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами, якщо вони не транспонували відповідні зобов'язання, передбачені цією Директивою (ДЄС: URL);

– *is being prepared* ‘готуються до видачі’: (31) (c) *to craft whose Union inland navigation certificate is being prepared following a successful inspection* (DEU: URL) – (c) *плавучим засобам, свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами яких готуються до видачі після успішної перевірки* (ДЄС: URL);

– *mutual assistance* ‘взаємна правова допомога’: (94) *States Parties shall carry out their obligations under paragraph 1 in conformity with any treaties on mutual assistance that may exist between them* (SUA: URL) – *Держави-учасниці виконують свої зобов'язання за пунктом 1 згідно з будь-якими договорами про взаємну правову допомогу, що можуть діяти між ними* (КНА: URL).

Таким чином, додавання при відтворенні українською мовою структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів у галузі міжнародного права передбачає додавання службових частин мови з метою уточнення синтаксичних зв'язків у реченні, а також для пояснення окремих явищ з метою уникнення неточностей тлумачення правових норм.

3.3.3 Вилучення. Трансформація вилучення є протилежною до трансформації додавання та розуміється як виправдане з точки зору еквівалентності перекладу, в першу чергу норм мови перекладу, усунення в тексті перекладу тих тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту.

Вилучення окремих компонентів у тексті може стосуватися опущення слів, які є надлишковими з точки зору семантики, наприклад:

– *indicating*: (50) *Each Member State shall draw up a list indicating its competent authorities which are responsible for carrying out technical inspections and shall notify the Commission thereof, including any changes to the list* (DEU: URL) – *Кожна держава-член повинна скласти список своїх компетентних органів, відповідальних за проведення технічних перевірок, та*

повідомити про це Комісію, у тому числі про будь-які зміни до списку (ДЄС: URL);

– *punishable*: (62) *Each State Party shall make the offences set forth in article 3 punishable by appropriate penalties which take into account the grave nature of those offences* (SUA: URL) – Кожна держава-учасниця передбачає відповідні покарання за злочини, зазначені в статті 3 (КНА: URL).

Окрім того, вилученню можуть підлягати окремі компоненти лексичних одиниць, наприклад, *seagoing ship* ‘морське судно’: (19) (b) *‘vessel’ means an inland waterway vessel or seagoing ship* (DEU: URL) – (b) «судно» означає судно внутрішнього плавання або морське судно (ДЄС: URL).

Іноді вилучення диктується особливостями слововживання при використанні слів-кліше, наприклад, *hereinafter referred to as* ‘надалі’: (100) *The information transmitted in accordance with paragraphs 1 and 2 shall be communicated by the Secretary-General to all States Parties, to Members of the International Maritime Organization (hereinafter referred to as “the Organization”), to the other States concerned, and to the appropriate international intergovernmental organizations* (SUA: URL) – Інформація, передана згідно з пунктами 1 і 2, повідомляється Генеральним секретарем всім державам-учасницям, членам Міжнародної морської організації (надалі «Організація»), іншим заінтересованим державам та відповідним міжнародним організаціям (КНА: URL).

Отже, трансформація вилучення використовується для того, щоб спростити сприйняття тексту через видалення семантично нерелевантних елементів та адаптацію до норм слововживання мови перекладу.

3.4 Лексико-граматичні трансформації та особливості їх застосування як засобу передачі при перекладі структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права

Перелік лексико-граматичних трансформацій при передачі структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів галузі морського права українською мовою включає цілісне перетворення та антонімічний переклад.

3.4.1 Цілісне перетворення. Цілісне перетворення передбачає вираження смислу сказаного однієї мови засобами іншої, які не є ані словниковими, ані контекстуальними відповідниками окремих слів.

Зокрема, цілісне перетворення застосовується у випадках, коли значення англійськомовного складного слова передається у перекладі шляхом використання описової конструкції, наприклад, *navigability* ‘придатність до плавання’: (32) *The provisional Union inland navigation certificate shall be issued only where the navigability of the craft, floating establishment or floating object appears to have been adequately ensured. It shall be drawn up using the model provided for in Annex II (DEU: URL) – Тимчасове свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами видається лише у разі належного забезпечення судноплавності плавучого засобу, плавучої споруди або плавучого об’єкта. Воно складається на основі наведеного у додатку II зразка (ДЄС: URL).*

Цілісне перетворення також використовується при описовій передачі складних термінів, наприклад, *major repairs* ‘капітальний ремонт’: (39) *In the event of major alterations or major repairs which affect the craft's compliance with the technical requirements referred to in Annexes II and V concerning its structural soundness, navigation, manoeuvrability or special features, that craft shall undergo, prior to any further voyage, the technical inspection provided for in Article 6 (DEU: URL) – У разі значних змін або капітального ремонту, які впливають на*

відповідність плавучого засобу зазначеним у додатках II і V технічним вимогам стосовно його структурної цілісності, судноплавних, маневрених чи особливих характеристик, такий плавучий засіб повинен перед будь-яким рейсом пройти технічну перевірку, передбачену статтею 6 (ДЄС: URL).

Ефективним є цілісне перетворення при передачі кліше та сталих виразів, наприклад:

– *in the light of* ‘враховуючи’: (34) *In the case of craft already in operation before the technical inspection takes place, the competent authority shall set the period of validity of the Union inland navigation certificate on a case-by-case basis, in the light of the results of the inspection (DEU: URL) – Щодо плавучих засобів, які вже перебувають в експлуатації до проведення технічної перевірки, компетентний орган повинен визначати строк дії свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами окремо у кожному випадку, враховуючи результати перевірки (ДЄС: URL);*

– *pursuant to* ‘відповідно до’: (70) *When a State Party, pursuant to this article, has taken a person into custody, it shall immediately notify the States which have established jurisdiction in accordance with article 6, paragraph 1 and, if it considers it advisable, any other interested States, of the fact that such person is in custody and of the circumstances which warrant his detention* (SUA: URL) – Коли держава-учасниця відповідно до цієї статті взяла особу під варту, вона невідкладно повідомляє державам, які встановили юрисдикцію згідно з пунктом 1 статті 6, та якщо вона вважає доцільним, будь-яким іншим заінтересованим державам про те, що така особа перебуває під вартою, та про обставини, що вимагають її затримання (КНА: URL);

– *in turn* ‘в свою чергу’: (77) *A receiving State which has accepted the delivery of a person in accordance with paragraph 3 may, in turn, request the flag State to accept delivery of that person* (SUA: URL) – Приймаюча держава, яка прийняла особу згідно з пунктом 3, може в свою чергу звернутися до держави прапора з проханням прийняти передачу цієї особи (КНА: URL);

– *as promptly as possible* ‘в якомога коротші строки’: (98) *Each State Party shall, in accordance with its national law, provide to the Secretary-General, as promptly as possible, any relevant information in its possession concerning the circumstances of the offence* (SUA: URL) – *Кожна держава-учасниця відповідно до свого національного законодавства повідомляє Генеральному секретарю в якомога короткі строки будь-яку наявну в неї інформацію щодо обставин злочину* (КНА: URL).

Таким чином, цілісне перетворення є ефективним засобом відтворення при перекладі складних термінів та сталих виразів, коли вони передаються описовими фразами або українськими виразами, близькими за значенням.

3.4.2 Антонімічний переклад. Антонімічний переклад – це лексико-граматична трансформація, при якій заміна позитивної форми в оригіналі на негативну форму в перекладі або, навпаки, негативної на ствердну супроводжується заміною лексичної одиниці мови оригіналу на одиницю мови перекладу з протилежним значенням.

Випадки антонімічного перекладу не є частотними та передбачають адаптацію тексту до норм мови перекладу:

– *new certificate is issued in a Member State other than that...* ‘нове свідоцтво видане не у державі-члені, яка...’: (41) *If the new certificate is issued in a Member State other than that which issued or renewed the initial certificate, the competent authority which issued or renewed the certificate shall be informed accordingly within 30 days from the date of issuance of the new certificate* (DEU: URL) – *Якщо нове свідоцтво видане не у державі-члені, яка видала чи поновила первинне свідоцтво, компетентний орган, що видав або поновив свідоцтво, повинен бути повідомлений про це протягом 30 днів із дати видачі нового свідоцтва* (ДЄС: URL);

– *shall affect in any way* ‘ніяким чином не зачіпає’: (80) *Nothing in this Convention shall affect in any way the rules of international law pertaining to the*

competence of States to exercise investigative or enforcement jurisdiction on board ships not flying their flag (SUA: URL) – Ніщо в цій Конвенції ніяким чином не зачіпає норми міжнародного права, які стосуються компетенції держав здійснювати юрисдикцію щодо розслідування або вжиття примусових заходів на борту суден, які не плавають під їх прапором (КНА: URL).

Таким чином, випадки антонімічного перекладу не є частотними та зумовлені граматичними та синтаксичними відмінностями між мовою оригіналу та мовою перекладу.

Кількісні показники, отримані у процесі дослідження, представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Перекладацькі трансформації при відтворенні в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів у галузі морського права

Перекладацькі трансформації	Кількість випадків	Частка від загальної кількості
1. Лексичні перекладацькі трансформації	28	25,5%
збереження вихідної форми	6	5,5%
практична транскрипція	4	3,6%
калькування	18	16,4%
2. Лексико-семантичні перекладацькі трансформації	37	33,6%
диференціація	20	18,2%
генералізація	7	6,4%
конкретизація	2	1,8%
модуляція	8	7,3%
3. Граматичні перекладацькі трансформації	35	31,8%
граматичні заміни	16	14,5%
додавання	14	12,7%
вилучення	5	4,5%

Перекладацькі трансформації	Кількість випадків	Частка від загальної кількості
4. Лексико-граматичні перекладацькі трансформації	10	9,1%
цілісне перетворення	8	7,3%
антонімічний переклад	2	1,8%
Загальна кількість:	110	100,0%

Отже, при відтворенні в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів у галузі морського права найчастіше застосовуються лексико-семантичні перекладацькі трансформації (33,6%), серед яких основною є диференціація (18,2%) як засіб уточнення значення лексичної одиниці при перекладі. Практично в такій же мірі використовуються граматичні трансформації (31,8%), серед яких домінують граматичні заміни (14,5%) та додавання (12,7%). Менше використовуються лексичні перекладацькі трансформації (25,5%), які найчастіше представлені калькуванням (16,4%). Найменш частотними трансформаціями при перекладі текстів морського права є лексико-граматичні (9,1%), представлені здебільшого цілісним перетворенням (7,3%).

Висновки до розділу 3

1. Лексичні засоби (25,5%) передачі в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права включають калькування (16,4%), збереження вихідної форми лексичної одиниці (5,5%) та практичну транскрипцію (3,6%). Наведені трансформації застосовано як засіб відтворення окремих лексичних одиниць, таких, як власні назви, термінологія, аббревіатури та сталі вирази (кліше).

2. Лексико-семантичні трансформації (33,6%), які застосовуються при передачі в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права, включають диференціацію (18,2%), модуляцію (7,3%), генералізацію (6,4%) та конкретизацію (1,8%). Наведені трансформації являють собою різноаспектні варіації значення одиниці, яка перекладається, і зробити текст більш зрозумілим для читача перекладу.

3. Перелік граматичних трансформацій (31,8%), які використовуються при відтворенні в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів морського права, включають такі трансформації, як граматичні заміни (14,5%), додавання (12,7%) та вилучення (14,5%). Наведені трансформації дозволяють якнайбільш точно передати значення тексту та його компонентів відповідно до граматичного ладу мови перекладу, а також пояснити окремі явища з метою уникнення неточностей тлумачення правових норм.

4. Перелік лексико-граматичних трансформацій (9,1%) при передачі структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів галузі морського права українською мовою включає цілісне перетворення (7,3%) та антонімічний переклад (1,8%). Наведені трансформації зумовлені граматичними та синтаксичними відмінностями між мовою оригіналу та мовою перекладу та покликані передавати не склад, а значення фрагментів текстів, що перекладаються.

ВИСНОВКИ

Морське право розуміється як система понять і правових норм, що регулюють відносини між державами й іншими суб'єктами міжнародного права у зв'язку з використанням людиною морів, океанів і морського права, включаючи торговельне мореплавання, а мова цієї галузі – це субкод загальноживаної мови, що характеризується наявністю спеціальної комунікативної ситуації та засобів комунікації; тексти у галузі морського права є багаторівневими структурами, ефективно та успішно сприйняття яких зумовлене головним чином професійним запитом читача та його спеціальними знаннями.

Адекватність передачі текстів морського права при перекладі трактується як збереження мовностилістичних параметрів вихідного тексту та його прагматичних характеристик, у той час, як правова адекватність перекладу текстів міжнародного права полягає у здатності тексту перекладу володіти такою ж регулятивною дією, як і текст оригіналу. Міжнародно-правовий переклад є перекладом з однієї правової системи в іншу правову систему, тому найбільші складнощі у цьому процесі викликає переклад термінології та окремих мовних конструкцій, оскільки існує проблема невідповідності текстових конвенцій мови оригіналу текстовим конвенціям, які існують у мові перекладу.

Дискурс морського права – це інституційний дискурс, «синтез» юридичного та дипломатичного дискурсів. Дискурс міжнародного права – це тип комунікації, що має особливу креативно-деонтичну (нормотворчу та зобов'язуючу) функцію в соціокультурному універсумі, зокрема, він узгоджує правові цінності шляхом їхнього припису або рекомендації як моделей поведінки, яка координує національні, групові, інституційні стратегії суб'єктів-держав. Його характерними рисами є високий рівень інституційності, формалізованості, клішованості мовлення, багатосторонність взаємодії,

обмежене коло жанрів, що визначаються прагматичними потребами учасників комунікації.

Жанрова типологія текстів морського права Європейського Союзу визначається ієрархією джерел морського права у ЄС: основне джерело – Конвенція ООН 1982 року, система правових актів включає регламенти, директиви і рішення, де директиви – це нормативно-правові акти загального характеру, в яких указуються цілі і результати, яких слід досягти суб'єктам європейського права, проте цей документ надає національним урядам повну свободу обирати форму і способи досягнення цих результатів. Окремими видами джерел права ЄС є рішення Суду ЄС, загальні принципи права і міжнародно-правові угоди. Серед останніх – конвенції – міжнародні договори, що укладаються на рівні урядів зі спеціальних питань співробітництва та є однією з форм кодифікації міжнародного права в ООН та ЄС.

Документи з міжнародного морського права, які створюються в рамках Європейського Союзу, мають у їх структурі такі основні частини: назва документу та основна інформація про його авторів, дату та мету прийняття; преамбула; центральна нормотворча (постановляюча) частина; додатки.

Лінгвістичними характеристиками мови міжнародно-правових документів у сфері морського права на лексико-семантичному рівні визначено широке застосування власних назв, аббревіатур, термінологічних одиниць, стертих метафор, добір прислівників офіційного стилю, використання складних слів замість їх заміників у формі словосполучень та наявність значної кількості сталих виразів як засобів створення клішованих мовних зворотів. На граматико-синтаксичному рівні таким текстам характерні: використання модальних та перформативних дієслів як маркерів обов'язковості / необов'язковості виконання певних умов, уживання дієслівних форм *Participle II* та *Participle I*, використання форм пасивного стану, умовного стану дієслів, тенденція до складних побудов, однорідних членів речення, полісиндетону та вставних конструкцій як засобу створення інформативних текстів.

Відтворення структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів міжнародного морського в українськомовних перекладах відбувається із застосуванням лексичних, лексико-семантичних, граматичних та лексико-граматичних перекладацьких трансформацій. При відтворенні в українськомовних перекладах структурно-семантичних особливостей англійськомовних текстів у галузі морського права найчастіше застосовуються лексико-семантичні перекладацькі трансформації (33,6%), серед яких основною є диференціація (18,2%) як засіб уточнення значення лексичної одиниці при перекладі. Практично в такій же мірі використовуються граматичні трансформації (31,8%), серед яких домінують граматичні заміни (14,5%) та додавання (12,7%). Менше використовуються лексичні перекладацькі трансформації (25,5%), які найчастіше представлені калькуванням (16,4%). Найменш частотними трансформаціями при перекладі текстів морського права є лексико-граматичні (9,1%), представлені здебільшого цілісним перетворенням (7,3%).

Основними трансформаціями, які застосовуються при перекладі текстів у галузі морського права, є: 1) диференціація (18,2%), що застосовується при перекладі окремих лексичних одиниць з метою уточнення значення такої одиниці, що проясняє загальний контекст, в якому вона використовується; 2) калькування (16,4%), яке доцільно застосовувати при перекладі окремих термінологічних одиниць, сталих виразів морського права, однорідних членів і окремих фраз, коли існує можливість їх покомпонентної передачі засобами української мови; 3) граматичні заміни (14,5%), які передбачають заміну однієї частини мови іншою або заміни граматичних категорій числа, стану або часу, що дозволяє якнайбільш точно передати значення тексту та його компонентів відповідно до граматичного ладу мови перекладу; та 4) додавання (12,7%), що передбачає додавання службових частин мови з метою уточнення синтаксичних зв'язків у реченні, а також для пояснення окремих явищ з метою уникнення неточностей тлумачення правових норм.

До перспективних напрямків подальшого дослідження належать уточнення поняття дискурсу морського права та дослідження його визначальних характеристик, а також вивчення засобів досягнення адекватності та еквівалентності перекладу текстів на базі різнотипних документів, що належать до дискурсу морського права.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анцелевич Г. А. История развития международного морского права: (монография). Киев: Внешняя торговля, 2008. 346 с.
2. Бабич Д. О., Баранва С. В. Проблема вивчення юридичного дискурсу в сучасній лінгвістиці. URL: <http://r250.sudu.edu.ua/bitstream/123456789/26219/1/Babych%20.pdf>.
3. Баскаков А. Н. Современная турецкая юридическая терминология и ее лексикографическое оформление // Тюркская лексикология и лексикография. Москва: Наука, 1971. С. 16—21.
4. Вереш М. Т. Лексико-семантичні та лінгвопрагматичні особливості німецької християнсько-богословської терміносистеми. Дис. Львів, 2016. 215 с.
5. Войцева К. А. Польская морская терминология в «Приморской трилогии» С. Жеромского. URL: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/12492/1/46-55.pdf>.
6. Волкова Т. А. Дипломатический дискурс в аспекте стратегичности перевода и коммуникации (на материале английского и русского языков). Дисс. Тюмень, 2007. Автореферат. 24 с.
7. Гальперин И. Р. Текст как объект лингвистического исследования. 5-е изд., стереотип. Москва: Ком. Книга, 2007. 144 с.
8. Гальперин И. Р. Очерки по стилистике английского языка. Москва: Изд-во литературы на иностранных языках, 1958. 460 с.
9. Гась С. Г. Образ России в российском дипломатическом дискурсе // *Investigationes Linguisticae*. 2008. Vol. XVI. P. 25—32.
10. Гришина О. А. Аналіз фахових наукових текстів для читання англійською мовою майбутніми інженерами // Педагогічні науки: Збірник наукових праць. 2015. № 126. С. 46—52.

11. Дайнеко В. В., Борисенко І. І., Євтушенко В. В. English in international documents and diplomatic correspondence (Англійська мова в міжнародних документах і дипломатичній кореспонденції). Київ: Довіра, 1999. 416 с.

12. Додин Е. В., Серафимов В. В. Санкционированное вмешательство в сфере торгового мореплавания. Одесса: Юрид. лит., 2001. 152 с.

13. Дорда С. Про деякі особливі характеристики юридичного дискурсу // Світогляд — Філософія — Релігія. Збірник наукових праць. 2014. № 5. С. 146—154.

14. Єлезаров О. П. Деякі питання кодифікації національного морського права // Право і суспільство. 2016. № 5. Ч. 2. С. 197—200.

15. Касяненко Д. С. До питання еквівалентності й адекватності у перекладі законодавчих актів ЄС // Нова філологія. 2012. № 50. С. 141—144.

16. Касяненко Д. С. Особливості перекладу та лексичної гармонізації законодавчих актів ЄС в контексті євроінтеграції України. Дис. Одеса, 2011. Автореферат. 21 с.

17. Кашкин С. Ю. Право европейского союза: учебник для вузов / под ред. С. Ю. Кашкина; 3-е изд., перераб. и доп. Москва: Издательство Юрайт; Высшее образование, 2010. 1119 с.

18. Кибрик А. А. Анализ дискурса в когнитивной перспективе. Дисс. В виде научного доклада, составленная на основе опубликованных работ. Москва, 2003. 90 с.

19. Кожемякин Е. А. Лингвистические стратегии институциональных дискурсов // Современный дискурс-анализ. Лингвистические измерения дискурса. 2011. № 3. С. 62—69.

20. Колодзян Д. Ю. Імплементация норм міжнародної морської організації з питань безпеки мореплавства у законодавство України // Науковий вісник Херсонського державного університету. 2013. № 3. Т. 2. С. 180—183.

21. Колтунова М. Контактоустанавливающий блок в первичном деловом диалоге: его конвенциональная природа // Современный дискурс-анализ. 2014. № 11. С. 4—10.

22. Кравченко Н. К. Міжнародно-правовий дискурс: когнітивно-комунікативний аспект. Дис. Київ, 2007. Автореферат. 22 с.

23. Криворучко А. И. К вопросу о классификации юридических текстов в переводческом аспекте. URL: http://vestnik.pstu.ru/get/_res/fs/file.pdf/4894/C5file.pdf.

24. Кузнецов С. О., Аверочкина Т. В. Морське право. Одеса: Фенікс, 2011. 382 с.

25. Кулик О. П., Сердачук П. Д. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи. Київ: Україна, 2001. URL: <http://pulib.if.ua/book/249>.

26. Куликова О. В. Формирование языковой компетенции у студентов нелингвистических специальностей в свете когнитивной теории интерпретации текста // Актуальные проблемы лингвистики и лингводидактики иностранного языка делового и профессионального общения: материалы IV междунар. науч.-практ. конф. Москва, 2010. С. 242.

27. Кулієв А., Кульбаба В. Правовий зміст та особливості поняття «юрисдикція» в міжнародному морському праві // Підприємництво, господарство і право. 2018. № 10. С. 224—228.

28. Лантюхова Н. Н., Загоровская О. В., Литвинова Т. А. Термин: определение понятия и его существенные признаки // Вестник Воронежского института ГПС МЧС России. 2013. № 1 (6). С. 42—45.

29. Левитан К. М. Юридический перевод: основы теории и практики. Учебное пособие. Москва: Проспект, 2014. 338 с.

30. Лось О. В. Особливості перекладу термінів в документах міжнародного права // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2013. № 108.1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2013_1_108_53.

31. Матус В. Особливості перекладу юридичних текстів із турецької мови // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер.: Лінгвістика. 2011. № 15. С. 316—320.

32. Мельничук М. В., Осипова В. М. Проблемы перевода экономических и юридических текстов в контексте особенностей специальных терминов // Austrian Journal of Humanities and Social Sciences. 2015. № 5-6. С. 71—75.

33. Морское право Украины / В. В. Демиденко, А. Н. Шемякин, А. О. Балобанов и др. Одесса: АО БАХВА, 1996. 140 с

34. Нестерович В. Проблемы перевода юридических терминов // Научная жизнь. 2011. № 2 (19). С. 77—79.

35. Овлащенко А. ЕС: Единая морская политика как императив // Современная Европа. № 1 (33). Январь – март. 2008. С. 42—52.

36. Островская Т. Поведенческий дискурс элитарной личности: признаки и функции // Современный дискурс-анализ. 2014. № 11. С. 11—20.

37. Павленко Ж. О. Юридичний дискурс в контексті діалектичного підходу до юридичної аргументації: особливості і функції // Логіка і право: матеріали VII регіон. наук.-практ. конф., 15 травня 2015 р. Харків, 2015. С. 7—13.

38. Пономаренко О. В. Витоки дипломатичного дискурсу: від античних посланників до середньовічних драгоманів // Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. 2012. № 19. С. 124—128.

39. Пономаренко О. Інтердискурсивність як провідна риса дипломатичного дискурсу (на матеріалі виступів экс-Міністра закордонних справ Італії Дж. Терці ді Сант-Агата на IX Конференції Послів у Римі) // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2014. № 1 (47). С. 30—35.

40. Пономарьова Л. В. Юридичний текст як формальне вираження юридичного дискурсу // Университетская наука – 2010: в 3 т.: тез. докл.

международ. науч.-техн. конф. (Мариуполь, 18-20 мая 2010 г.). Мариуполь: ПГТУ, 2010. Т. 3. С. 199.

41. Попова З. Д., Стернин И. А. Текст, дискурс и проблема эффективности коммуникации // Текст – дискурс – картина мира. 2005. № 1. С. 4—8.

42. Попович Н. М. Концептуальна еквівалентність у перекладі текстів євролекту // Безпековий, політичний, економічний та гуманітарний виміри сучасного етапу європейської та євроатлантичної інтеграції України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, присвяченої 70-ій річниці створення ДВНЗ «Ужгородський національний університет» (м. Ужгород, 5 грудня 2015 р.). Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2015. С. 244—263.

43. Саракуца М. О. Система джерел права Європейського Союзу // Право і безпека. 2010. № 4 (36). С. 27—31.

44. Слюсар О. С. Членство в міжнародній морській організації як фактор інтенсифікації розвитку торговельного мореплавства України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2013. № 23. Ч. 1. Т. 1. С. 269—272.

45. Современное международное морское право. Режим вод и дна мирового океана / отв. ред. М. И. Лазарев. Москва: Право. 2006. 296 с.

46. Стегалюк А. В. Особливості перекладу українською мовою професійної термінології текстів науково-технічного спрямування // Інформаційні технології в освіті, науці та виробництві. 2014. № 5 (10). С. 216—225.

47. Степанова М. А. Медиаполитический дискурс: профилирование как инструмент интерпретации // Филологические науки. Вопросы теории и практики. 2015. № 2 (44): в 2-х ч. Ч. II. С. 177—180.

48. Стилї української мови. URL: http://mova.vn.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=13:2011-01-04-17-30-47&catid=5:2011-01-04-16-02-09&Itemid=12.

49. Судус Ю. В. Прагматичні засоби реалізації стратегії дискредитації в дипломатичному мовленні (на матеріалі промов Д. Б. Байєра) // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2015. № 13. С. 182—190.

50. Терентий Л. М. Дипломатический дискурс как особая форма политической коммуникации // Вопросы когнитивной лингвистики. 2010. № 1. С. 47—56.

51. Товт І. С. Специфіка функціонування та особливості мови дипломатичних документів // Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО КНЛУ. 2009. № 18. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvkyu/2009_18/3.pdf.

52. Ходаковська О. О. Переклад англomовного законодавчого дискурсу: граматичні труднощі. URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/4928/1/Xodakovska_155_160.pdf.

53. Чернікова Л. Ф. Переклад як вид мовленнєвої діяльності. Особливості юридичного перекладу // Культура народів Причорномор'я. 2014. № 267. С. 180—184.

54. Чернікова Л. Ф. Переклад як вид мовленнєвої діяльності. Особливості юридичного перекладу // Культура народів Причорномор'я. 2014. № 267. С. 180—184.

55. Шабуніна В. В. Переклад юридичного тексту в контексті міжкультурної правової комунікації // *Studia Linguistica*. 2012. № 6. С. 220—226.

56. Швейцер А. Д. Теория перевода: статус, проблемы, аспекты. Москва: Наука, 1988. 215 с.

57. Шемякін О. М. Еволюція структури й змісту права користування морем: теорія та практика. Дис. Київ, 2005. Автореферат. 40 с.

58. Шепелев А. Н. Характеристика юридического языка // Социально-экономические явления и процессы. 2012. № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/harakteristika-yuridicheskogo-yazyka>.

59. Шкилев Р. Е. К вопросу о специфике юридического перевода. URL: http://www.rusnauka.com/4_SND_2014/Philologia/6_157900.doc.htm.

60. Шлепнев Д. Н., Зурабов А. Л. Прагматические аспекты юридического перевода: фактор целевой аудитории, классификация рецепторов. URL: <http://www.france-jus.ru/upload/library/>.

61. Яцишин Н. П. Юридична термінологія як спеціалізована система правових понять // Термінологічний вісник. 2013. № 2 (2). С. 99—103.

62. Abelson R. Psychological status of script concept // *American Psychologist*. 1981. V. 36. P. 715—729.

63. Cabré T. M. Terminology. Theory, methods and applications // *Terminology and Lexicography Research and Practice* / ed. by H. Sonneveld, S. E. Wright. 1st ed. Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 1999. P. 60—75.

64. Coanca M. Common language vs. specialized language. URL: <ftp://ftp.repec.org/opt/ReDIF/RePEc/rau/jisomg/SP11/JISOM-SP11-A22.pdf>.

65. De Beaugrande R. The Story of Discourse Analysis. URL: <http://www.beaugrande.com/StoryDiscAnal.htm>.

66. Goggins S. P., Mascaro C. Social Media Discourse and Culture: A Proposal for Comparative Informatics Research. URL: <http://www.itu.dk/people/rkva/IWCI-2011/positionPapers/ComparativeInformaticsStudyProposal-FINAL-V3.pdf>.

67. Hartmann P. Language as a Linguistic Problem // *Language in the 20th century*. Göttingen: Vandenhoeck & Ruprecht, 1966. P. 29—63.

68. Koskinen K. Beyond Ambivalence: Posmodernity and the Ethics of Translation. Tampere: University of Tampere, 2000. 130 p.

69. Language, power and ideology: studies in political discourse / ed. by R. Wodak. *Critical Theory 7*. Amsterdam: Benjamins, 1989. 289 pp.

70. Laurea T. di. *An Insight into the Translation of International Legal Language: A Case Study on the Language of Andrew Clapham's Human Rights*. Padua: Università degli Studi di Padova, 2012. 195 p.

71. Nagy I. K. *English for Special Purposes: Specialized Languages and Problems of Terminology* // *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*. 2014. Vol. 6, 2. P. 261—273.

72. *News as a discourse* / ed. by T. A. van Dijk. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associate Publishers, 1988. 200 p.

73. Nord Ch. *Translating as a purposeful activity: Functionalist approaches explained*. Manchester: St. Jerome, 1997. 154 p.

74. O'Keeffe A. *Media and discourse analysis*. URL: [http://dspace.mic.ul.ie/bitstream/10395/1681/2/O%E2%80%99Keeffe,%20A.%20\(2011\)%20%E2%80%98Media%20and%20Discourse%20Analysis%E2%80%99\(Book%20Chapter\).pdf](http://dspace.mic.ul.ie/bitstream/10395/1681/2/O%E2%80%99Keeffe,%20A.%20(2011)%20%E2%80%98Media%20and%20Discourse%20Analysis%E2%80%99(Book%20Chapter).pdf).

75. Politis M., Canellopoulou-Botti M. *Le sort des référents pragmatologiques dans le texte d'arrivée en traduction juridique [The Fate of Pragmatological Referents in the Text in Legal Translation]*. URL: <http://www.tradulex.com/Actes2000/Politis.pdf>.

76. Scherner M. "Text" – "Speech" – "Discourse". *Competing definitions in the early years of text linguistics // Semantic fighting. Power and language in the sciences* / ed. by E. Felder. Berlin, New York: Walter de Gruyter, 2006. P. 373—394.

77. *The International Journal of Marine and Coastal Law*. № 27 (2012). P. 713.

78. Wagner A., Cheng L. *Exploring Courtroom Discourse: The Language of Power and Control*, Ashgate, 2001. 245 p.

79. Wiśniewski K. *Discourse analysis*. URL: <http://www.tlumaczenia-angielski.info/linguistics/discourse.htm>.

80. Zethsen K. K. *The Dogmas of Technical Translation – Are They Still Valid?* URL: http://pure.au.dk/portal/files/9952/H23_05.pdf.

СПИСОК ДОВІДКОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ

(EM) — Короткий Р. М. Енциклопедія морів. Одеса: Латстар – Морская книга, 2000. 156 с.

(LE) — Селіванова О. О. Лінгвістична енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2011. 844 с.

(ЮЕ) — Юридична енциклопедія: В 6 т. / Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана. Т. 6: Т-Я. 2004. 768 с.

(DTS) — Shuttleworth M., Cowie M. Dictionary of Translation Studies. Manchester: M239NH, UK, 1997. 223 p.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

(ДЕС) — Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) № 2016/1629 від 14 вересня 2016 року про встановлення технічних вимог до суден внутрішнього плавання, про внесення змін до Директиви 2009/100/ЄС і про скасування Директиви 2006/87/ЄС. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_012-16.

(КНА) — Конвенція про боротьбу з незаконними актами, спрямованими проти безпеки морського судноплавства 1988 року (укр/рос). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_220.

(DEU) — Directive (EU) 2016/1629 of the European Parliament and of the Council of 14 September 2016 laying down technical requirements for inland waterway vessels, amending Directive 2009/100/EC and repealing Directive 2006/87/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32016L1629>.

(SUA) — Convention for the Suppression of Unlawful Acts of Violence against the Safety of Maritime Navigation (SUA Convention). URL: http://oceansbeyondpiracy.org/sites/default/files/SUA_Convention_and_Protocol.pdf.

ДОДАТОК

**Фрагменти англійськомовних текстів дискурсу міжнародного
морського права та їх переклад українською мовою**

	Фрагмент англійськомовного тексту	Переклад українською мовою
1.	<i>Since the <u>CCNR</u> has built up significant expertise in developing and updating technical requirements for inland navigation vessels, that expertise <u>should be fully used</u> to benefit the inland waterways in the Union (DEU: URL).</i>	<i>Оскільки <u>CCNR</u> накопичила значний досвід у розробці та оновленні технічних вимог до суден внутрішнього плавання, такий досвід <u>повинен бути повною мірою використаний</u> на користь внутрішніх водних шляхів у Союзі (ДЄС: URL).</i>
2.	<i><u>A European Committee for drawing up Standards in Inland Navigation (CESNI)</u>, acting under the auspices of the CCNR and open to experts from all Member States, is responsible for drawing up the technical standards in the field of <u>inland navigation</u> to which reference should be made by the Union (DEU: URL).</i>	<i><u>Європейський комітет з вироблення стандартів у сфері внутрішнього судноплавства (CESNI)</u>, що діє під егідою CCNR і відкритий для фахівців з усіх держав-членів, несе відповідальність за вироблення технічних стандартів у сфері <u>внутрішнього судноплавства</u>, якими повинен керуватися Союз (ДЄС: URL).</i>
3.	<i>Union inland navigation certificates <u>attesting</u> that craft are fully compliant with the technical</i>	<i>Свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами, <u>які засвідчують повну</u></i>

	<i>requirements <u>should be valid</u> on all Union inland waterways (DEU: URL).</i>	<i>відповідність плавучих засобів технічним вимогам, <u>повинні бути дійсними</u> на усіх внутрішніх водних шляхах Союзу (ДЄС: URL).</i>
4.	<i>There should be greater <u>harmonisation</u> of the conditions for the issuing, by <u>Member States</u>, of supplementary Union inland navigation certificates for operations on Zone 1 and 2 <u>waterways (estuaries)</u> and for operations on Zone 4 waterways (DEU: URL).</i>	<i>Необхідно досягти більшої <u>гармонізації</u> умов видачі <u>державами-членами</u> додаткових свідоцтв про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами Союзу для експлуатації у <u>водних шляхах (гирлах)</u> зон 1 і 2 та у водних шляхах зони 4 (ДЄС: URL).</i>
5.	<i>In the interest of safety, standards <u>should be harmonised</u> to a high degree and in such a way that there is no reduction in <u>safety standards</u> on the Union <u>inland waterways</u> (DEU: URL).</i>	<i>В інтересах безпеки стандарти <u>повинні бути гармонізовані</u> високою мірою і так, щоб не знизити <u>стандарти безпеки</u> на <u>внутрішніх водних шляхах</u> Союзу (ДЄС: URL).</i>
6.	<i>However, Member States should be allowed, after consulting <u>the Commission</u>, to establish specific provisions concerning additional or reduced technical requirements for certain zones, provided that such measures are limited to the specific subjects set out in <u>Annexes III and IV</u> (DEU: URL).</i>	<i>Однак державам-членам, після консультацій із <u>Комісією</u>, необхідно дозволити запроваджувати спеціальні положення стосовно додаткових чи знижених технічних вимог для деяких зон, за умови що такі заходи обмежені конкретними сферами, визначеними у <u>додатках</u></i>

		<i>III i IV</i> (ДЄС: URL).
7.	<i>While maintaining an adequate level of <u>safety</u>, Member States should have the possibility to derogate from <u>this Directive</u> in certain cases related to navigable waterways that are not linked to the inland waterways of other Member States or to certain craft that operate exclusively on a national waterway</i> (DEU: URL).	<i>Підтримуючи належний рівень <u>безпеки</u>, держави-члени повинні мати можливість відступати від вимог цієї <u>Директиви</u> у деяких випадках, пов'язаних із судноплавними водними шляхами, не сполученими із внутрішніми водними шляхами інших держав-членів, або з деякими плавучими засобами, що експлуатуються виключно на національних водних шляхах</i> (ДЄС: URL).
8.	<i>Where such derogations cover all <u>craft navigating</u> in a Member State, it would be a <u>disproportionate and unnecessary obligation</u> for that Member State to transpose all of the obligations set out in this Directive</i> (DEU: URL).	<i>Якщо такі відступи поширюються на усі <u>судна</u>, які плавають у державі-члені, то зобов'язання такої держави-члена транспонувати усі встановлені у цій Директиві <u>зобов'язання</u> буде <u>непропорційним та непотрібним</u></i> (ДЄС: URL).
9.	<i>Member States cannot issue <u>Union inland navigation certificates</u> unless they have transposed the relevant obligations under this Directive</i> (DEU: URL).	<i>Держави-члени не можуть видавати <u>свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами</u>, якщо вони не транспонували відповідні зобов'язання, передбачені цією Директивою</i>

		(ДЄС: URL).
10.	<i>Derogations from this Directive and recognition of <u>equivalences</u> for specific craft <u>should be possible</u> in order to accommodate alternative approaches or to promote innovation or to prevent unreasonable costs, provided that equivalent or adequate safety is ensured (DEU: URL).</i>	<i>Повинна бути забезпечена можливість відступити від вимог цієї Директиви та визнати <u>рівнозначність</u> для окремих плавучих засобів, щоб врахувати альтернативні підходи, або щоб сприяти інноваціям, або щоб запобігти невиправданим витратам, за умови гарантування такого самого або достатнього рівня безпеки (ДЄС: URL).</i>
11.	<i>In order to ensure <u>uniform conditions</u> for the implementation of this Directive, implementing powers should be conferred on the Commission concerning such derogations and recognitions of equivalences (DEU: URL).</i>	<i>Щоб забезпечити <u>однакові умови</u> імплементації цієї Директиви, виконавчі повноваження стосовно таких відступів та визнання рівнозначності повинні бути покладені на Комісію (ДЄС: URL).</i>
12.	<i>The Commission should have the possibility to refer to recommendations by <u>CESNI</u> on such derogations and recognitions of equivalences (DEU: URL).</i>	<i>Комісія повинна мати можливість звернутися до рекомендацій <u>CESNI</u> щодо таких відступів та визнання рівнозначності (ДЄС: URL).</i>
13.	<i>Those powers should be exercised in accordance with <u>Regulation (EU) No 182/2011 of the European Parliament and of the Council (1)</u></i>	<i>Згадані повноваження повинні здійснюватися відповідно до <u>Регламенту Європейського Парламенту і Ради (ЄС)</u></i>

	(DEU: URL).	№ 182/2011 (1) (ДЄС: URL).
14.	<p><i>For reasons of <u>administrative, technical and economic efficiency</u>, Member States should have the possibility to designate <u>competent authorities</u> responsible for ensuring conformity with this Directive and its correct application in accordance with their <u>national practices</u></i></p> <p>(DEU: URL).</p>	<p><i>З міркувань <u>адміністративної, технічної та економічної ефективності</u> держави-члени повинні мати можливість визначати <u>компетентні органи</u>, відповідальні за забезпечення дотримання цієї Директиви та її правильне застосування згідно з <u>національною практикою</u></i></p> <p>(ДЄС: URL).</p>
15.	<p><i>A Union inland navigation certificate should be issued to a <u>craft</u> that passes a <u>technical inspection</u> carried out prior to that craft <u>being put into service</u></i></p> <p>(DEU: URL).</p>	<p><i>Свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами повинне видаватися <u>плавучому засобу</u>, що пройшов <u>технічну перевірку</u>, проведеному до <u>введення в експлуатацію</u> такого плавучого засобу</i></p> <p>(ДЄС: URL).</p>
16.	<p><i>The competent authorities of the Member States <u>should be entitled</u> at any time to control such compliance and the availability on board of a <u>valid inland navigation certificate</u></i></p> <p>(DEU: URL).</p>	<p><i>Компетентні органи держав-членів <u>повинні мати право</u> у будь-який час проконтролювати таку відповідність та наявність на борту <u>дійсного</u> свідоцтва про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами</i></p> <p>(ДЄС: URL).</p>
17.	<p><i><The Parties> have agreed as follows: For the purposes of this</i></p>	<p><i>Для цілей цієї Директиви застосовуються такі терміни та</i></p>

	<i>Directive, the following definitions apply: (a) ‘<u>craft</u>’ means a vessel or item of floating equipment (DEU: URL);</i>	<i>означення: (a) «<u>плавучий засіб</u>» означає судно або одиницю плавучого обладнання (ДЄС: URL);</i>
18.	<i>(b) ‘<u>vessel</u>’ means an inland waterway vessel or <u>seagoing ship</u> (DEU: URL);</i>	<i>(b) «<u>судно</u>» означає судно внутрішнього плавання або <u>морське судно</u> (ДЄС: URL);</i>
19.	<i>(c) ‘<u>inland waterway vessel</u>’ means a vessel intended solely or mainly for navigation on inland waterways (DEU: URL);</i>	<i>(c) «<u>судно внутрішнього плавання</u>» означає судно, призначене виключно або переважно для плавання на внутрішніх водних шляхах (ДЄС: URL);</i>
20.	<i>(d) ‘<u>tug</u>’ means a vessel specially <u>built</u> to perform towing operations (DEU: URL).</i>	<i>(d) «<u>буксир</u>» означає судно, <u>збудоване</u> спеціально для виконання операцій з буксирування (ДЄС: URL);</i>
21.	<i>(e) ‘<u>pusher</u>’ means a vessel specially built to propel a pushed convoy (DEU: URL).</i>	<i>(e) «<u>штовхач</u>» означає судно, збудоване спеціально для забезпечення руху штовханого складу (ДЄС: URL).</i>
22.	<i>The Commission <u>is empowered</u> to adopt delegated acts <u>in accordance with Article 32 concerning amendments to Annex I so as to modify the classification of a waterway, including the addition and deletion of waterways</u> (DEU: URL).</i>	<i>Комісія <u>уповноважена</u> ухвалювати делеговані акти <u>відповідно до статті 32 стосовно внесення змін до додатка I щодо класифікації водних шляхів, включаючи додавання і видалення водних шляхів</u> (ДЄС: URL).</i>

23.	<i>Such <u>amendments</u> to Annex I may be made only on request by the Member State concerned, for waterways on its territory (DEU: URL).</i>	<i>Такі <u>зміни</u> до додатка I можуть бути внесені лише на вимогу відповідної держави-члена щодо водних шляхів на її території (ДЄС: URL).</i>
24.	<i>Member States shall ensure that craft referred to in Article 2(1) <u>operating</u> on the Union inland waterways <u>referred to</u> in Article 4 <u>are constructed and maintained</u> in accordance with the requirements set out in this Directive (DEU: URL).</i>	<i>Держави-члени повинні забезпечити, щоб вказані у статті 2(1) плаваючі засоби, що <u>експлуатуються</u> на <u>зазначених</u> у статті 4 внутрішніх водних шляхах Союзу, <u>будувалися та обслуговувалися</u> згідно з вимогами, встановленими у цій Директиві (ДЄС: URL).</i>
25.	<i>Member States shall, <u>upon issuance of a Union inland navigation certificate</u>, verify that the craft in question has not already been issued a valid certificate referred to in Article 7 (DEU: URL).</i>	<i><u>Після видачі свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами</u> держави-члени повинні перевірити, чи відповідному плаваючому засобу вже не видано дійсного свідоцтва, зазначеного у статті 7 (ДЄС: URL).</i>
26.	<i>The Union inland navigation certificate shall be drawn up in accordance with the model <u>provided for</u> in Annex II (DEU: URL).</i>	<i>Свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами повинне бути складене відповідно до <u>наведеного</u> у додатку II зразка (ДЄС: URL).</i>
27.	<i>Craft <u>carrying a valid Union inland</u></i>	<i>Плаваючому засобу, <u>що має дійсне</u></i>

	<p><i>navigation certificate or a certificate issued pursuant to <u>Article 22 of the Revised Convention for Rhine Navigation</u> shall be provided with a supplementary Union inland navigation certificate in accordance with Article 23 of this Directive (DEU: URL).</i></p>	<p><i>свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами або свідоцтво, видане відповідно до <u>статті 22 Переглянутої конвенції про судноплавство по Рейну</u>, повинне <u>бути надане</u> додаткове свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами Союзу відповідно до статті 23 цієї Директиви (ДЄС: URL).</i></p>
28.	<p><i>The supplementary Union inland navigation certificate shall be drawn up in accordance with the model provided for in Annex II and shall be issued by the competent authorities <u>under the conditions</u> laid down for the waterways <u>concerned</u> (DEU: URL).</i></p>	<p><i>Додаткове свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами складається відповідно до наведеного у додатку II зразка та видається компетентними органами <u>згідно з умовами</u>, встановленими для <u>відповідних</u> водних шляхів (ДЄС: URL).</i></p>
29.	<p><i>The competent authorities of Member States may issue a provisional Union inland navigation certificate:</i></p> <p><i>(a) to craft that intend to travel to a certain place with the permission of the competent authority <u>in order to</u></i></p>	<p><i>Компетентні органи держав-членів можуть видавати тимчасові свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами:</i></p> <p><i>(a) плавучим засобам, які запланували переміщення до</i></p>

	<i>obtain a Union inland navigation certificate (DEU: URL);</i>	<i>певного місця з дозволу компетентного органу <u>для отримання</u> свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами (ДЄС: URL);</i>
30.	<i>(b) to craft whose Union inland navigation certificate <u>has been lost, damaged or temporarily withdrawn</u> as referred to in Articles 13 and 15 or in Annexes II and V (DEU: URL);</i>	<i>(b) плавучим засобам, свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами яких <u>втрачено, пошкоджено або тимчасово вилучено</u>, як зазначено у статтях 13 і 15 або у додатках II і V (ДЄС: URL);</i>
31.	<i>(c) to craft whose Union inland navigation certificate <u>is being prepared</u> following a successful inspection (DEU: URL).</i>	<i>(c) плавучим засобам, свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами яких <u>готуються до видачі</u> після успішної перевірки (ДЄС: URL).</i>
32.	<i>The provisional Union inland navigation certificate shall be issued only where the <u>navigability</u> of the craft, floating establishment or floating object appears to have been adequately ensured. It shall be drawn up using the model provided for in Annex II (DEU: URL).</i>	<i>Тимчасове свідоцтво Союзу про <u>придатність до плавання</u> внутрішніми водними шляхами видається лише у разі належного забезпечення судноплавності плавучого засобу, плавучої споруди або плавучого об'єкта. Воно складається на основі наведеного у</i>

		додатку II зразка (ДЄС: URL).
33.	<i>The period of validity of Union inland navigation certificates issued to <u>newly built craft</u> shall be determined by the competent authority and shall not exceed: (a) five years in the case of passenger and high-speed vessels; (b) 10 years in the case of all other craft (DEU: URL).</i>	<i>Строк дії свідоцтв Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами, виданих <u>новозбудованим плавучим засобам</u>, визначається компетентним органом і не повинен перевищувати: (a) п'ять років для пасажирських і швидкісних суден; (b) 10 років для усіх інших плавучих засобів (ДЄС: URL).</i>
34.	<i>In the case of craft already <u>in operation</u> before the technical inspection takes place, the competent authority shall set the period of validity of the Union inland navigation certificate on a case-by-case basis, <u>in the light of the results of the inspection</u> (DEU: URL).</i>	<i>Щодо плавучих засобів, які вже <u>перебувають в експлуатації</u> до проведення технічної перевірки, компетентний орган повинен визначати строк дії свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами окремо у кожному випадку, <u>враховуючи результати перевірки</u> (ДЄС: URL).</i>
35.	<i>The validity of a Union inland navigation certificate may be exceptionally extended without a technical inspection for not more than six months in accordance with Annexes II and V, by the competent</i>	<i>Строк дії свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами у виняткових випадках може бути подовжений компетентним органом, що його <u>видав або</u></i>

	<i>authority which <u>issued or renewed</u> it (DEU: URL).</i>	<i>поновив, без проведення технічної перевірки не більш ніж на шість місяців згідно з додатками II і V (ДЄС: URL).</i>
36.	<i>The Union inland navigation certificate shall be renewed <u>on expiry</u> of its period of validity in accordance with the conditions laid down in Article 6, following a technical inspection or check whether the craft complies with the technical requirements referred to in Annexes II and V (DEU: URL).</i>	<i>Свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами повинне бути поновлене <u>по закінченні</u> його строку дії згідно зі встановленими у статті 6 умовами після технічної перевірки на предмет відповідності плавучого засобу технічним вимогам, зазначеним у додатках II і V (ДЄС: URL).</i>
37.	<i>Union inland navigation certificates may be renewed by any competent authority that has been <u>notified</u> to the Commission <u>pursuant</u> to Article 6(3) (DEU: URL).</i>	<i>Свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами можуть бути поновлені будь-яким компетентним органом, <u>нотифікованим Комісії відповідно до статті 6(3)</u> (ДЄС: URL).</i>
38.	<i><u>Where Union inland navigation certificates are renewed</u>, the transitional provisions provided for in Annex II shall apply to the craft under the conditions specified in that Annex (DEU: URL).</i>	<i><u>Якщо свідоцтва Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами поновлені</u>, передбачені у додатку II перехідні положення застосовуються щодо плавучих засобів згідно з умовами, зазначеними у такому додатку</i>

		(ДЄС: URL).
39.	<i>In the event of <u>major alterations or major repairs</u> which affect the craft's compliance with the technical requirements referred to in Annexes II and V concerning its <u>structural soundness, navigation, manoeuvrability or special features</u>, that craft shall undergo, prior to any further voyage, the technical inspection provided for in Article 6 (DEU: URL).</i>	<i>У разі <u>значних змін або капітального ремонту</u>, які впливають на відповідність плавучого засобу зазначеним у додатках II і V технічним вимогам стосовно його <u>структурної цілісності, судноплавних, маневрених чи особливих характеристик</u>, такий плавучий засіб повинен перед будь-яким рейсом пройти технічну перевірку, передбачену статтею 6 (ДЄС: URL).</i>
40.	<i><u>Following that inspection</u>, the existing Union inland navigation certificate shall be amended to reflect the altered technical characteristics of the craft or that certificate shall be withdrawn and a new one issued (DEU: URL).</i>	<i><u>Після такої перевірки</u> наявне свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами повинне бути змінене відповідно до змінених технічних характеристик плавучого засобу, або таке свідоцтво підлягає вилученню, а нове свідоцтво повинне бути видане (ДЄС: URL).</i>
41.	<i><u>If the new certificate is issued in a Member State other than that which issued or renewed the initial certificate</u>, the competent authority which issued or renewed the</i>	<i><u>Якщо нове свідоцтво видане не у державі-члені, яка видала чи поновила первинне свідоцтво</u>, компетентний орган, що видав або поновив свідоцтво, повинен бути</i>

	<i>certificate shall be informed accordingly within 30 days from the date of issuance of the new certificate (DEU: URL).</i>	<i>повідомлений про це протягом 30 днів із дати видачі нового свідоцтва (ДЄС: URL).</i>
42.	<i><u>Pending the entry into force of agreements on the mutual recognition of navigation certificates between the Union and third countries, the competent authorities of a Member State may recognise the navigation certificates of craft from third countries for navigation within the territory of that Member State (DEU: URL).</u></i>	<i><u>До набуття чинності угод про взаємне визнання свідоцтв про придатність до плавання між Союзом і третіми країнами компетентні органи держави-члена можуть визнавати свідоцтва про придатність до плавання плавучих засобів з третіх країн для плавання у межах території такої держави-члена (ДЄС: URL).</u></i>
43.	<i>Member States shall ensure that each craft is assigned a unique <u>European vessel identification number (ENI)</u>, in accordance with <u>Annexes II and V (DEU: URL).</u></i>	<i>Держави-члени повинні забезпечити, щоб кожному плавучому засобу був присвоєний унікальний <u>європейський ідентифікаційний номер судна (ENI)</u> згідно з додатками II та V (ДЄС: URL).</i>
44.	<i>When issuing a Union inland navigation certificate, the competent authority shall include the <u>ENI therein (DEU: URL).</u></i>	<i>Видаючи свідоцтво Союзу про придатність до плавання внутрішніми водними шляхами, компетентний орган повинен включити <u>ENI до нього (ДЄС: URL).</u></i>

45.	<i>Each Member State shall draw up a list indicating the competent authorities responsible for assigning ENIs and shall notify the Commission <u>thereof</u>, as well as any changes to the list (DEU: URL).</i>	<i>Кожна держава-член повинна скласти список, у якому вказані компетентні органи, відповідальні за присвоєння ENI, та повідомити Комісію <u>про це</u> і про будь-які зміни до списку (ДЄС: URL).</i>
46.	<i>The Commission shall maintain an <u>up-to-date list</u> of competent authorities on an appropriate website (DEU: URL).</i>	<i>Комісія повинна вести <u>актуальний список</u> компетентних органів на відповідному веб-сайті (ДЄС: URL).</i>
47.	<i>The Commission shall keep the <u>EHDB</u> in order to support administrative measures for maintaining safety and ease of navigation and to ensure application of this Directive (DEU: URL).</i>	<i>Комісія повинна вести <u>EHDB</u> з метою сприяння реалізації адміністративних заходів із підтримання безпеки та зручності судноплавства та забезпечення застосування цієї Директиви (ДЄС: URL).</i>
48.	<i>The competent authority of a Member State may transfer <u>personal data</u> to <u>a third country</u> or international organisation provided that it does so only on a case-by-case basis and that the requirements of Regulation (EU) 2016/679, and in particular those set out in Chapter V thereof, are fulfilled (DEU: URL).</i>	<i>Компетентний орган держави-члена може передавати <u>персональні дані третій країні</u> або міжнародній організації, лише за умови що він це робить з урахуванням обставин кожного окремого випадку і що вимоги Регламенту (ЄС) 2016/679, зокрема визначені у його главі V, виконані (ДЄС: URL).</i>
49.	<i>Member States shall ensure that the</i>	<i>Держави-члени повинні</i>

	<i>competent authorities referred to in paragraph 3 carry out <u>the initial, periodical, special and voluntary inspections</u> referred to in this Directive (DEU: URL).</i>	<i>забезпечити, щоб вказані у параграфі 3 компетентні органи проводили <u>первинні, періодичні, спеціальні та добровільні перевірки</u>, зазначені у цій Директиві (ДЄС: URL).</i>
50.	<i>Each Member State shall draw up a list <u>indicating</u> its competent authorities which are responsible for carrying out technical inspections and shall notify the Commission thereof, including any changes to the list (DEU: URL).</i>	<i>Кожна держава-член повинна скласти список своїх компетентних органів, відповідальних за проведення технічних перевірок, та повідомити про це Комісію, у тому числі про будь-які зміни до списку (ДЄС: URL).</i>
51.	<i>The states parties to this Convention, <u>HAVING IN MIND</u> the purposes and principles of the Charter of the United Nations concerning the maintenance of <u>international peace and security</u> and the promotion of friendly relations and co-operation among States (SUA: URL),</i>	<i>Держави – учасниці цієї Конвенції, <u>беручи до уваги</u> цілі і принципи Статуту Організації Об'єднаних Націй (995_010), що стосуються підтримання міжнародного миру і безпеки та розвитку дружніх відносин і співробітництва між державами (КНА: URL),</i>
52.	<i><u>RECOGNIZING</u> in particular that everyone has the <u>right to life, liberty and security of person</u>, as set out in the <u>Universal Declaration of Human Rights</u> and the <u>International</u></i>	<i><u>визнаючи</u>, зокрема, що кожна людина має <u>право на життя, на свободу і на особисту недоторканість</u>, як це зазначено в <u>Загальній декларації прав людини</u></i>

	<i><u>Covenant on Civil and Political Rights</u></i> (SUA: URL),	(995_015) та <i><u>Міжнародному пакті про громадянські і політичні права</u></i> (995_043) (КНА: URL),
53.	<i><u>DEEPLY CONCERNED</u></i> about the world-wide escalation of acts of terrorism in all its forms, which endanger or take <u>innocent human lives</u> , jeopardize fundamental freedoms and seriously impair the dignity of human beings (SUA: URL),	<i><u>будучи глибоко занепокоєною</u></i> ескалацією в світі актів тероризму в усіх його формах, що піддають небезпеці або позбавляють <u>життя невинних людей</u> , становлять під загрозу основні свободи та серйозно зневажають гідність людської особи (КНА: URL),
54.	<i><u>CONSIDERING</u></i> that <u>unlawful acts against the safety of maritime navigation</u> jeopardize the safety of <u>persons and property</u> , seriously affect the operation of maritime services, and undermine the confidence of the peoples of the world in the safety of maritime navigation (SUA: URL),	<i><u>вважаючи, що незаконні акти, спрямовані проти безпеки морського судноплавства,</u></i> загрожують безпеці <u>людей і майна</u> , серйозно порушують морське сполучення та підривають віру народів світу в безпеку морського судноплавства (КНА: URL),
55.	<i><u>RECOGNIZING</u></i> the need for all States, <u>in combating unlawful acts against the safety of maritime navigation</u> , strictly to comply with rules and principles of general international law, <i><u>HAVE AGREED</u></i> as follows (SUA: URL).	<i>визнаючи необхідність суворого додержання всіма державами норм і принципів загального міжнародного права у <u>боротьбі з незаконними актами,</u></i> <i><u>спрямованими проти безпеки морського судноплавства,</u></i> домовились про таке (КНА: URL).

56.	<i>For the purposes of this Convention, “<u>ship</u>” means a vessel of any type whatsoever not permanently attached to the sea-bed, including dynamically supported craft, submersibles, or any other floating craft (SUA: URL).</i>	<i>Для цілей даної Конвенції «<u>судно</u>» означає будь-яке судно закріплене постійно на морському дні, включаючи судна з динамічним принципом підтримання, підводні апарати або будь-які інші плаваючі засоби (КНА: URL).</i>
57.	<i>This Convention does not apply to: 1. a warship; or 2. a ship <u>owned</u> or <u>operated</u> by a State when <u>being used</u> as a naval auxiliary or for customs or police purposes; or 3. a ship which has been withdrawn from navigation or laid up (SUA: URL).</i>	<i>Ця Конвенція не застосовується до: а) воєнного корабля; або б) судна, <u>що належать</u> державі або <u>експлуатується</u> нею, коли воно <u>використовується</u> як військово-допоміжне або для митних, або поліцейських цілей; або с) судна, що виведене з експлуатації або поставлене на прикол (КНА: URL).</i>
58.	<i>Nothing in this Convention affects the <u>immunities of warships</u> and other government ships operated for non-commercial purposes (SUA: URL).</i>	<i>Ніщо в цій Конвенції не торкається <u>імунітету</u> воєнних <u>кораблів</u> та інших державних суден, що експлуатуються в некомерційних цілях (КНА: URL).</i>
59.	<i>Any person also commits an <u>offence</u> if that person: 1. attempts to commit any of the offences set forth in <u>paragraph 1</u>; or 2. abets the commission of any of the</i>	<i>Будь-яка особа також вчинює <u>злочин</u>, якщо вона: а) намагається вчинити який-небудь із злочинів, <u>зазначених у пункті 1</u>; або</i>

	<p><i>offences set forth in paragraph 1 perpetrated by any person or is otherwise an accomplice of a person who commits such an offence; or</i></p> <p><i>3. threatens, <u>with or without a condition</u>, as is provided for under national law, aimed at compelling a physical or juridical person to do or refrain from doing any act, to commit any of the offences set forth in paragraph 1, subparagraphs (b), (c) and (e), if that threat is likely to endanger the safe navigation of the ship in question (SUA: URL).</i></p>	<p><i>b) підбурює до вчинення якого-небудь із злочинів, зазначених у пункті 1, що вчинюється будь-якою особою або є іншим чином співучасником особи, яка вчинює такий злочин; або</i></p> <p><i>с) погрожує, <u>з умовою чи без такої</u>, як це передбачено національним законодавством, з метою примусити фізичну чи юридичну особу вчинити яку-небудь дію чи утриматися від неї, вчинити який-небудь із злочинів, зазначених у підпунктах «b», «с» та «e» пункту 1, якщо ця загроза може погрожувати безпечному плаванню судна, про яке йде мова (КНА: URL).</i></p>
60.	<p><i>This Convention applies if the ship is navigating of is scheduled to navigate into, through or from waters beyond the outer limit of the <u>territorial sea</u> of a single State, or the lateral limits of its territorial sea with adjacent States (SUA: URL).</i></p>	<p><i>Ця Конвенція застосовується, якщо судно здійснює плавання або його маршрут включає плавання у води, через води чи з вод, розташованих за зовнішньою межею <u>територіального моря</u> будь-якої однієї держави або за боковими межами її територіального моря з сусідніми державами (КНА: URL).</i></p>

61.	<i>In cases where the Convention does not apply pursuant to paragraph 1, it <u>nevertheless</u> applies when the offender or the alleged offender is found in the territory of a State Party other than the State referred to in paragraph 1 (SUA: URL).</i>	<i>У випадках, коли ця Конвенція не застосовується згідно з пунктом 1, вона <u>принаймні</u> застосовується, якщо злочинець чи гаданий злочинець перебуває на території держави-учасниці іншої, ніж держава, зазначена у пункті 1 (КНА: URL).</i>
62.	<i>Each State Party shall make the offences set forth in article 3 <u>punishable</u> by appropriate penalties which take into account the grave nature of those offences (SUA: URL).</i>	<i>Кожна держава-учасниця передбачає відповідні покарання за злочини, зазначені в статті 3 (КНА: URL).</i>
63.	<i>Any State Party which has established jurisdiction mentioned in paragraph 2 shall notify the Secretary-General of the <u>International Maritime Organization</u> (hereinafter referred to as “<u>the Secretary-General</u>”) (SUA: URL).</i>	<i>Будь-яка держава-учасниця, яка встановила юрисдикцію, зазначену в пункті 2, повідомляє про це Генерального секретаря <u>Міжнародної морської організації</u> (надалі «<u>Генеральний секретар</u>») (КНА: URL).</i>
64.	<i>If such State Party subsequently rescinds that <u>jurisdiction</u>, it shall notify the Secretary-General (SUA: URL).</i>	<i>Якщо така держава-учасниця згодом відмовляється від такої <u>юрисдикції</u>, вона повідомляє про це Генерального секретаря (КНА: URL).</i>
65.	<i>Each State Party shall take such measures <u>as may be necessary</u> to</i>	<i>Кожна держава-учасниця вживає таких заходів, <u>які можуть бути</u></i>

	<i>establish its jurisdiction over the offences set forth in article 3 in cases where the alleged offender is present in its territory and it does not extradite him to any of the States Parties which have established their jurisdiction in accordance with paragraphs 1 and 2 of this article (SUA: URL).</i>	<i>необхідними для встановлення її юрисдикції щодо злочинів, зазначених у статті 3, у випадках, коли гаданий злочинець перебуває на її території і вона не видає його якій-небудь з держав-учасниць, що встановили свою юрисдикцію згідно з пунктами 1, 2 цієї статті (КНА: URL).</i>
66.	<i>This Convention does not exclude any criminal jurisdiction exercised in accordance with national law (SUA: URL).</i>	<i>Ця Конвенція не виключає ніякої кримінальної юрисдикції, здійснюваної згідно з національним законодавством (КНА: URL).</i>
67.	<i>Upon being satisfied that the circumstances so warrant, any State Party in the territory of which the offender or the alleged offender is present shall, in accordance with its law, take him into custody or take other measures to ensure his presence for such time as is necessary to enable any criminal or extradition proceedings to be instituted (SUA: URL).</i>	<i>Переконавшись, що обставини цього вимагають, будь-яка держава-учасниця, на території якої перебуває злочинець чи гаданий злочинець, відповідно до свого законодавства бере його під варту чи вживає інших заходів, що забезпечують його присутність протягом такого часу, який необхідний для того, щоб розпочати кримінальне переслідування чи вжити дії для видачі (КНА: URL).</i>
68.	<i>Such State shall immediately make a preliminary inquiry into the facts, in</i>	<i>Така держава негайно проводить попереднє розслідування фактів</i>

	<i>accordance with its own legislation (SUA: URL).</i>	<i>відповідно до свого законодавства (КНА: URL).</i>
69.	<i>The rights referred to in paragraph 3 shall be exercised in conformity with the laws and regulations of the State in the territory of which the offender or the alleged offender is present, subject to the proviso that the said laws and regulations must enable full effect to be given to the purposes for which the rights accorded under paragraph 3 are intended (SUA: URL).</i>	<i>Права, зазначені в пункті 3, здійснюються відповідно до законів і правил держави, на території якої перебуває злочинець чи гаданий злочинець, за умови, що зазначені закони і правила повинні давати можливість повністю здійснити цілі, для яких призначені права, що надаються згідно з пунктом 3 (КНА: URL).</i>
70.	<i>When a State Party, pursuant to this article, has taken a person into custody, it shall immediately notify the States which have established jurisdiction in accordance with article 6, paragraph 1 and, if it considers it advisable, any other interested States, of the fact that such person is in custody and of the circumstances which warrant his detention (SUA: URL).</i>	<i>Коли держава-учасниця відповідно до цієї статті взяла особу під варту, вона невідкладно повідомляє державам, які встановили юрисдикцію згідно з пунктом 1 статті 6, та якщо вона вважає доцільним, будь-яким іншим заінтересованим державам про те, що така особа перебуває під вартою, та про обставини, що вимагають її затримання (КНА: URL).</i>
71.	<i>The State which makes the preliminary inquiry contemplated in paragraph 2 of this article shall</i>	<i>Держава, яка проводить попереднє розслідування, що передбачається пунктом 2 цієї статті, негайно</i>

	<i>promptly report its findings to the said States and shall indicate whether it intends to exercise jurisdiction (SUA: URL).</i>	<i>повідомляє його результати згаданим державам і зазначає, чи вона має намір здійснити юрисдикцію (КНА: URL).</i>
72.	<i>The master of a ship of a State Party (the “<u>flag State</u>”) may deliver to the authorities of any other State Party (the “<u>receiving State</u>”) any person who he has reasonable grounds to believe has committed one of the offences set forth in article 3 (SUA: URL).</i>	<i>Капітан судна держави-учасниці («<u>держава прапора</u>») може передати компетентним органам будь-якої іншої держави-учасниці («<u>приймаюча держава</u>») будь-яку особу, щодо якої у нього є розумні підстави вважати, що вона вчинила один із злочинів, зазначених у статті 3 (КНА: URL).</i>
73.	<i>The flag State shall ensure that the master of its ship is obliged, <u>whenever practicable</u>, and if possible before entering the territorial sea of the receiving State carrying on board any person whom the master intends to deliver in accordance with paragraph 1, to give notification to the authorities of the receiving State of his intention to deliver such person and the reasons therefor (SUA: URL).</i>	<i>Держава прапора забезпечує, щоб капітан її судна, на борту якого перебуває будь-яка особа, яку він має намір передати згідно з пунктом 1, був зобов'язаний давати, <u>коли це практично здійснено</u> і по можливості до входження судна в територіальне море приймаючої держави, повідомлення компетентним органам приймаючої держави про свій намір передати таку особу та про причини передачі (КНА: URL).</i>
74.	<i>The receiving State shall accept the</i>	<i>Приймаюча держава приймає</i>

	<i>delivery, except where it has grounds to consider that the Convention <u>is not applicable</u> to the acts <u>giving rise</u> to the delivery, and shall proceed in accordance with the provisions of article 1 (SUA: URL).</i>	<i>особу, яка передається, за винятком випадків, коли у неї є підстави вважати, що ця Конвенція <u>не застосовується</u> до дії, <u>які тягнуть</u> таку передачу, та діє відповідно до положень статті 7 (КНА: URL).</i>
75.	<i>Any <u>refusal to accept</u> a delivery shall be accompanied by a statement of the reasons for refusal (SUA: URL).</i>	<i>Будь-яка <u>відмова прийняти</u> особу, яка передається, супроводжується заявою про причини відмови (КНА: URL).</i>
76.	<i>The flag State shall ensure that the master of its ship <u>is obliged</u> to furnish the authorities of the receiving State with the evidence in the master's possession which pertains to the <u>alleged offence</u> (SUA: URL).</i>	<i>Держава прапора забезпечує, щоб капітан її судна <u>був зобов'язаний</u> надавати компетентним органам приймаючої держави наявні в розпорядженні капітана докази, що стосуються <u>гаданого злочину</u> (КНА: URL).</i>
77.	<i>A receiving State which has accepted the delivery of a person in accordance with paragraph 3 <u>may, in turn,</u> request the flag State to accept delivery of that person (SUA: URL).</i>	<i>Приймаюча держава, яка прийняла особу згідно з пунктом 3, <u>може в свою чергу</u> звернутися до держави прапора з проханням прийняти передачу цієї особи (КНА: URL).</i>
78.	<i>The flag State shall consider any such request, and if it accedes to the request it shall proceed <u>in accordance with article 7</u></i>	<i>Держава прапора розглядає будь-яке таке прохання і, якщо воно задовольняє її, то вона діє <u>відповідно до статті 7</u></i>

	(SUA: URL).	(КНА: URL).
79.	<i>If the flag State declines a request, it shall furnish the receiving State with a statement of the reasons therefor</i> (SUA: URL).	<i>Якщо держава прапора відхиляє прохання, вона надає приймаючій державі заяву з викладом причин відмови</i> (КНА: URL).
80.	<i>Nothing in this Convention shall affect in any way the rules of international law pertaining to the competence of States to exercise investigative or enforcement jurisdiction on board ships <u>not flying their flag</u></i> (SUA: URL).	<i>Ніщо в цій Конвенції ніяким чином не зачіпає норми міжнародного права, які стосуються компетенції держав здійснювати юрисдикцію щодо розслідування або вжиття примусових заходів на борту суден, які не плавають під їх прапором</i> (КНА: URL).
81.	<i>The State Party in the territory of which the offender or the alleged offender is found shall, <u>in cases to which article 6 applies, if it does not extradite him, be obliged, without exception whatsoever and whether or not the offence was committed in its territory, to submit the case without delay to its competent authorities for the purpose of prosecution, through proceedings in accordance with the laws of that State</u></i> (SUA: URL).	<i>Держава-учасниця, на території якої перебуває злочинець чи згаданий злочинець, у випадках, коли застосовується стаття 6, якщо вона не видає його, зобов'язана без яких-небудь винятків і незалежно від того, чи вчинено злочин на її території, негайно передати справу своїм компетентним органам з метою кримінального переслідування шляхом проведення розгляду відповідно до свого законодавства</i> (КНА: URL).
82.	<i>Those authorities shall take their</i>	<i>Ці органи приймають рішення</i>

	<i>decision in the same manner as in the case of any other <u>offence of a grave nature</u> under the law of that State (SUA: URL).</i>	<i>таким же чином, як і в випадку будь-якого іншого <u>злочину тяжкого характеру</u> згідно з законодавством цієї держави (КНА: URL).</i>
83.	<i>Any person regarding whom proceedings are being carried out in connection with any of the offences set forth in article 3 shall be guaranteed fair treatment at all stages of the proceedings, including enjoyment of all <u>the rights and guarantees</u> provided for such proceedings by the law of the State in the territory of which he is present (SUA: URL).</i>	<i>Будь-якій особі, щодо якої здійснюється розгляд у зв'язку з будь-яким із злочинів, зазначених у статті 3, гарантується справедливе поводження на всіх стадіях розгляду, в тому числі користування всіма <u>правами і гарантіями</u>, передбаченими для такого розгляду законодавством держави, на території якої вона перебуває (КНА: URL).</i>
84.	<i>The offences set forth in article 3 shall be deemed to be included as extraditable offences in any extradition treaty existing between any of the States Parties (SUA: URL).</i>	<i>Злочини, зазначені в статті 6, <u>вважаються такими, що підлягають включенню</u> у злочини, які тягнуть видачу, в будь-який договір про видачу, що існує між якими-небудь державами-учасницями (КНА: URL).</i>
85.	<i>States Parties <u>undertake to include</u> such offences as extraditable offences in every extradition treaty to be concluded between them (SUA: URL).</i>	<i>Держави-учасниці <u>зобов'язуються включати</u> такі злочини як злочини, що тягнуть видачу, в усі договори про видачу, які вони укладатимуть між ними (КНА: URL).</i>

86.	<i>If a State Party which makes extradition conditional on the existence of a treaty receives a request for extradition from another State Party with which it has no extradition treaty, the requested State Party may, at its option, consider this Convention as a legal basis for extradition in respect of the offences set forth in article 3 (SUA: URL).</i>	<i>Якщо держава-учасниця, що обумовлює видачу наявністю договору про видачу, отримає прохання про видачу від іншої держави-учасниці, з якою вона не має договору про видачу, держава, що запитує, може на свій розсуд розглядати цю Конвенцію як юридичну підставу для видачі щодо злочинців, зазначених у статті 3 (КНА: URL).</i>
87.	<i>Extradition shall be subject to the other conditions provided by the law of the requested State Party (SUA: URL).</i>	<i>Видача здійснюється згідно з іншими умовами, передбаченими законодавством держави-учасниці, яка запрошує (КНА: URL).</i>
88.	<i>States Parties which do not make extradition conditional on the existence of a treaty shall recognize the offences set forth in article 3 as <u>extraditable</u> offences between themselves, subject to the conditions provided by the law of the requested State (SUA: URL).</i>	<i>Держави-учасниці, що не обумовлюють видачу наявністю договору, розглядають у відносинах між собою злочини, зазначені у статті 3, як злочини, <u>що тягнуть видачу</u> з додержанням умов, передбачених законодавством держави, що запрошує (КНА: URL).</i>
89.	<i>If necessary, the offences set forth in article 3 shall be treated, for the purposes of extradition between States Parties, as if they had been</i>	<i>Якщо необхідно, злочини, зазначені в статті 3, розглядаються державами-учасницями для цілей видачі як такі, що вони були</i>

	<i>committed not only in the place in which they occurred but also in a place within the jurisdiction of the State Party requesting extradition (SUA: URL).</i>	<i>вчинені не тільки в місці вчинення, але як і в якому-небудь місці в межах юрисдикції держави-учасниці, що звертається з проханням про видачу (КНА: URL).</i>
90.	<i>A State Party which receives more than one request for extradition from States which have established jurisdiction in accordance with article 7 and which decides not to prosecute shall, <u>in selecting the State to which the offender or alleged offender is to be extradited,</u> pay due regard to the interests and responsibilities of the State Party whose flag the ship was flying at the time of the commission of the offence (SUA: URL).</i>	<i>Держава-учасниця, що отримує більше одного прохання про видачу від держав, які встановили юрисдикцію відповідно до статті 7, і яка приймає рішення не порушувати кримінального переслідування, <u>при виборі держави, якій має бути видано злочинця чи гаданого злочинця,</u> належним чином враховує інтереси й обов'язки держави-учасниці, прапор якої несло судно під час вчинення злочину (КНА: URL).</i>
91.	<i>In considering a request for the extradition of an alleged offender pursuant to this Convention, the requested State shall pay <u>due regard</u> to whether his rights as set forth in article 7, paragraph 3, can be effected in the requesting State (SUA: URL).</i>	<i>При розгляді прохання про видачу гаданого злочинця відповідно до цієї Конвенції держава, що запрошує, приділяє <u>належну увагу</u> питанню про те, чи можуть бути в ній реалізовані права гаданого злочинця, зазначені в пункті 3 статті 7 (КНА: URL).</i>
92.	<i>With respect to the offences as defined in this Convention, the</i>	<i>Що стосується злочинів, зазначених у цій Конвенції,</i>

	<i>provisions of all extradition treaties and arrangements applicable between States Parties are modified as between States Parties <u>to the extent that they are incompatible with this Convention</u> (SUA: URL).</i>	<i>положення всіх договорів та угод між державами-учасницями про видачу змінюються у відносинах між державами-учасницями <u>в тій мірі, в якій вони несумісні з цією Конвенцією</u> (КНА: URL).</i>
93.	<i>State Parties shall afford <u>one another</u> the greatest measure of assistance in connection with criminal proceedings brought in respect of the offences set forth in article 3, including assistance in obtaining evidence at their disposal necessary for the proceedings</i> (SUA: URL).	<i>Держави-учасниці надають <u>одна одній</u> максимально можливу допомогу в зв'язку з кримінальним переслідуванням, розпочатим щодо злочинів, зазначених у статті 8, включаючи сприяння в отриманні наявних у них доказів, необхідних для розгляду</i> (КНА: URL).
94.	<i>States Parties shall carry out their obligations under paragraph 1 <u>in conformity with any treaties on mutual assistance that may exist between them</u></i> (SUA: URL).	<i>Держави-учасниці виконують свої зобов'язання за пунктом 1 <u>згідно з будь-якими договорами про взаємну правову допомогу, що можуть діяти між ними</u></i> (КНА: URL).
95.	<i><u>In the absence of such treaties, States Parties shall afford each other assistance in accordance with their national law</u></i> (SUA: URL).	<i><u>При відсутності таких договорів держави-учасниці надають одна одній допомогу відповідно до національного законодавства</u></i> (КНА: URL).
96.	<i>When, due to the commission of an offence set forth in article 3, the passage of a ship has been delayed</i>	<i>Коли внаслідок вчинення якого-небудь із злочинів, зазначених у статті 3, рейс судна</i>

	<i>or interrupted, any State Party in whose territory <u>the ship or passengers or crew</u> are present shall be bound to exercise all possible efforts to avoid a ship, its passengers, crew or cargo being unduly detained or delayed (SUA: URL).</i>	<i>затримується чи переривається, будь-яка держава-учасниця, на території якої перебуває <u>судно, пасажери чи екіпаж</u>, зобов'язана докласти всіх можливих зусиль, щоб <u>недопустити необґрунтованого затримання судна, його пасажирів, екіпажу або вантажу</u> (КНА: URL).</i>
97.	<i>Any State Party <u>having reason to believe</u> that an offence set forth in article 3 will be committed shall, in accordance with its national law, furnish as promptly as possible any relevant information in its possession to those States which it believes would be the States having established jurisdiction in accordance with article 6 (SUA: URL).</i>	<i>Будь-яка держава-учасниця, <u>в якій є підстави вважати</u>, що буде вчинено якийсь злочин, зазначений у статті 3, надає відповідно до свого національного законодавства якомога швидше будь-яку наявну у неї відповідну інформацію тим державам, які, на її думку, є державами, що встановили юрисдикцію відповідно до статті 6 (КНА: URL).</i>
98.	<i>Each State Party shall, in accordance with its national law, provide to the Secretary-General, <u>as promptly as possible</u>, any relevant information in its possession concerning the circumstances of the offence (SUA: URL).</i>	<i>Кожна держава-учасниця відповідно до свого національного законодавства <u>повідомляє Генеральному секретарю в якомога короткі строки</u> будь-яку наявну в неї інформацію щодо обставин злочину (КНА: URL).</i>
99.	<i>The State Party where the alleged</i>	<i>Держава-учасниця, на території</i>

	<p><i>offender is prosecuted shall, in accordance with its national law, <u>communicate the final outcome of the proceedings to the Secretary-General</u> (SUA: URL).</i></p>	<p><i>якої гаданий злочинець зазнає кримінального переслідування, <u>повідомляє Генерального секретаря про остаточні результати розгляду</u> (КНА: URL).</i></p>
100.	<p><i>The information transmitted in accordance with paragraphs 1 and 2 shall be communicated by the Secretary-General to all States Parties, to Members of the International Maritime Organization (<u>hereinafter referred to as “the Organization”</u>), to the other States concerned, and to the appropriate international intergovernmental organizations (SUA: URL).</i></p>	<p><i>Інформація, передана згідно з пунктами 1 і 2, повідомляється Генеральним секретарем всім державам-учасницям, членам Міжнародної морської організації (<u>надалі «Організація»</u>), іншим заінтересованим державам та відповідним міжнародним організаціям (КНА: URL).</i></p>

SUMMARY

The relevance of the subject of this research is justified by the need in the linguistic investigation of international legal texts and the necessity of the in-depth analysis of the structural and semantic characteristics of the texts of the Law of the Sea and their rendering in translation.

The aim of the paper is to analyze the structural and semantic features of English texts of the Law of the Sea and the means of representing them in Ukrainian translations.

According to the aim, the following research **objectives** have been set:

- to consider the language of the Law of the Sea and to present its general characteristics;
- to study the language of International Law as a problem of translation;
- to characterize International Law and the Law of the Sea as a point of intersection of legal and diplomatic discourses;
- to explore the genre typology of European Union texts of the Law of the Sea;
- to analyze the structural features of the EU Directive and Convention in the field of the Law of the Sea;
- to determine the language parameters of texts of the Law of the Sea;
- to analyze the lexical, lexical and semantic, grammatical, and lexical and grammatical means of rendering the structural and semantic features of English texts of the Law of the Sea.

The object of the research is the texts of the EU Directive and Convention as examples of the texts of the Law of the Sea.

The subject of the study is the genre, structural, semantic, lingual and stylistic parameters of the texts in the Law of the Sea and translation transformations used for their rendering in Ukrainian translations.

The methodological basis of the research includes: methods of analysis and synthesis for the theoretical background of the study; methods of genre, structural, semantic and stylistic analysis in order to determine the basic linguistic parameters of the texts of the Law of the Sea; translation methods as a means of identifying the means of rendering the structural and semantic features of English texts of the Law of the Sea in Ukrainian translations.

The scientific novelty of the study is that the author of the paper for the first time analyses the discourse of the Law of the Sea as a separate type of discourse at the intersection of legal and diplomatic discourse. In addition, the paper defines the basic structural and semantic characteristics of the texts of the Law of the Sea, as well as the basic translation transformations at different linguistic levels which are used to represent such texts in Ukrainian which is also a novelty for the domestic translation science.

The practical significance of the paper is that its results are a certain contribution to the theory of discourse as they reveal the general features of the discourse of the Law of the Sea, and deepen the knowledge of the structural and semantic specificity of such texts. The results of the research also contribute to translation studies as they systematize information on translating texts of International Law and the Law of the Sea in particular with the identification of the most frequent means of their rendering.

The practical results of the research can be used in lecture courses (“English Lexicology”, “English Stylistics”, “Intercultural communication”, “Practical Course of Translation Legal Texts”, “Specialized Translation”), in special courses in legal linguistics, legal translation, in writing term papers and qualifying papers. The results of the study may find direct application in the development of current issues of Translation Studies in the aspect of comparative study of legal texts.

The structure of master qualifying paper. The master qualifying paper consists of an introduction, three chapters with conclusions to each of them, general conclusions, three lists of sources used, annex and summary.

The Law of the Sea is understood as a system of concepts and legal rules governing the relations between states and other entities of International Law in connection with the use of the seas, oceans and maritime including commercial navigation, and the language of this field is a subcode of the common language characterized by the presence of a special communication situation and means of communication. Texts of the Law of the Sea are multilevel structures, the effective and successful perception of which is driven primarily by the reader's professional request and his specialized knowledge.

The adequacy of rendering the texts of the Law of the Sea in translation is interpreted as preserving the lingual and stylistic parameters of the source text and its pragmatic characteristics, while the legal equivalence of the translation of texts of the Law of the Sea is conditioned by the ability of the translated text to have the same regulatory (pragmatic) effect as the source text. International legal translation is a translation from one legal system into another legal system. That is why the translation of terminology and particular linguistic constructions is of the greatest difficulty since there is a problem of inconsistency of the textual conventions of the source language with the textual conventions that exist in the target language.

Discourse of the Law of the Sea is an institutional discourse, a "synthesis" of legal and diplomatic discourses. The discourse of the Law of the Sea is a type of communication that has a particular creative and deontic (binding) function in the social and cultural dimensions, in particular, it harmonizes legal values by their prescription or recommendation as models of behavior that coordinates national, group and institutional strategies of the high contracting parties – members to the legal document. Its characteristic features are a high level of institutionality, formality, cliché nature, multilateralism of interaction, limited range of genres, which are determined by the pragmatic needs of the participants of communication.

The genre typology of European Union texts of the Law of the Sea is defined by the hierarchy of sources of the Law of the Sea in the EU: the main source is the 1982 UN Convention, the system of legal acts includes Regulations, Directives and

Decisions, where Directives are general legal acts that set out goals and results which should be achieved by European law subjects, however, this document gives national governments full freedom to choose the form and means of achieving these results. Some sources of the EU law are Judgments of the Court of Justice, general principles of law and international agreements. Among the latter are Conventions understood as international treaties concluded at the level of governments on special issues of cooperation, which are a form of codification of International Law in the UN and the EU.

The documents of the Law of the Sea created within the European Union have the following main parts in their structure: the title of the document and basic information about its authors, the date and purpose of adoption; preamble; the body (the central part which sets up legal norms); final provisions and annexes.

The linguistic characteristics of the texts of the Law of the Sea at the lexical and semantic levels are the widespread use of proper names, abbreviations, terminological units, erased metaphors, selection of official style adverbs, the use of compound words instead of their substitutes in the form of phrases, and the presence of significant number of set phrases as a means of creating clichéd language references. At the grammatical and syntactic level, such texts are characterized by: the use of modal verbs and performative (binding) illocutionary verbs as markers of obligation to fulfill certain provisions and norms, the use of Participle II and Participle I verb forms, use of passive voice, conditionals, tendency for complex constructions, homogeneous parts of the sentences, polysyndetons and introductory constructions as a means of creating informative texts.

Rendering structural and semantic features of English texts of the Law of the Sea in Ukrainian translations is performed by using lexical, lexical and semantic, grammatical, and lexical and grammatical translation transformations. When rendering structural and semantic features of English texts of the Law of the Sea, the most commonly used are lexical and semantic translation transformations (33.6%) among which the main one is differentiation (18.2%) as a means of clarifying the

meaning of the lexical unit in translation. Grammatical transformations (31.8%) are used almost to the same extent, with grammatical replacements (14.5%) and addition (12.7%) dominating. Less commonly used are lexical translation transformations (25.5%) which are most often represented by loan translation (16.4%). The least frequent transformations in the translation of the texts of the Law of the Sea are lexical and grammatical ones (9.1%) represented mostly by total rearrangement (7.3%).

The main transformations used in rendering English texts of the Law of the Sea into Ukrainian are: 1) differentiation (18,2%) used in the translation of individual lexical units in order to clarify the meaning of such a unit, which clarifies the general context in which it is used; 2) loan translation (16.4%) which is appropriate for the translation of certain terminological units, set expressions of the Law of the Sea, homogeneous parts of the sentence and individual phrases when there is a possibility of their component transmission by the means of the Ukrainian language; 3) grammatical replacements (14.5%) which imply the replacement of one part of speech by another one or the replacement of grammatical categories of number, voice or tense which allows to convey the meaning of the text and its components as accurately as possible according to the grammatical structure of the language of translation; and 4) addition (12.7%) which implies the addition of conjunctions and prepositions to clarify the syntax in the sentence, as well as to explain individual phenomena in order to avoid inaccuracies in the interpretation of legal rules.

The areas of further research into this subject include clarifying the concept of the discourse of the Law of the Sea and exploring its defining characteristics, as well as studying the means of achieving the adequacy and equivalence of translation of such texts based on various documents related to the discourse of the Law of the Sea.